

วารสารวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๙๔ ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ ๐ ฉบับที่ ๐ ประจำปี ๒๕๖๐

สำนักศิลปวัฒนธรรม สุนีย์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ប៊រិស្ថាយទេសជាតិអាសយដ្ឋានប៊រិស្ថាយទេសជាតិ

ការគោលនយោបាយ
បំណើរូបរាង

ផែនកុណមេរ្តា

สารสารประจำปี

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2550

จำนวนพิมพ์ 600 เล่ม

เข้าของ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดำเนินการโดย

สำนักศิลปวัฒนธรรม
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

คณะกรรมการ

รศ.ดร.ทองหล่อ วงศ์อินทร์
ผศ.อิทธิ คำเพรา

บรรณาธิการ

อาจารย์นาฎยา สุวรรณทรัพย์
ผศ.วรุณี เชван์สุขุม

พิมพ์ - ตรวจสอบ

นางนันทิกานต์ บุตรนาด

ผู้ออกแบบปก

นายกานต์ บุญยานันท์

พิมพ์ที่

เทียนวัฒนาพริ้นท์ดิ้ง

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	หน้า ก
คำนำ	หน้า ข
ปกหน้า	หน้า ค
60 ปี ครองราชย์	60
เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย	1
เปิดประดุจ สู่ “ปกุบชาปี” เมืองไทยมอดล ารายธรรมอันล้ำค่า	7
ใบกอวีปักษ์ ใบกอพมักว : ชื่อปกุบชาปี เพรา:ปี...?	13
ล่องเรือกินลมบนธรรมชาติวัด...	
สุ่นจ้าพระยาสายเด็ก จ.ปกุบชาปี	19
เกียรติบัณฑิตปัจจุบันการงาน	27
เกศกาลสองกรานต์ไทยรำบุ้ง เมืองปกุบชาปี	31
ปีพากย์น่องในประเทศไทย	45
พระพิบูลศิลป์แห่งอุปสรรคและศิลปวิถยา	53
การเตรียมความพร้อมก่อนถึงวัยสูงอายุ	67
วัดการกินแบบไทย กินเครื่องเทศ สมุนไพร พาบดอกไม้...เครื่องใช้ใบพิธีกรรม	73
เพื่อความเป็นสิริมงคล	83
ตกเครื่องบินกล้ายเป็นดี	87
อนันจжа...ชาไก	91

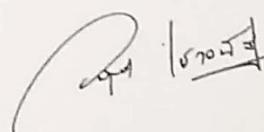

บทบรรณาธิการ

วารสารวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวารสารฉบับแรกที่สำนักศิลปวัฒนธรรมได้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี วารสารฉบับแรกนี้ได้เริ่มขึ้นในปีที่เป็นมหามงคลอย่างยิ่ง 2 ประการ ก็คือ เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา อีกประการหนึ่งก็คือ ปีนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้จัดตั้งมาเป็นเวลา 75 ปี สำนักศิลปวัฒนธรรมจึงจัดทำวารสารฉบับพิเศษ 75 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ขึ้น

คณะกรรมการต้องขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ช่วยส่งบทความค้านวัฒนธรรมมาให้ เช่น 60 ปีครองราชย์ เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทย เทศกาลสงกรานต์ ไทยรามัญเมืองปทุมธานี ล่องเรือกินลมชมธรรมชาติวิถี...ลุ่มเจ้าพระยาสายเก่า จังหวัดปทุมธานี เป็นต้น ทำให้สำนักศิลปวัฒนธรรมสามารถจัดทำวารสารนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังว่าวารสารฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกท่าน

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอธิการบดีและรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ที่สนับสนุนให้เกิดวารสารฉบับนี้ขึ้น

(พศ.วราณี เชาวน์สุขุม)

บรรณาธิการ

คำนำ

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จึงต้องมีการศึกษาและถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ให้ชันรุ่นหลังได้รับรู้และนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์

การที่สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เห็นความสำคัญของการเผยแพร่แนวคิดต่างๆ ด้านวัฒนธรรม จึงได้จัดทำสารเนื้อข้อ นับว่า เป็นประโยชน์แก่บุคคลโดยทั่วไป ขอบอกคุณนักวิจัย คณาจารย์ และนักวิชาการและภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่ได้สนับสนุนบทความมานำเสนอในครั้งนี้ หวังว่าวารสารวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คงจะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนและสังคมสืบไป

Keeratiporn

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองหล่อ วงศ์อินทร์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทนำ

นายชา สุวรรณทรัพย์

วัฒนธรรม ความความหมายที่พระยาอุบมานราชาน ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นบุคคลสำคัญทางด้านวัฒนธรรมวิทยา เป็นผู้ส่งเสริมวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นผู้ต่อสืบท่อกันมาในประเทศไทย ให้เกิดกระบวนการทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นเพื่อความเจริญของงานในวิถีชีวิต วัฒนธรรมคือ วิถีแห่งชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันໄได้และเรียนกันໄได้ เอาอย่างกันໄได้ วัฒนธรรมข้างหน้าถึง ผลผลิต ของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่งสืบท่อ กันมาเป็นประเพณี นอกจากนั้นวัฒนธรรม ข้างเป็นความคิด ความรู้สึก ความประพฤติและกริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมซึ่งมีลักษณะ เดียวกันเป็นแนวปฎิบัติของคนในชาติและแสดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะความเชื่อ ระบบที่นับประเพณี เป็นต้น ถ้าจะกล่าวโดยรวมแล้ว วัฒนธรรมคือมรดกทางสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญของงาน

อย่างไรก็ต วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงโดยคำนับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมใด ก็เกิดມาแล้วในสมัยหนึ่ง ย่อมมีความคิดงามและกุณฑ์ต่างของตัวเองที่สอดคล้องกับมนุษย์ในสมัยนั้น ต่อเมื่อเวลา เปลี่ยนแปลงไป การปฏิบัติตามถือเกณฑ์เดิมอยู่ตลอดเวลา ย่อมทำให้การดำเนินชีวิตขัดข้องไม่สระคลาก วัฒนธรรม จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมทางภาษา การแต่งกาย และวิถีการดำเนินชีวิต จึงต้องพัฒนาไปด้วยความรู้ ความเข้าใจ การรู้จักพินิจ เลือกสรร เพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลนั้น และให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยไม่ลืมรากเหง้า ของความเป็นไทย ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกเร็ว การเดินทางและ การสื่อสารทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกเร็ว การต่อต้านจึงกระทำได้ยาก ดังนั้นเราจะหา แนวทางที่ทำให้กันในชาติรู้จักคิด พิจารณา ขับยั่งชั่งในการรับวัฒนธรรมต่างชาติ โดยรู้จักเลือกสรรรับเอาสิ่งดีมี ประโยชน์มาปรับใช้อย่างเหมาะสม การรู้จักเลือกใช้ ปรับใช้ และประสานประโยชน์มีลักษณะดังนี้

1. รู้จักเลือกใช้ รู้จักเลือกอาจวัฒนธรรม วิทยาการจากประเทศต่างๆ ทั้งเชิงโลกตะวันตกและตะวันออก นาใช้อย่างเหมาะสม เลือกแต่สิ่งดีงามเท่านั้น ถึงได้ไม่ดีก็ทิ้งไป

2. รู้จักปรับใช้ รู้จักปรับใช้ความรู้ ความคิดต่างๆ ที่ได้รับได้เห็นจากประเทศอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์

3. รู้จักประสานประโยชน์ รู้จักนำความรู้ ประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันมาใช้ให้เกิดการผสมผสาน กermen กลืนและเป็นประโยชน์สูงสุดกับการดำเนินชีวิตในภาระภาระนั้น

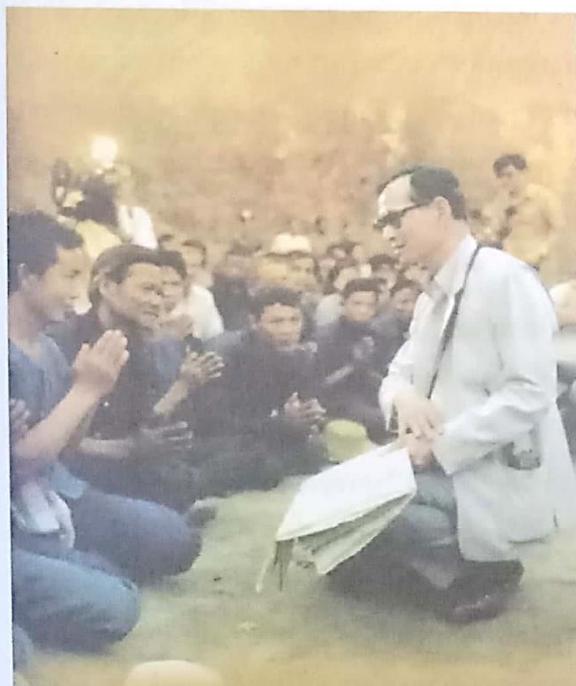
คนในสังคมย่อมมีหน้าที่ในการอนรักษ์ความคิดงามทางวัฒนธรรมที่มีมาในอดีต การอนรักษ์ของเก่า สามารถกำหนดบรรทัดฐานได้ว่าเราต้องไก่อกลมจากบรรพบุรุษแล้ว และการก้าวของเรารีกว่า ต่ำกว่า หรือเสมอ กันที่ บรรพบุรุษ ได้กระทำมา การอนรักษ์ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ภาษา ประเพณี ดนตรี-นาฏศิลป์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา วิถีทางการ และการเปลี่ยนแปลงอันก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วมสมัย การสื่อสาร ย่อมแสดงให้เห็นถึงความมีอารยธรรมของชาติ ควบคู่กันด้วย

นอกจากการอนรักษ์วัฒนธรรมแล้ว การพัฒนาทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ได้ดำเนินมาโดยตลอด การพัฒนา คือการทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้น การพัฒนาบางอย่างเป็นการพัฒนาจากวัฒนธรรมไทยสู่วัฒนธรรมที่เป็นสากล และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ต้องรักษาหรือกำหนดแบบแผนให้เรียนรู้อย่างสูง เช่น ระบบที่ควรเป็น การจะพัฒนาอะไรต้องคุ้ว่าสิ่งนั้นจะนำมาซึ่ง ความสงบงาม มีคุณค่า มีความเจริญ สมควรเผยแพร่ให้กันที่ข้างไปรู้ ได้รับรู้ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงจะทำให้กระบวนการอนรักษ์ พัฒนาวัฒนธรรม สมบูรณ์ขึ้น ก่อให้เกิด การรักษาความเป็นชาติอย่างมั่นคง เป็นการน้อมรับปฏิบัติตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ว่า “การรักษาวัฒนธรรม กือการรักษาชาติ”

60 ปี ครองราชย์ เพื่อประโยชน์สุข ของปวงชนชาวไทย

พค.วินล จีโรจนพันธุ์

ตลอดระยะเวลา 60 ปี ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงกรงสิริราชสมบัติ สามารถกล่าวได้ว่า ทรงมีเป้าหมายอย่างแน่ชัดในการพัฒนาที่จะให้ประชาชนอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง และการพัฒนานี้ เมื่อขึ้นกับปี 2493 ซึ่งเป็นเดือนรัชสมัยของการเด็จขึ้นกรงสิริราชสมบัติ จนมาถึงปัจจุบัน จึงเห็นได้ว่า การพัฒนาเพื่อสู่เป้าหมายดังกล่าวเป็นไปอย่างเป็นขั้นตอน

หลักการกรุงงานในการพัฒนาประเทศ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ เสด็จฯ ทรงอธิษฐานบังคับ พระองค์ได้เสด็จฯ ไปยัง ที่นี่ที่ค่ายฯ ท่าประเทศ ทำให้ได้ทรงรับทราบ ปัญหาที่นี่ฐานของเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากร ส่วนใหญ่ของประเทศไทย จึงได้พระราชทานแนว พระราชดำริในการพัฒนาชีวิตรากฐานให้สามารถ ท่าบทนองได้ ซึ่งเป็นรูปแบบของการพัฒนาที่นำ ไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยทรงยินดีลักษณะนี้

1. การพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานของสังคมไทย

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ จึงเป็น การดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างรากฐานของประชาชน ให้มั่นคง ด้วยการทำให้ประชาชนพอ มีพอ กินพอใช้ เสียก่อน ซึ่งนำไปสู่ความสามารถที่พึ่งตนเองได้ของ ประชาชน ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มี กระแสพระราชดำริ ความว่า

“การจะพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างให้บรรลุขึ้นนั้น จะต้องสร้างขึ้นจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ก่อนทั้งสิ่น ถ้าพื้นฐานไม่ดีหรือคืออนแก่นบกพร่องแล้ว ก็จะ ทำให้เดิมและริมต่อให้บรรลุขึ้นไปอีกนั้น ยากนัก ที่จะทำได้ จึงควรเข้าใจให้แจ้งชัดว่า นอกจาก อะมุ่งสร้างความเจริญแล้ว ยังจะต้องพยายาม รักษาพื้นฐานให้มั่นคงไม่บกพร่องพร้อมๆ กันด้วย...”

2. การพัฒนาต้องอยู่บนหลักของภูมิสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือ ความเป็นจริงของภูมิประเทศและสังคมวิทยาเกี่ยวกับ ประชาชนในที่นี่ที่พัฒนาเป็นหลัก ทรงเน้นว่า จะพัฒนาอะไรหรือจะทำการอะไรนั้น ขอให้ขึ้น หลักสำคัญคือ ให้สอดคล้องกับภูมิสังคม นั่นคือ จะทำอะไรก็ตามต้องคำนึงถึง 2 สิ่งด้วยกัน ดิ่งแรก คือ ภูมิ เป็นลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งคือ สภาพแวดล้อม ลักษณะธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ซึ่งที่สองที่อาจจะมีความสำคัญยิ่งกว่าหรือเทียบเท่ากัน กับคำแรก คือ สังคม โดยจะต้องคำนึงถึงสังคม ของคนในพื้นที่นั้น เพราะคนในสังคมหนึ่งๆ จะ ตัดสินใจไปตามวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคม ดิ่งแล้วล้อม และประเพณีของคนแต่ละภูมิภาค

3. ทรงยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนและการได้รับการยอมรับ

ทรงเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลัก ดังนั้น ในการจัดทำโครงการ จึงมีขั้นตอน สำคัญที่ว่า ประชาชนจัดทำ ได้แก่

การดำเนินการ เน้นกระบวนการประชาริการ ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นที่ และนำมาวางแผนให้ความช่วยเหลือและประชาสัมพันธ์

มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสภาพทางภูมิศาสตร์และสังคม การแก้ปัญหา เน้นการรอมชอนในการเจรจาต่อรอง

บีดหลักประชาธิรัฐกูนต้องได้รับประโยชน์จากโครงการสาธารณูปโภคและถนนส่วนใหญ่ต้องดูแลซ่อมแซมส่วนน้อย ในการดำเนินการจึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจและเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกทางออกของตนเอง มีการตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการที่มาจากคนกลาง

4. ทรงยึดหลักความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีกระแสพระราชดำรัส ความว่า

“...ขาดทุนก็อีก Our loss is our gain... การเสียคือการได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นกำไรอีกทางหนึ่ง ซึ่งนั้นเป็นมูลค่าไม่ได้...”

และนอกจากนี้ยังมีหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาชนบทอีกแนวทางหนึ่ง ดังพระราชดำรัส “ต้องระเบิดจากข้างใน” ซึ่งหมายถึง ต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้สภาพที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้วก่ออุดมสู่ สังคมภายนอก นิใช่การนำความเจริญหรือบุคลากรสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้าน ที่ยังไม่ได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริ จึงได้ พยายามที่จะทำให้ประชาชนในชนบท ซึ่งเป็น ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยได้มีความเข้มแข็ง โดยมีอาหารบริโภคได้ตลอดปี สามารถพึ่งตนเอง ได้ในเมืองเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อจะได้เป็นพลังที่สำคัญในการส่งเสริมให้ประเทศ ได้มีความเจริญเป็นลำดับขั้นต่อไป

นอกจากพระองค์ทรงทำเป็นตัวอย่างแล้ว จะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พระราชทานไว้ตั้งแต่วันที่ 18 - 19 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศยังเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอเพียง พอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประยุกต์ แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอกควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขึ้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้น ให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาพของประเทศและประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกล่าวเป็นความผุ่งยາกล้มเหลวได้ ในที่สุด ดังเห็นได้จากการยกระดับประเทศ กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อยู่ในเวลานี้...”

“การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอเพียง พอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของพระผู้ที่มีอิทธิพล และฐานะเพียงพอที่จะพึงคนมอง ยอมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า ระดับที่สูงขึ้นต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการอีหหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประยุกต์นั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาด ล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนนบริบูรณ์...”

การพัฒนาโดยจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับกีเพื่อให้เกิดการพัฒนา “คน” ให้สามารถอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง จนปัจจุบัน มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มากกว่า 3,000 โครงการ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพราะในช่วงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีเทคโนโลยี ด้านต่างๆ เข้ามามากมาย ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้ไปอย่างไม่คุ้มค่า หรือการขาดการบริหารจัดการที่ดี ในระหว่างปี 2525 - 2526 จึงได้พระราชทานพระราชดำริจัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หินช้อนฯ จังหวัดยะลา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวน้ำคุ้งกระเบนฯ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาหัวหินฯ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาหัวหินทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี กระจายอยู่ในภาคต่างๆ ทั้ง 4 ภาค

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา เป็นการทำงานแบบบูรณาการ โดยอาศัยความร่วมแรงร่วมใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประสานความร่วมมือ นับตั้งแต่การร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา ร่วมกันกำหนดแผนงาน ร่วมกันปฏิบัติ และร่วมกันประเมินผลการทำงาน และมีการศึกษาทดลอง สาธิตให้เกณฑ์ต่อไป

วิธีการเช่นนี้ เป็นการอ่านวิถีความสะดวก แก่เกณฑ์ต่อไป การประยัดเวลา ประยัดคำใช้จ่ายในการเดินทางไปขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สามารถขอรับการบริการตั้งแต่พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านการจัดหน้า เมล็ดพันธุ์พืช การตลาดและอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการ

ฝึกอบรม โดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ประชาชนเข้ามารับบริการ และสามารถติดต่อได้ทั้งกรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร งานอุดสาหกรรมในครัวเรือน และอื่นๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังมีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์รวมชาติที่มีชีวิต เมื่อมีผู้สนใจเข้าไปศึกษาคุณก็จะมีให้ดูได้ทุกเรื่อง เกษตร จะได้รับความรู้รอบด้าน สะทวาย รวดเร็ว เปรียบเสมือนบุญทรัพย์ทางปัญญา ที่รวมรวมสาระพิเศษในการดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิต ซึ่งนำไปสู่การได้รับผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเป็นสถานที่ที่ข้าราชการต่างหน่วยงานได้เข้ามาฝึกและเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคีธรรม ได้รู้จักการ รู้ รัก สามัคคี

ผลจากการศึกษาโครงการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเหล่านี้ ทำให้ประชาชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถดำเนินการได้อย่างประหนึด และใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่า ไม้ อย่างยั่งยืน แล้วจะเข้มแข็ง เพราะมีทรัพยากร “คน” ที่มีคุณภาพอันเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการพัฒนาประเทศต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระบูรพา สามารถสูงขึ้นในด้านการบริหาร ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงใช้กระบวนการวิธีต่างๆ ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการทรงงานในลักษณะขององค์รวม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีกระแสพระราชดำริแก่พสกนิกรในโอกาสต่างๆ ถึงการเป็นนักบริหารหรือการทำงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องมีความเพียร มีความสามัคคี รู้จักบริหารเวลา ยึดมั่นในความดี ซึ่งสัตย์สุจริต

และเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนซึ่งการประพฤติปฏิบัติ
ตามรอยพระยุคลบาท ข้อมน้าไปสู่ความสำเร็จ
ในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิตด้วยความ平安สุก
คล่องไว

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์
และพันธกิจของมหาวิทยาลัย ที่ต้องสืบสานโภรกรรม
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และบริการทางวิชาการ
แก่ชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของห้องอิน

และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
ความสำเร็จแห่งการพัฒนาประเทศไทย
ตลอดระยะเวลา 60 ปี ที่ผ่านมา กล่าวไห้ว่า
องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเปรียบประคุณ
แสงสว่าง ซึ่งเคยช่วยชี้นำทางให้เกิดการพัฒนา

ประเทศไทยเป็นอย่างเป็นรูปธรรม มีความจริงจังและ
ต้องเนื่องมาเป็นลำดับ พระองค์ทรงอุทิศพระวรกาย
และสดิปปัญญาบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ
ด้วยพระราชวิริยะอุดสาหะ ซึ่งล้วนแต่ได้นำประโยชน์สุข
มาสู่ประชาชนชาวไทยทั้งชาติ อันเป็นไปตามพระราช
ปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “เราจะกรอง
แผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน
ชาวสยาม”

ในนามของชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ขออ้อนน้ำพระราช
ปณิธานของพระองค์ ไปปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น
สืบไป

“ขอพระองค์ทรงพระเจริญ”

เอกสารอ้างอิง

- ราชชัย พิชผล รักในหลวง ต้องทำ...เพื่อในหลวง สำนักพิมพ์ Read+Share กรุงเทพ
ศ.นพ.ประเวศ วงศ์ พระเจ้าอยู่หัวกับรหัสพัฒนาใหม่ สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน กรุงเทพ
วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 กองประชาสัมพันธ์ สำนักคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโภรกรรมการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

Leader hip Magazine Special Volume 15 No.45/2007 สำนักพิมพ์บริษัท ZEN กราฟฟิคเพรส

เปิดประดุ๊สู่ “ปทุมธานี” เมืองไทยมอญ อารยธรรมอันล้ำค่า

อ.ประพันธ์พงษ์ เชล พงษ์

ปทุมธานี หนึ่งจังหวัดปริมณฑลของประเทศไทย ตั้งอยู่ในไก่จากเมืองหลวงมากนัก แต่น้อยกว่านั้นที่จะรู้จัก และเคยมาเยือนปทุมธานีด้วยความตั้งใจย่างแท้จริง หลายๆ คนอาจคิดว่าปทุมธานีเป็นเมืองอุดสาหกรรม เมืองแห่งที่พักอาศัยบ้านชานเมือง หรือเมืองแห่งมหาวิทยาลัย แต่โดยเนื้อแท้ของปทุมธานี ยังมีสิ่งต่างๆ ให้กันหา และควรค่าแก่การเดินทางมาเยือน เนื่องด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ทั่วไป สถาปัตยกรรมล้อมซึ่งจัดได้ว่ายังคงอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตของชาวบ้าน วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่นของไทย ส่วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอันทรงคุณค่า หากแต่ทรัพยากรเหล่านี้กลับถูกบดบังไป เนื่องจากปทุมธานีตั้งอยู่ติดกับเมืองหลวงซึ่งมีศีลสันทาน การท่องเที่ยวมากกว่า พนวกกับเส้นทางหลักสายเหนือที่เดินทางผ่านปทุมธานีก็ยังมุ่งหน้าตรงไปยังพระนครศรีอยุธยา เมืองประวัติศาสตร์ของไทย จึงเป็นที่น่าเดินทางเป็นอย่างยิ่ง หากยังจะปล่อยให้โอกาสทางการท่องเที่ยวของปทุมธานีจางหายไป ในขณะที่กระแสความนิยมทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงได้รับความนิยมเป็นอย่างดี

โภกาสนีนับเป็นช่วงเวลาที่คิชิงจะได้นำเสนอสิ่งละอันพันละน้อยที่มีอยู่ในปทุมธานีมาให้ได้ทำความรู้จักกันเพื่อว่าปทุมธานีจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับหลายๆ ท่านที่ยังไม่มีโอกาสได้สัมผัสถักันจังหวัดที่มีคำขวัญอันน่าสนใจว่า “ถิ่นบัวหลวง เมืองรองข้าวเชือขามอญ นครธรรมะ พระตำหนักรุ่นใหญ่” ได้เรียนรู้และเข้ามาสัมผัสถักันความแตกต่างในเอกลักษณ์อันลงตัว ของอารยธรรมความเป็นปทุมธานี

เรื่องราวของจังหวัดปทุมธานีนั้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 1 พฤศจิกายน 2549) ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่เมื่อ 300 ปีที่ผ่านมา มีการอพยพและตั้งถิ่นฐานของเมือง นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อพุทธศักราช 2202 มังนันทมิตร ได้ก้าวตื้อนกรอบครัวมอญ เมืองมะตะมะ อพยพหนีภัยจากศึกพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมการ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรอบครัวมอญเหล่านี้นับตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก งานนี้มาชุมชนสามโคกได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ต่อมาแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แห่งกรุงธนบุรี ชาวมอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมการอีกเป็นครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่สามโคก และครั้งสุดท้ายในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองมะตะมะ เข้าสู่

ประเทศไทย เรียกว่า “มอยไหญ” พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชื่อว่า “บ้านสามอยู่” ที่บ้านสามโภกอีกชื่อเดียวกัน ขณะนั้นจากชุมชนที่บ้านดีเล็ก “บ้านสามโภก” จึงกลายเป็น “เมืองสามโภก” ในเวลาต่อมา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงอาพระทัยใส่ดูแล ทำนุบำรุงชื่อว่า “บ้านสามโภก” ไม่ได้ขาด ครั้งเมื่อเดือน 11 พฤษภาคม 2358 ได้เสด็จประพาสที่เมืองสามโภก และประทับที่พลับพลาธิมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายเยื่องเมืองสามโภก ยังความปลานปลื้มใจให้แก่ชื่อว่า “บ้านสามโภก เป็นลันพัน” จึงได้พากันหลังในถนนนำดอกบัวขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายราชสักการะอยู่เป็นเนื่องนิจ ยังความชื่นในพระราชฤทธิ์เป็นที่ยิ่ง จึงบันดาลพระราชฤทธิ์ให้พระราชทานนามเมืองสามโภก เสียงใหม่ว่า “เมืองประทุมธานี” ซึ่งวันนั้นตรงกับวันที่ 23 สิงหาคม พุทธศักราช 2358 ด้วยพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว ชื่อเมืองประทุมธานีจึงได้กำหนดนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ในปีพุทธศักราช 2461 พระบาทสมเด็จพระมหามุนีเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้ใช้คำว่า “จังหวัด” แทน “เมือง” และให้เปลี่ยนการเรียนชื่อจังหวัดใหม่จาก “ประทุมธานี” เป็น “ปทุมธานี” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จังหวัดปทุมธานีได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ปทุมธานี” เมื่อ พุทธศักราช 2475

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้พระราชทานนาม เมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ เป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรม และเอกลักษณ์อ่อนๆ เป็นของดีของชื่อส่วนเป็นสิ่งที่ชาบปทุมธานีภาคภูมิใจ เป็นอย่างยิ่ง หากแต่ความรุ่งเรืองที่ผู้คนภายนอก

ได้สัมผัสนั้นเป็นเพียงภาพที่ฉายซึ่งเต็มไปด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม การค้า การศึกษา ทั้งที่ในความเป็นจริงความรุ่งเรืองที่โดยเด่นของจังหวัดปทุมธานีและเป็นความภาคภูมิใจของชาวปทุมธานีมาอย่างช้านานกลับเป็นความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตซึ่งคงสะท้อนผ่านทางวิถีชีวิตของชนชาวอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่และเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ศึกษา เข้าไปยิ่งชม

วัฒนธรรมของชาวอยู่ที่น่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากมายเกินจะกล่าวได้ อีกทั้งบางส่วนที่เสื่อมถอยหรืออาจหายไปบ้างตามกาลเวลาและรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้คนในบุคคลสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป หากแต่.vัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงสืบทอดกันมาและยังคงอยู่กับชนเชื้อสายอยู่ที่ลืบทดลองกันมาจนนี้ ยังมีให้เราได้สัมผัสดอยู่เป็นเมืองนิจ โดยเฉพาะช่วงใกล้เทศกาลสงกรานต์ของทุกปี ประเพณีเป็นสังกรานต์ หรือประเพณีกินข้าวเช่นกัน ที่เป็นอีกหนึ่งประเพณีที่น่าสนใจอย่างยิ่ง (จังหวัดปทุมธานี, 2542) การเริ่มต้นอันดงของประเพณี เป็นสังกรานต์จะเริ่มต้นก่อนถึงวันสงกรานต์ประมาณ 1 สัปดาห์ ชาวอยู่ที่แยกบ้านกันไปประกอบอาชีพที่อื่น จะทยอยกันกลับมาบ้านของตน เพื่อเตรียมทำความสะอาดบ้านเรือน บริเวณที่พักอาศัย และเตรียมขัดซื้อเครื่องใช้ที่จะต้องมีในงานทำบุญ ต่างกันต่างช่วยกันรับผิดชอบในงานต่างๆ ที่ต้องใช้ในช่วงงานประเพณี ไม่ว่าการกวนข้าวเหนียวแองกุโลหะ ทำขนมต้ม และทำกับข้าวที่ต้องใช้รับประทานกับข้าวแซ่บอยู่ (ปีงดี๊ด๊ก) เช่น กะปิทอด ไข่เค็ม หัวผักกาดหวาน หัวผักกาดเค็ม ปลาเผา เป็นต้น จานจานเมือง เตรียมการเสร็จแล้ว รุ่งเช้าของวันที่ 13 เมษายน จะทำข้าวเช่นพื้อให้ทุกคนในบ้าน ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง

ได้มาร่วมรับประทาน พุดคุยและพบปะกันหลังจากที่ถ่ายทอดเรื่องราวของตน สำหรับข้าราชการที่จะนำไปทำบุญนั้นจะกันไว้ต่อมาโดยใส่ไว้ในหน้าตาเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะอนด้วยกลิ่นภูมิของงานนี้ ซึ่งจะทำให้เกิดลักษณะเดียวกับข้าราชการที่จะทำให้ยิ่งชื่นใจยามรับประทาน

อีกหนึ่งประเพณีที่สามารถสะท้อนถึงความรักสัมานฉันท์ของพื้นบ้านชุมชนอยู่ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณนั่นคือ ประเพณีน้อมญาร้องให้ชื่นชุมชนอยู่ได้ถือปฏิบัติกันมาเมื่อมีคนตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องจะพาถวายไปทำการwake แสดงความอาลัยรัก และร้องให้รำพันถึงความดีของผู้ตาย อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกดดันที่มีต่อผู้ตายอีกด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เมื่อมีคนชุมชนอยู่ตายขึ้นมาเมื่อใด เราจะได้ยินเสียงปีพากย์ ช้อง และตะโพนอยู่ ประมาณเวลา เสียงร้องให้อันละห้อยหอยหวานน่าเวทนาเป็นยิ่งนัก สำหรับความเชื่อในประเพณีนี้ของชุมชนอยู่ เชื่อกันว่าถ้าบุคลากรที่มาดูแลร้องให้ไม่ได้เป็นญาติ กับผู้ตายจะถือว่าได้กุศลแรงนัก แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคม ลูกหลานของชุมชนอยู่ในปัจจุบันต่างพูดภาษาอังกฤษกันไม่ค่อยได้ จึงร้องให้โอดโอยให้เราes ใจไม่ค่อยเป็น เหมือนกับชุมชนอยู่รุ่นก่อนที่ร้องให้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็กลุ่มนี้ก็เหลือกันน้อยเต็มที่แล้วเช่นกัน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชีพรับจ้างร้องให้ โดยใช้หญิงสาววัยรุ่นฝึกหัดร้องให้ให้หอยหวาน เยือกเย็นและวังเวง สะกดผู้ฟังให้ตกใจตามไปด้วย การร้องให้นี้จะมีการเป้าปีมอยู่คลอตามและผู้ร้องให้จะแสดงกิริยาอาการตือกซอกหัวรัวกันจะตายตามไปด้วย ซึ่งในทุกวัน ประเพณีน้อมญาร้องให้ของชุมชนอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ยังหาครูได้อยู่ ยิ่งถ้าผู้ตาย

เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีฐานะค่อนข้างดี เพราะนอกจากญาติพี่น้องจะพาถวายให้แล้ว เจ้าภาพยังจ้างให้มอบญาร้องให้อาชีพมาช่วยร้องให้ตลอดวัน ตลอดคืนจนกว่าจะนำ尸去เผา

จากการเปลี่ยนแปลงของวันเวลา ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ประเพณีไปอย่างรวดเร็ว เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง หากเราจะปล่อยให้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามเหล่านี้ดองเสื่อมถอยและสูญหายไปตามกาลเวลา ที่เดินหน้าไปอย่างไม่มีวันหยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะไม่มีวันจากหายไปได้เลย หากเราจะช่วยกันคุ้มครอง และสืบทอดให้สืบเหล่านั้นคงอยู่ หากแต่จะให้คงอยู่ในสภาพเดิมเหมือนที่เคยมีมาแต่ในอดีต ก็คงจะเป็นไปไม่ได้ เพียงแต่เราจะทำอย่างไร ให้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เปลี่ยนแปลงไปให้น้อยที่สุด และคงอยู่กับเราไปนานตระนานาเท่าที่จะเหนียวยังเอิ้วได้ หนทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้นั้น การเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม เยี่ยมเยียน การไปศึกษาหรือแม้กระทั่งการเข้าไปท่องเที่ยว ก็เป็นอีกหนึ่งในหลาย ๆ วิธีที่จะช่วยคงวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ให้อยู่คู่จังหวัดปทุมธานีของเราต่อไปได้ในภายภาคหน้า

นอกจากวัฒนธรรมประเพณีอันคงงามแล้ว จังหวัดปทุมธานียังมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งน่าสนใจอีกหลายสถานที่ แต่น้อยคนนักเช่นกันที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ หรืออาจเป็นเพราะปทุมธานีเป็นเพียงประตูผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่กระจัดกระจายกันไปตามพื้นที่ด้านบนของกรุงเทพฯ หากเพียงย้อนกลับมา ก่อนที่จะเดินทางไปยังจังหวัดอื่นๆ นั้น เราจะได้สัมผัสกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและ

มีความสำคัญไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าสถานที่อื่นๆ เลย
นี่กระมังที่เขาเรียกกันว่าเส้นผ่านบังภูเขา หรือว่าไกส์
เกลือกินค่าง กีสุดแล้วแต่จะคิดกีแล้วกัน สถานที่
ที่น่าสนใจของปทุมธานี ต้องอยู่บนฝั่งตะวันตกของ
แม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอสามโคก นั่นคือวัดสิงห์
เป็นวัดเก่าแก่ ซึ่งยังประภากฎเจดีย์และโบสถ์เก่าแก่
ควรค่าแก่การศึกษาด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี
ภายในวัดมีพระพุทธรูปสำคัญ คือ หลวงพ่อโต
พระพุทธรูปลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย สมัย
กรุงศรีอยุธยา และพระพุทธรูปสายาน บนภูเขาของวัด
มีพิพิธภัณฑ์ขนาดย่อม แต่คงไว้ซึ่งสิ่งของอนุสาวรีย์
ควรคุ้มแก่การเข้าชมเป็นอย่างยิ่ง อาทิ ตุ่มสามโคก
แท่นพระบรรทมของพระนาถสมเด็จพระพุทธเดชหล้า
นาถลัย เมื่อครั้งเสด็จประพาสเมืองสามโคก
ในลานอักษรนมญ ตุ่ฟพระธรรม และพระพุทธรูป
เก่าแก่อีกมากmany สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง
บริเวณวัดพระสิงห์ ได้แก่ เตาตุ่มสามโคก ซึ่งตั้งอยู่
ด้านหน้าของวัด ตุ่มสามโคกเป็นภาชนะบรรจุ
ที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งผลิตจากเตาในบริเวณนี้ ในระยะ
เริ่มแรกของการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชนชาวมญ
ลักษณะของตุ่มสามโคกจะมีเนื้อดินสีแดง ส้ม
เหมือนสีอิฐหรือสีมันปู เนื้อภาชนะค่อนข้างหนา
รูปทรงปากโ่อ่งแคน คอโ่อ่งจะติดกับไหล่ มีลายเยื้อด
เป็นเส้นคู่ตรงไหล่ ตรงกลางคุ่มป่องกลม รูปทรง
เดียวป้อม ปากและก้นโ่อ่งมีขนาดใหญ่เกียงกัน
ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตุ่มสามโคก
น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ปัจจุบันนี้ขาดหายตุ่มสามโคก
ที่ยังใช้งานได้จริงน้อยมากเสียแล้ว นอกจากนั้น
หากได้ไปเยี่ยมชมวัดสิงห์แล้ว อย่าได้พลาด
ที่เดินข้ามฟากถนนเพื่อชมเตาเผาตุ่มสามโคกกัน
อย่างน้อยที่สุดเราจะได้เรียนรู้ภูมิปัญญาอันสร้างสรรค์
ของคนโบราณ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของเรา กัน แต่มี

สิ่งหนึ่งที่น่าเป็นห่วงเหลือเกินกับเตาโบราณอันนี้
นั่นคือโอกาสในการชำรุดและพังทลายของเตา
โดยได้ไปเมื่อไก่ลงพิจารณา ก็ว่าโอกาสที่จะเป็น^{เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากถนนที่}
ตัดเข้าหมู่บ้านให้รถวิ่งผ่านไปมา ก็ไม่ได้ห่างไปจาก
เตาโบราณสักเท่าไร แรงสั่นสะเทือนจากการวิ่งของรถ
ล้วนเป็นปัจจัยที่จะทำให้เตาโบราณหลลายรื้อยี
ทรุดตัวลงไปได้ไม่วันหนึ่งก็วันใด หรืออีกปัจจัย
ที่หลายคนก็จะเลยไป คือ การจอดรถเพื่อเข้าชมเตา
หลายต่อหลายคนใช้วิธีการอันแสนสะดวก ขับรถ
ขึ้นไปกันจนเกื่องจะถึงเตาน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งครับ
ถ้าเราจะต้องสัญญเสียเตาไปด้วยวิธีการเหล่านี้
คงต้องขอร้องผู้เกี่ยวข้องด้วยเรื่องช่วยกันหาวิธีป้องกัน
ก่อนที่จะสายไป

แหล่งท่องเที่ยวสุดท้ายที่จะนำเสนอในครั้งนี้
เป็นหมู่บ้านศาลาแดงแห่งหนึ่ง ตำบลเซียงรากน้อย
ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก เป็น
หมู่บ้านที่มีชุมชนอาศัยอยู่รอบๆ บริเวณวัด ความ
น่าสนใจอันโดดเด่นของหมู่บ้านนี้ได้แก่สถาปัตยกรรม
สิ่งแวดล้อมอันแสนจะสะอาด บริสุทธิ์ ไร้ซึ่ง
มลภาวะจนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน
อนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาดีเด่นของกระทรวง
สาธารณสุข เมื่อปี พ.ศ. 2541 จำนวนปัจจุบันชาวบ้าน
ก็ยังคงอนุรักษ์ความสะอาดสมกับที่ได้รับรางวัล
ที่ได้รับมาเป็นอย่างดี ทันทีที่ท่านได้เดินเข้าไปสัมผัส

ภายในหมู่บ้านท่านจะรู้สึกได้ถึงความรุ่มเรื่นปลดปล่อย อย่างที่หาดันไม่ได้ยังนัก หากเข้าไปแล้วไม่รู้ว่า จะต้องทำด้วยย่างไรหรือจะเดินไปชมทางไหน ลองเลียนๆ เกียงๆ ตามหาลุงอืด เจ้าบ้านผู้มี อัชญาศักดิ์อย่างเหลือหลาย ใครไปเยี่ยมชมหมู่บ้านนี้ แล้วไประดีเจอสุ่งอืด แล้วจะรู้ซึ้งถึงสุภาพดีที่ว่าไกรมาถึง เรือนชานต้องต้อนรับ อย่างแน่แท้ แต่สิ่งที่ต้อง ย้ำเตือนกันนิดหน่อย หากท่านเข้าไปแล้วขอให้ท่าน เข้าไปในฐานะผู้มาเยือน อย่าได้ไปเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตหรือรบกวนชาวบ้านขนาดครับของคือเมืองนี้อย่างไร ก็ต้องช่วยกันรักษาให้อยู่กันต่อไปนานๆ หากมีเวลาเหลือลองเดินเข้าไปชมวัดศาลาแดงแห่งนี้อีกซึ่งตั้งอยู่ติดกับหมู่บ้านแล้วลองขออนุญาตเจ้าอาวาส ขึ้นไปเยี่ยมชมศาลาการเปรียญซึ่งสร้างตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2417 ซึ่งเดินที่นี่เป็นโงนโขนหลวง ที่กรุงเทพฯ บนศาลมีตุ่ประพุทธรูปดั้งเดิมจาก ธรรมานาคนี้ หายากไม่ หากไปชมตอนเย็น ท่านจะได้เย็นใจกับเสียงสวดมนต์ภายนอก อุ่นหัวใจ คงจะหาฟังได้ยากในทุกวันนี้ พระท่านจะเริ่ม สวดมนต์ตอนประมาณ 16.00 น. เวลาคือ กับการ

นั่งสัมผัสกระแسلمcheinฯ ที่พัดเข้ามา จากแม่น้ำเจ้าพระยา กงจะทำให้หลาๆ ท่านรู้สึกคลายความเหนื่อยหน่าย เครื่องเครียดจากวิธีชีวิต อันเร่งรีบในสังคมเมืองในทุกวันนี้ได้เป็นอย่างดี ก่อนเดินทางกลับอย่าลืมหาเชือกมีกรอบของฝากที่กลุ่มแม่น้ำบ้านศาลาแดงแห่งนี้ขอห่วงกันคิด ช่วยกันทำ มีรีสชาติแสนอร่อยไม่เหมือนสูตรของที่อื่นๆ ดีไม่ติดมือ กลับมาด้วยนะครับ ไปแล้วไม่ซื้อกลับไปฝาก คนที่ท่านรักและประธานาธิบดีคงจะน่าเสียดาย อีกทั้งยังเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในการสร้างรายได้เสริมให้กับ ครอบครัว เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ยั่งยืนไป

ด้วยเวลาพี่ยังสั้นๆ ในหนึ่งวันเชื่อว่าเป็นไปไม่ได้ ที่ท่านจะเดินทางไปทั่วทั้งจังหวัดปทุมธานี หากขึ้นมา เวลาเหลือในวันอื่นๆ ลองกลับมาเยือนเมืองดอกบัว แห่งนี้กันอีกครั้ง เพื่อท่านจะได้เรียนรู้ สัมผัสถึงดีๆ ที่เมืองไก่ลูกๆ ไม่เสียเวลา กับการเดินทาง และจะได้รับ ความประทับใจที่จะติดตรึงใจของท่านไปได้อีก นานแสนนาน ปทุมธานีพร้อมที่จะต้อนรับทุกๆ ท่าน ในการมาเยือนเสมอและตลอดไป.

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). พฤศจิกายน 1). ข้อมูล ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี Available: http://www.tat.or.th/province.asp?prov_id=13 [2549, พฤศจิกายน 1].
จังหวัดปทุมธานี. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดปทุมธานี. กรมศิลปากร พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ.

ในกวีมีภาพ ในภาพมีกวี : ชื่อปุทุมราаницะมี...?

อ.เจติจ คงฤทธิ์

ภาษาจีนมีโวหารที่ลึกซึ้งมากนัย หนึ่งในบรรดาเมืองนั้น หลายคนอาจคุ้นหูหรือบางคนอาจเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ในกวีมีภาพ ในภาพมีกวี” หากพิจารณา แม้คำกล่าวข้างต้นจะเป็นเพียงโวหาร สั้นๆ แต่มันได้ใช้ความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดและรับรู้ถึงความรู้สึก ความหมาย ตลอดจนสุนทรียะอันเนื่องมาจากบทกวีได้อย่างลึกซึ้งและแนบถูก

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีเอกผู้หนึ่งแห่งยุคสมัยได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อเราได้อ่านบทกวีดีๆ สักชิ้น เรารู้สึกอิ่ม หรือยามเหงาได้ท่องบทกวีถูกใจอยู่ในใจ หายเหงา” หากพิจารณาการที่คนๆ หนึ่งจะสามารถรับรู้ถึงความอิ่มและหายเหงาได้มีอะไรได้อ่านหรือท่องบทกวีนั้น นอกจากเห็นออกจากจะเป็นเรื่องของรสนิยมอันเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคนแล้ว ในตัวของบทกวีเองก็น่าจะมีพลังอำนาจบางอย่างที่สามารถถ่ายทอด สอดประسانกับผู้อ่านหรือผู้เดินทางท่องเที่ยวนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนจนทำให้เกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์หรือซาบซึ้ง อันนำไปสู่ความอิ่มและหายเหงาได้ ดังที่ได้มาแล้ว

จากกล่าวได้ว่า คำ ทำให้เกิด ภาพ หรือที่เรียกว่า “ภาพคำ” ในบทกวีนั้นๆ ซึ่งประกอบสร้างขึ้นจากคำและศิลปะการประพันธ์ จึงอาจถ่ายทอดและสะท้อนให้เห็นภาพด่างๆ มากนัย ลึกซึ้งแต่ก็ถูกตีความรู้สึกที่ดี การให้ความเคารพยกย่องนุชา ความเมิกบานาใจ ความอุดมสมบูรณ์ฯ ฯ ดังนั้นวรรณคดีหลายเรื่องจึงนิยมพรรณนาถึงบัวทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม โดยอาศัยการพรรณนารูปพรรณสัณฐาน สีสัน ความงาม กลิ่น

เป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณคดีสมัยต่างๆ ตั้งแต่สุโขทัยจนมาถึงรัตนโกสินทร์ กวีได้รังสรรค์ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ไว้ในวรรณพิพพออย่างมากมายหลายแผ่น บางเรื่องลายให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ค่านิยม ขนนธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งพร oran ไม้ต่างๆ น้อยบ้างมากบ้าง ตามแต่สภาพของเนื้อเรื่อง

จากการศึกษาวรรณคดี มีวรรณ ไม้หลายชนิดที่กวีมักจะนำมาถ่ายทอดในวรรณคดีของตน โดยเฉพาะในบท舟ไม้ชมนกที่มีความโศกเด่นมาก โดยกวีได้นำมาถ่ายทอดไว้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ที่เรียกว่า “บัว”

เป็นที่น่าสังเกตว่า บัวในวรรณคดีไทย เป็นสัญลักษณ์แห่งความรู้สึกที่ดี การให้ความเคารพยกย่องนุชา ความเมิกบานาใจ ความอุดมสมบูรณ์ฯ ฯ ดังนั้นวรรณคดีหลายเรื่องจึงนิยมพรรณนาถึงบัวทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม โดยอาศัยการพรรณนารูปพรรณสัณฐาน สีสัน ความงาม กลิ่น

ชั่งบางครั้งอาจใช้โวหารเปรียบเทียบต่างๆ ด้วยคำประพันธ์ ประเกหรือขแก้วและร้อยกรองที่มีความไพเราะสามารถแสดงให้เห็นภาพพจน์ต่างๆ ตามแต่ที่กวีต้องการจะนำเสนอ ตั้งตัวอย่างต่อไปนี้

ນກຄະດວງເຈື້ອງອີເມວ ພຣະຈານນິພນົມໃນຮັກກາລົກທີ 1

“มาเอยมาเจิง
กันราชานัตตานุตรี
ชนพรรณโภสูมปุ่มมาด
บ้างนานเย็นแกนสูมมังใน
ทึ้งบัวว่องผ่อนผันสันตะวา
พระเจ้าไห้จันดะราวาดี
จึงลงทำระในสารครี
ทั้งประไหนสุหรีกันนัลใน
เกลือนกลาคาดายดาวน์ไสว
บ้างແ夙ฟี่งปริมนิชลธี
เบิกนานคระการตาสดสี
กันประไหนสุหรีกันนัลใน”

บทดูแลเรื่องอิหม่า พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2

“ນະເຕາວົວຫຼັດສື່ຈົວຮອມ
ພຣະພີ່ເລື່ອງເຄີຍຂ້າງສຶກ
ບ້າງດໍາເດືອນທັນກວາໃນວາງ
ນ້ຳເຖິງດອກໂຄມກ ນຸ້ນນັ້ນ
ຮະເດັນທັງນັ້ນລົງສະຫະສົງ
ຜູ້ອຸນອນກີ່ແຫວກວ່າຢັ້ນໄລ້ກັນ
ຫຍຊອກກັນຈີ້ເປົ້າສ່ວາສ່າລະສັນຕິ
ນັ້ນເຜົ່ອນນັ້ນຜົນອິນຈຸ່ງ”

กฤษฎีกาพย়ের কোষাগ নিরাম্বর পোক

พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมนิเบศร์

“ขัวนานในกองกา	นึกฟ้าสีบัวโรยนาง
นาคละของอ่องกลินนาง	น้องเราห่ำมลอยชาญงามฯ
บัวนานงามพีดีน	แผลโถย
นึกฟ้าสีบัวโรย	กลินເຟືອງ
ทรงกลินอ่องชาญໂຫຍ	ญาณາດ
เท่าน่าก้มสมบูรณ์อ่อง	ນ່ຳເັ້ນຄົກຫວາຍ”

บุ๊คเพิร์คบาร์บีน ช็อกเมล็ดฟ้า
น้ำตกป่าแม่สอด

ນ້ຳເກວດຊັບພ ໂກສາ
ໃຫຍ່ໄປແລ້ວ

โครงสร้างนิติ พระนิพนธ์สมเด็จกรมพระยาเดชาดิกร
 “ก้านบัวของลีกตัน ชลธาร
 นารายางส่อสันดาน ชาดิเชื้อ^๑
 โภคภล沓เพราคำขาน ควรทราบ
 หย่อนหมาดที่ขึ้นแห้งเรือ^๒ บกธรัษฐ์และลังติน”^๓

นิรากพระแท่นดงรังของสุนทรภู่

“พี่คิดถึงบัวทองของน้องเกัว
ยังผ่องแพ้วพรอมรายเหลือหลายหนอน
กำลัง Schmidt ไม่ได้ เศร้าวน่าเคล้าคลอ
พี่เกยข้อชนเล่นไม่เว้นวัน
ดึ้งแต่พี่พลัดพรากมาจากน้อง
มิได้ต้องบัวทองประคองข่าวญู
ชุมແตนบัวริมน้ำยิ่งรำพัน
แสนกระสันโสกเรื่องเข้าคล่อง”

ສົມບັດລາວ

“...ตอกบัวฝ่ายจันบัว กมรน้ำเม้าราบาน อานลະອອງ
เกสร สลอนบุญบานาน គរការតอกบัวແຈງ ຝຶງບັວງກາ
ກລື່ມລື້ອຍສຽວອີນສັດຕນຣຣມນົງກົດ ຮະວວຍຮສກລິ່ນຈົງກອ
ນີໂຄຕນລໂກນຸກ ອຸນບ່ນຍັງເປື່ອນຈຸນ...”

พินกรก่ายเกี้ยว	เมืองบัว
บัวบ่อนานหุบกล้า	ภูเข้า
กุณรีกัมรน้ำ	เมษราบ บัวนา
ขอนอกในกลืนกล้า	กลืนกลั้วເກສາ ”

บัญชีรายรับ

บัญชีรายรับ ประจำเดือนตุลาคม

สมุทรโพธิ์คำฉันท์	บทสถาเร่องบุนช้างบุนแผน
“ชุมเฉลียงชลชนแลชุมพนพน	“มีคอกป่าบุนมาห้าอย่าง คุณบานสลังด่างสี
ชั่นชุมแหลมสาระ	สัตคบบรรณนิอุบลจงกลนี มีสาหร้ายสายดึงสันตะว่า”
บุษนาบงกธรรมรัภกามลโขติ	
ไฟโคละองโยวช	อย่างไรก็ตาม ในวรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ เราอาจ
แมลงภู่พรพรรณคือนินิลนกุณลโภมล	พนการเอี่ยงอ้างถึงบัวในชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น
แคงดั่งปทุมกอ	ประทุม ปทุมมาลย์ หมายถึง บัวหลวง
ใบเขียวสลับคือประดับมรกตพราวย	สัตคบงกช หมายถึง บัวหลวงสีแดง
น้ำใสสะอาดแสงสาย	คอกป้อม (บัวฉัตรแดง)
พระสุธนคำฉันท์	สัตคบุญย์ หมายถึง บัวหลวงสีขาว
“ดุจดวงปทุมกิพบัวง	คอกป้อม (บัวฉัตรขาว)
ในชลแซชุ่มชลธี”	บุณฑริก หมายถึง บัวหลวงสีขาว
อนิรุทธิ์คำฉันท์	ปทุมปัทมา หมายถึง บัวหลวงสีแดง
“เรืองรองน้ำจันทร์มณี	นิลับล นิโลตบล นิโลบล หมายถึง บัวขาน
ไตรชนิโลตบล	นิลกมล นิลปัมม หมายถึง บัวเขียว
บัวบานมณีสุริยพิมล	บัวกินสาย
ลเนินโนตบลนา	สุ chan โนบล หมายถึง บัวกินสาย
แขรคนชตระหลบโอหาร	คอกสีเม่วงหรือคราม
กีพูลบำเทิงหฤทัย”	โภกุท โภเมท หมายถึง บัวกินสาย
กาเก็กกลอนสุภาพ	คอกสีแดง
“แล้วจะอุ้มไว้เล่นอโนดาต	บุษกร บุษกร หมายถึง บัวกินสาย
อันใสสะอดที่เทพทรงสนาน	คอกสีน้ำเงิน
ประกอบเบญจโภสุมปทุมมาลย์	บุษบัน หมายถึง บัวเพื่อน
ควรการกลั่นรินรสรณวนวลด”	จอกลนี หมายถึง บัวกินสาย
	คอกสีชมพู

บัวเป็นพันธุ์ไม้น้ำชนิดหนึ่งที่มีลำต้นเรียกว่า หัวหรือเหง้า เมื่อเจริญเติบโตจะสร้างส่วนขยายพันธุ์ ที่เรียกว่า ไหล่ ลักษณะใบเป็นใบเดี่ยวแตกออกมา จำกลำต้น ใบและดอกบางชนิดก็ลอยน้ำ บางชนิด ก็อยู่เหนือน้ำโดยจะมีก้านใบสั่งใบขึ้นมา ในบัว ส่วนใหญ่มีลักษณะกลมหรือรูปไข่ ปลายใบอาจมน เว้าเข้าหรือแหลมขึ้นอยู่กับพันธุ์ ส่วนขอนใบมีทั้ง เรียบและหยัก ด้านบนของใบมีสารเคลือบเป็นมัน ในอ่อนที่อยู่ใต้น้ำอาจมีสีแตกต่างกันในแก่ ส่วน ดอกบัว มีลักษณะเป็นดอกเดี่ยว บางชนิดมีกลิ่นหอม บางชนิดไม่มีกลิ่น สีของดอกบัวมีหลายสี เช่น ขาว ชมพู แดง กลีบดอกมีก้านเลี้ยงอยู่รอบนอก ประมาณ 4-6 กลีบ กลีบดอกมีทั้งชั้นเดียวและหลายชั้นซ้อนกัน ภายในดอกมีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย ซึ่งเมื่อมี การผสมจะเกิดเป็นฝักและเมมสีดอยู่ภายใน สำหรับ สายบัวนั้นบางชนิดสามารถนำรับประทานได้

บัวแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ปทุมชาติ (บัวหลวง) และ อุบลชาติ (บัวสาย) แต่ถ้าแบ่งตามสกุล ยังสามารถแบ่งได้อีกหลายชนิด สำหรับบัวที่ปลูกเพื่อการค้าในประเทศไทย แบ่งได้ เป็น 6 ชนิด ดังนี้

1. บัวหลวง อยู่ในสกุล *Nelumbo* มีถิ่นกำเนิด อยู่บริเวณประเทศไทยและจีน ลักษณะลำต้น จะเป็นเหงียวยาวอยู่ใต้ดิน บางแห่งเรียกว่า ไหล่บัว หรือรากบัว เหง้าที่มีอายุมากจะสะสมอาหารทำให้ อวนอ้วนเห็นข้อปล้องได้ชัดเจน ในขณะที่มีขนาดใหญ่ กลมซึ่งเห็นอยู่บนใบเรียน ดอกเดี่ยวบนด้ามใหญ่ ก้านใบและก้านดอกมีลักษณะเหมือนกัน คือ แข็ง และมีหนานอยู่ประปรายตลอดความยาวของก้าน กลีบดอกและกลีบเลี้ยงมีทั้งพันธุ์ที่ให้กลีบสีชมพู และสีขาว ส่วนพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ พันธุ์ ฉัตรขาว ฉัตรแก้ว และฉัตรแดง

2. บัวฟรัง อยู่ในสกุล *Nelumbo* เป็นบัวที่มี ลักษณะคล้ายบัวหลวง ต้นอ่อนเจริญเติบโตโดย สร้างลำต้นหรือเหง้า เจริญตามแนวหนองน้ำได้พิเศษ

3. บัวเผื่อน บัวผัน อยู่ในสกุล *Nymphaea* เป็นพันธุ์ดั้งเดิมของไทย ขยายพันธุ์ได้ช้า พบทั่วไป ตามแหล่งน้ำ ต้นที่งอกออกจากเมล็ดจะเจริญ ตามแนวดังขึ้นสู่ผิวน้ำ แล้วแตกก้านใบบนพื้นดิน ดอกชู พันธุ์น้ำ ดอกบานในเวลาเช้าหรือกลางวัน และหุบในตอนเย็น ดอกบัวเผื่อนจะคล้ายกับ ดอกบัวผัน แต่จะมีขนาดเล็กกว่า

4. บัวสาย อยู่ในสกุล *Nymphaea* มีหัวกลม มีสายขนาดปานกลางน้ำ ก้อย มีขนเล็กน้อย ในมัน ดอกบาน กลางคืนและหุบในเวลาเช้า เมื่อดอกบานเต็มที่จะแห้ง เป็นแนวนานา กับพื้นดิน กลีบเลี้ยงจะมีสีเขียว ด้านนอกและมีเส้นสีขาวสลับ เท่าที่พันมีหลาพันธุ์ ด้วยกัน พันธุ์ดอกสีขาว ได้แก่ สัตตบุญ เศวตอุบล โภนุต พันธุ์ดอกสีแดง ได้แก่ สัตตบูรณ สัตตอุบล เป็นต้น

5. จงกลนี อยู่ในสกุล *Nymphaea* มีเหง้า เจริญเติบโตในแนวดัง เมื่อเหง้าแก่เต็มที่จะสร้าง หัวเล็กๆ รอบเหง้า เมื่อหัวแก่จะเจริญเป็นต้นใหม่ ขึ้นมาข้างๆ ต้นแม่

6. บัวกระดัง หรือบัววิกตอเรีย บัวชนิดนี้ ไม่สามารถนำมาปลูกในภาชนะที่มีพื้นที่จำกัด ได้ เพราะในมีขนาดใหญ่มาก โตเต็มที่เส้นผ่านศูนย์กลาง 5-6 ฟุต ก่อนข้างกลม ขอบใบตั้งขึ้นโดยรอบคล้าย กระดัง หน้าใบเรียบมีพิเศษ หลังใบมีสีม่วงและ มีหนามหนาแน่นทุกส่วนของเส้นใบคลอดก้านใบ ในที่มีอายุน้อยจะมีสีแดงคล้ำ แต่เมื่อใบแก่จะ เปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้ม ส่วนดอกนั้นมีกลิ่นหอม มีกลีบดอกจำนวนมาก สำหรับลำต้นของบัวกระดัง เป็นลำต้นใต้ดินเหมือนกับบัวชนิดอื่นๆ แตกต่างกัน ที่บัวชนิดอื่นจะมีไหล่แตกกิ่งชอนพิวดินไปแตกกอใหม่

แต่บัวกระดังไม่เคยพบว่าแต่ก่อให้มี คำตัดสินได้ดิน
จะสะสมอาหารพัฒนาไปเป็นหัว

ในแห่งประวัติศาสตร์อันเกี่ยวเนื่องกับบัว ได้มี
การกันพนหลักฐานที่กล่าวถึงบัวเป็นลายลักษณ์อักษร
ในหลักศิลปาริกวัดเขาคน เมืองปากน้ำโพ จังหวัด
นครศรีธรรมราช ซึ่งมีอายุอยู่ในราชพุทธศักราช 1897
มีถ้อยคำเจริญไว้ว่า “ในรามอาวาสนั้นบุคคลระพัง...
บัวหลายพรรณเป็นบูชาบูให้ขาด...” ย่อมาแสดงว่า
มีการนิยามปลูกบัวเพื่อเป็นไม้ดอกไม้ประดับและ
บูชาพระมาตั้งแต่โบราณกาล

จากกล่าวไว้ว่า บัวเป็นดอกไม้อันทรงคุณค่า
ทั้งความงามและคุณประโภชน์นานัปการ ดอกบัว^๑
เพียงดอกเดียวไม่ว่าจะดูหนึ่งหรือนานล้วนมีความงาม
ลึกซึ้ง วุฒิธรรมของบัวแห่งไปด้วยปรัชญาชีวิตและ
ธรรมะหลายประการ โดยเฉพาะปรัชญาตะวันออก
บัวยังมีสายสัมพันธ์ความเชื่ออยู่ในลัทธิและศาสนา
ต่างๆ อายุลีกซึ่ง เช่น ชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่าบัว^๒
เป็นสัญลักษณ์ของเทพครองฟ้าและความบริสุทธิ์^๓
ชาวอินเดียและลังกาเชื่อว่าบัวแสดงถึงความอุดม^๔
สมบูรณ์ การประสนความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง
ส่วนในศาสนาพราหมณ์และ Hinayana นับถือว่าบัว^๕
เป็นเครื่องอุปโภคสำคัญประจำองค์พระเป็นเจ้า
ดอกบัวเป็นโภกจักรวาล ก้านเป็นขาพระสูเมรุ กลีบ^๖
และเกสรเป็นขาต่างๆ ชาวจีนเชื่อว่าบัวเป็นดอกไม้^๗
แห่งความปร่ององค์ การต่อเนื่องไม่จบสิ้นและ
เป็นสิริมงคล สำหรับในพุทธศาสนาของไทยนิยม^๘
ยกย่องบัวว่าเป็นพันธ์ไม้ที่มีความสำคัญในฐานะ^๙
สัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนา สำหรับคติเกี่ยวกับ
ความเป็นมงคล คนไทยโบราณเชื่อว่า บ้านใดปลูกบัว^{๑๐}
ไว้ประจำบ้าน จะทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ความเบิกบาน
 เพราะเปรียบเทียบดอกบัวที่ชุดออกพันจากผิวน้ำว่า

เป็นผู้ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นผู้รู้ ผู้เบิกบาน
ตามนัยของบัวในความหมายของแห่งเวไนยสัตว์
(อุคਮภูตัญญ-ดอกบัวที่ชูเหนือผิวน้ำพร้อมที่จะผลิตงาน
รับแสงอาทิตย์ยามรุ่งอรุณ : บุคคลที่มีความสามารถ
แก่กล้า) นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกด้วยว่าบัวแสดงถึง^{๑๑}
ความห่วงใยความผูกพันของคนในครอบครัว ทั้งนี้
โดยเปรียบเทียบกับสายใยของบัว

กล่าวสำหรับจังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้ชื่อว่า^{๑๒}
เป็นเมืองแห่งบัว ในอดีตนั้นแม่น้ำลำคลองทุกสาย^{๑๓}
ล้วนมีบัวขึ้นอยู่จำนวนมาก ดังที่เมื่อคราวสุนทรภู่^{๑๔}
เดินทางล่องเรือไปตามลำน้ำเจ้าพระยาเพื่อนั่งสักการ^{๑๕}
ภูษาท้องและได้แต่งนิราศภูษาทอง ส่วนหนึ่งได้^{๑๖}
บรรยายสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของชื่อจังหวัด
ปทุมธานีไว้ว่า

“ถึงสามโภกโภกสวัสดิปั่นเกล้า
พระพุทธเจ้าหลวงบำบูรุงชิงกรุงศรี
ประทานนามสามโภกเป็นเมืองตรี
ชื่อปทุมธานีพระเมืองบัว”

คำว่า “ปทุม” หมายถึง บัวหลวง ซึ่งสะท้อน^{๑๗}
ให้เห็นว่าเมืองนี้มีบัวอยู่มาก ส่วนชื่อของจังหวัด^{๑๘}
นั้นต่อมาได้เปลี่ยนจาก “ปทุมธานี” เป็น^{๑๙}
“ปทุมธานี” ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นับจากวันนั้น^{๒๐}
ต่อมาวันนี้ จังหวัดปทุมธานียังคงยึดถือดอกบัวเป็น^{๒๑}
สัญลักษณ์ของจังหวัดมาโดยตลอด แม้ว่าในความ^{๒๒}
เป็นจริงเราจะพบว่าบัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ^{๒๓}
หรือกระทั่งบัวที่ปลูกขึ้นเพื่อใช้เป็นพืชเศรษฐกิจ^{๒๔}
ของจังหวัดจะติดน้ำอย่างลงทุกที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ^{๒๕}
การเพิ่มน้ำของจำนวนประชากรที่รวดเร็วประกอบ^{๒๖}
กับการแปรเปลี่ยนของวิถีสังคมและวัฒนธรรม^{๒๗}

ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของอุดสาหกรรม และการค้าขาย จึงอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ วิทยาในพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี แม่น้ำคุคลอง ที่เคยเป็นแหล่งขยายพันธุ์ของบัวจิ้งจกุคละเลย ชั้นร้าย ไปกว่านั้นอาจถูกกระบวนการและทำลายจากการทิ้งขยะ น้ำมันฟอยสิ่งปฏิกูล รวมไปถึงการปล่อยน้ำเสียจาก โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้น้ำซึ่งชอบเจริญเติบโต ในน้ำสะอาดไม่อาจเจริญของงานและขยายพันธุ์ ต่อไปได้ ด้วยเหตุดังนี้ บัวพิชไม้น้ำที่เคยดายดื่น ผูกพันไกล็อกกับชีวิตของคนเมืองปทุมธานีจึงอาจ กลายเป็นสิ่งที่หาได้ยากในชีวิตประจำวัน เว้นแต่ บัวอีกชนิดหนึ่งที่ผุดขึ้นอย่างรวดเร็ว เรียกได้ว่า โอลัค-ลัคโต-โลตัสบัวที่ไม่มีใบและแม้เพียงดอกเดียว ก็สามารถสูบเอาความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ไปจากปฐพีมารดาได้อย่างไม่คาดคิด

“ถึงสามโลกโถกลวิลถึงปืนเกล้า
พระพุทธเจ้าหลวงนำรุ่งชั่งกรุงศรี
ประทานนามสามโลกเป็นเมืองศรี
ชื่อปทุมธานีพระ...?!?!?”

เอกสารอ้างอิง

- ชาเริก สงวนพงษ์ และคณะ.(2549). การพัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการปฏิบัติ การแบบ มีส่วนร่วมโดยชุมชน ณ เกาะเกร็ดใหญ่ อุ่มแม่น้ำ เจ้าพระยาสายเก่า จังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ชั้นรวมพัฒนาไม้ดอกไม้ประดับ.(2539). ไม้ประดับนังคล. กรุงเทพฯ:เจอนเนอรัลบุ๊คส์.
- ชาลิต คำแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์.(มปป.). พรรณไม้ ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : คี แอด เอส.
- ไนตรี ปทุมวงศ์. (2541).ไม้ดอกเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: อักษร สยามการพิมพ์.
- ฤศรัตน์ กษิราศ.(2540). บัว : องค์ประกอบประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

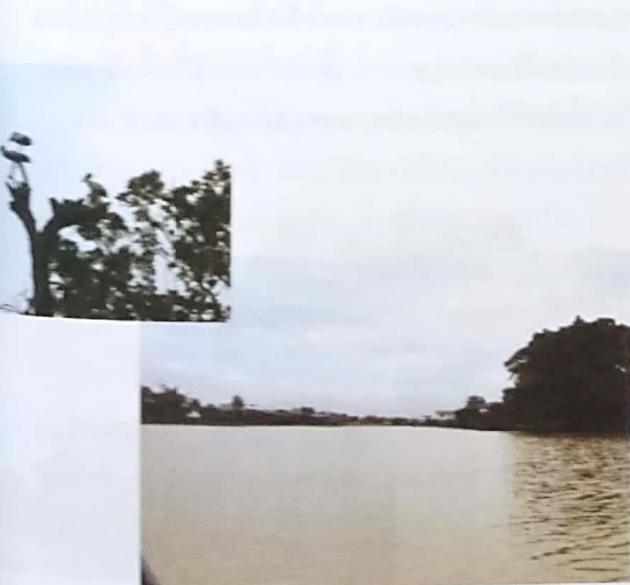
ล่อฯเรือกินลมชุมชนชาติวิถี...

อุ่มเจ้าพระยาสายเก่า จ.ปทุมธานี

พค.ชาร็ค สงวนพงษ์

หลาดกันจะรู้ว่าจังหวัดปทุมธานี แต่อาจจะไม่คาดคิดว่าจังหวัดปทุมธานีนี้แหล่งท่องเที่ยมมากมายที่ที่เป็นแพลงประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมประเพณีและธรรมชาติเหมาะสมสำหรับท่องไปเที่ยว โดยเฉพาะการไปล่องเรือกินลมชุมชนชาติวิถี...อุ่มเจ้าพระยาสายเก่า จังหวัดปทุมธานี เพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์ และเป็นจังหวัดที่ไม่ไกลจาก กทม.

ผู้เขียนขออุปโลกน์ด้วยองเป็นมัคคุเทศก์จำเป็นนำธุรกิจทัวร์อีก 4 คน ออกเดินทางจากบ้านพักต้นสนนามบินน้ำ จังหวัดนนทบุรี เมื่อเวลา 06.30 น. ค้างคืนพานพาหนะคู่ขึ้นของผู้เขียนนุ่งหน้าขึ้นทางคุ้น ที่อนามัยวงศ์วาน แล่นไปตามเส้นทาง ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต - บางปะอิน

เมื่อขึ้นทางคุ้นรถแล่นไปได้ประมาณ 10 นาที ถึงทางลงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 346 ถนนบางพูน-รังสิต นุ่งหน้าไปจังหวัดปทุมธานี และวิ่งไปตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 347 มุ่งหน้าไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รถแล่นไปได้ประมาณ 5 นาที ถึงทางแยกซ้ายมือ คือ ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3309 เลี้ยวขวาไปได้เลย จะพบป้ายชื่อ วัดสำเلاء ตั้งอยู่ทางด้านซ้าย เลี้ยวไปตามเส้นทางจะพบวัดสำเلاء ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ในตำบลบ้านกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

คณะทัวร์ไปลิ้งท่าน้ำวัดสำเلاء เรืออีแปะของน้าออง ที่ว่าจังกันไว้ในราคาก 600 บาท รอพวกเรารออยู่แล้ว ไม่รอด้าให้เสียเวลาเดคร้ากันไปให้น้าอองออกเรืออีแปะทันที

ผู้เขียนเริ่มสวนวิญญาณมัคคุเทศก์จำเป็นเริ่มด้วยเรื่อง เรืออีแปะเป็นเรือต่อชนิดหนึ่ง ห้องแบน เสริมกราน รูปคล้ายเรือสำปัน แต่หัวเรือสั้นกว่า ในอดีตจังหวัดปทุมธานีใช้เรือเป็นพาหนะในการคุ้นคาม เรือที่ใช้มีต่าง ๆ กัน เช่น เรือบด เรืออีแปะ เรืออีโปง เรือกระแซง ฯลฯ เรือของน้าอองจะเป็นเรืออีแปะติดเครื่องยนต์ขนาดเล็ก แล่นไปได้ช้าๆ เสียงเบาๆ เหมาะสมสำหรับเป็นเรือท่องเที่ยว แต่เสียดายไม่มีเชื้อชีพ พากเราต้องเตรียมไปเอง ในสมัยก่อนเรืออีแปะใช้พาย

ขณะที่เรือออกจากท่าพาคณะทัวร์ล่องเรือกินลมชุมชนชาติวิถีชีวิตชาวริมคลองน้ำอ้อมและ

คลองบางหลวงเชียงราก (อดีตเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า) เคิมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าใช้เป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2151) พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บุคคลองดัดเรียกว่าคลองลัคเกร็ชใหญ่ (เตี้ร์ดใหญ่) โดยบุคคลัดที่บริเวณน้ำวัดไก่เตี้ย ท้ายบ้านสามโコก ลงไปถึงปากคลองบางหลวงเชียงราก บริเวณน้ำวัดศาลเจ้าคำบ้านกลาง อำเภอเมือง เป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร เพราะเห็นว่าแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงนี้คดเคี้ยวมากทำให้เสียเวลาในการเดินทางแต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าบุคคลองสำคัญเมื่อไร

เมื่อกลางบุคคลองสืบคันกือพยพโยกข้ายามาตั้งถิ่นฐานอยู่สองฝั่งคลอง ต่อมาระยะแหน่งเปลี่ยนทางเดิน และด้วยกระแสน้ำพุ่งตรงผ่านคลองดัดบริเวณที่บุคคลอง ประกอบกับดูน้ำหลากกระแสน้ำไหลเชี่ยว น้ำจะวนติดกันทำให้คลองที่บุคคลองใหม่ใหญ่ขึ้น คลองจึงกลายเป็นแม่น้ำ ส่วนแม่น้ำสายเดิมจึงค่อยๆ แคน และตื้นเขินกลายเป็นคลอง ในปัจจุบันได้แก่คลองบ้านพร้าว คลองน้ำอ้อม และคลองบางหลวงเชียงราก

ขณะที่เรือล่องเข้าไปบริเวณปากคลองน้ำอ้อมที่ชื่อนี้พระเรียกตามสภาพพื้นที่ที่คดเคี้ยวอ้อมไปอ้อมมา ฝั่งขวาของคลองคือบริเวณวัดสำเ Laudอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ อำเภอสามโโคก มีสะพานชื่อใหม่เป็นเส้นทางไปมาหาสู่กันของชาวบ้านทั้งสองตำบล

บริเวณวัดสำเ Laud ทางฝั่งของคลอง เป็นที่ตั้งโรงสูบน้ำคืนของการประปาส่วนภูมิภาคเพื่อสูบน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาส่งไปผลิตเป็นน้ำประปา เพื่อเลี้ยงคนกรุงเทพฯ และปริมณฑล

เราล่องเรือไปได้ประมาณ 10 นาที ก็ถึงทางเลี้ยวไปคลองบางหลวงเชียงราก แต่ว่ามีคุณเทศก์จำเป็นนำลูกทัวร์ตรงไปคลองน้ำอ้อมก่อนซึ่งทางฝั่งขวาเมืองของคลองน้ำอ้อมจะอยู่ในเขตตำบลบางพุด อำเภอเมือง ในอดีตคลองน้ำอ้อมนี้จะทะลุไปบรรจบกับคลองบ้านพร้าว ดังนั้นพื้นที่ของตำบลเชียงรากใหญ่จะมีลักษณะเป็นเกาะขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันนี้เส้นทางไม่สามารถจะเดินเรือโดยรอบได้ เพราะการสร้างทางหลวงแผ่นดินของกันเส้นทางน้ำเราล่องเรือไปถึงทางตันแล้วข้อนกลับ

บริเวณคลองน้ำอ้อมกับคลองบ้านพร้าว มีด้านใต้ต่อๆ กันมาว่ามีสำราญบรรทุกสินค้าต่างๆ มาขาย ในจำนวนสินค้าเหล่านั้นมีมะพร้าวด้วย เมื่อเรือล่มมะพร้าวหลอยไปตกอคคลอง จึงเรียกว่า “คลองบ้านพร้าว” และเรียกบริเวณที่เรือล่มว่า “สำราญล่ม” หรือ “ตะเภาล่ม”

ลักษณะของคลองน้ำอ้อม บางช่วงแคบ บางช่วงกว้าง ทึ่งเค้าแห่งความเป็นแม่น้ำ (แม่น้ำเจ้าพระยา) น้ำใสสะอาด สองฝั่งคลองชาวบ้านปลูกผักหุง ผักกระเนด บัว บอน ฯลฯ ถนนบ้านนกปากห่างที่หลบหลีกจากไข้หวัด รอชีวิตมาให้หมกันเล่นเป็นขวัญตา บ้านทั้งสองฝั่งตั้งเรียงกันในระยะห่างกระชัดกระชาบทุกบ้านมีศาลาท่า�้ำ

ในอดีตลักษณะของหมู่บ้านจะตั้งอยู่ติดๆ กัน รวมกันเป็นกลุ่ม ค่าาท่าน้ำจึงเป็นค่าารวม เพื่อใช้เป็นที่อาบนำ๊ของคนและสัตว์ ต่อมา เมื่อหมู่บ้านกระชับกระจาย แต่ละบ้านก็สร้างสะพาน ลงนำ๊ไว้สำหรับอาบนำ๊ สะพานจะติดกับตัวบ้าน ลักษณะปักเสาเป็นคู่ๆ ติดกัน คง ปูพื้น ทำบันได ลงนำ๊ มีแท่นพักสำหรับอาบนำ๊หรือซักล้าง ส่วนบ้าน ที่อยู่ห่างฝั่งมีลานดินหน้าบ้านก็จะทำสะพานต่อจาก พื้นดินลงสู่แม่น้ำ มีทั้งสะพานไม้ไผ่และไม้กระดาน ทึ้งน้ำขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละบุคคล ต่อมาเมื่อ ผู้ประดิษฐ์คิดทำเป็นที่นั่งอย่างง่ายๆ ที่หัวสะพาน โดยใช้แผ่นกระดานตีปีกlong ไปบนหัวเสาสะพาน ระหว่างช่วงเสา สำหรับไว้วางสิ่งของ นั่งคุยกันก่อน ลงนำ๊ ระยะหลังพัฒนาอย่างมาเป็นที่นั่งมีพนักพิง ติดวยไม้ระแนงทำพนักพิงเป็นรูปมนโภ โถงสวยงาม แต่ยังไม่มีหลังคา ต่อมาค่าาท่าน้ำพัฒนาขึ้น มีการ บุกหลังคา ภายในมีที่นั่ง ไม่มีฝ้า โล่ง ลมพัดได้สะดวก ค่าาท่าน้ำมี 2 รูปแบบคือ ทรงไทยและทรงท้าวไป เช่น ทรงปั้นหยา ทรงจั่ว เป็นต้น

ลักษณะของค่าาท่าน้ำของบ้านแต่ละหลัง ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองนำ๊อ้อม และคลองบางหลวงเชียงราก อาจจะเป็นตัวชี้วัดได้ด้วยน้ำที่บ่อถังฐานของเจ้าของบ้าน

พวกเรามีเรื่องคลอดคล่องนำ๊อ้อมใช้เวลา ประมาณ 15 นาที ผ่านวัดดาวเรือง ตำบลบางพูด อำเภอเมือง บริเวณหน้าวัด เลี้ยงปลา หลายชนิด เช่น ปลาสวาย ปลาสีอ ปลาสถา ปลาตะเพียน ท่าน้ำ ของวัดกว้างขวางมาก ฯลฯ ผู้ใหญ่ไว้ลอด ส่วนเดือน เด่นว่า มีโครงการทำตลาดนำ๊ ซึ่งจะได้รับการ สนับสนุนจาก อบต.บางพูด ผู้เขียนคิดว่ามีความ เป็นไปได้ และอย่างจะชวนพวกที่ชอบล่องเรือ กินลมชมธรรมชาติวิถี... ไปล่องล่องเรือในคลองนำ๊อ้อม

ก่อนที่จะเกิดตลาดน้ำ สนใจติดต่อมัคคุเทศก์จำเป็น ได้เลย

ต่อจากนั้นพากลูกหัวร์ไปชุมการทำโรง ที่บันไดล้ออยของน้ำบุญถม นโรภาส ซึ่งตั้งอยู่ ริมคลองนำ๊อ้อมก่อนเข้าคลองบางหลวงเชียงราก โรงที่นี่เป็นโรงที่บูรณะ เพราะน้ำบุญถม ปลูกอ้อยเอง แล้วนำอ้อยมาทิ้งเป็นน้ำตาล และ จำหน่ายเอง ลักษณะของน้ำตาลล้ออยคล้ายกับน้ำผึ้ง แต่เหนียวขึ้นกว่า แต่ถ้าเกี่ยวต่อไปอีกจะแห้ง และร่วน ที่เราเรียกว่า “น้ำตาลแดง” ผู้เขียนเห็น น้ำตาลล้ออยของน้ำบุญถมแล้วทำให้คิดถึงสมัยที่ ผู้เขียนยังเป็นเด็ก เพราะบ้านของผู้เขียนเคยปลูกอ้อย เมื่อไรมีการทิ้งอ้อย “เตี่ย” ของผู้เขียนจะใช้อ้อย พันน้ำตาลที่เกี่ยวจนเหนียวขึ้นเกือบแห้งกลับมาฝาก ลูกๆ ที่บ้าน เราจะเรียกน้ำตาลที่พันอ้อยนี้ว่า “ตังเม”

การทิ้งน้ำอ้อยจะทิ้งประมาณเดือน 8-9 เพื่อจำหน่ายในเดือน 10 เพราะชาวปทุมธานี จะใช้น้ำตาลล้ออยเป็นส่วนผสมของขนมกระยาสารท “สารท” หมายถึง เทศกาลทำบุญในสิ้นเดือน 10 โดยนำพืชพรรณชัญญาหารแรกเก็บเกี่ยวมาปูรุง เป็นข้าวทิพย์ และข้าวมหาพร้าวสายพะสังฆ

ขนมกระยาสารทเป็นอาหารของชาวอินเดีย คนไทยดัดแปลงโดยใช้ส่วนผสมที่มาจากผลิตผล ในการเกษตร มีข้าวตอก ถั่วลิสง ฯ และน้ำอ้อย กวนให้เหนียวเกาะติดกันเป็นปีก เพื่อความสวยงาม เชื่อกันว่าการทำบุญในประเพณีบุญวันสารทนั้น เป็นการอุทิศส่วนบุญกุศลให้ญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้จะทำกันในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ขนมกระยาสารಥของชาวปทุมธานีที่ใช้น้ำตาลล้ออย เป็นส่วนผสม จะมีรสหวานอร่อย ซึ่งต่างจาก กระยาสารಥของจังหวัดอื่นๆ

อาชีพหินน้ำตาลอ้อยถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งในปัจจุบันยังคงเหลืออยู่ไม่กี่ราย สมควรอย่างยิ่งที่จะช่วยกันอนุรักษ์ และส่งเสริมก่อนที่จะสูญหายไปเหมือนกับอาชีพอื่นๆ

ต่อจากโรงหินน้ำตาลอ้อยล่องเรือต่อเม้าคลอง บางหลวงเชียงราก คลองนี้มีบัวหลวงขึ้นทั้งสองฝั่ง มากมาย มีทั้งที่ชาวบ้านปลูก และขึ้นเองตามธรรมชาติ ลักษณะของคลองนี้จะแคบกว่าคลองน้ำอ้อม เพราะทั้งสองฝั่งชาวบ้านจะปลูกผัก เลี้ยงปลา และนางครึ่ง ซึ่งมีพักตนชาวที่ถือยามกับกระแสงน้ำ ใจจะล่องเรือ ในคลองนี้ควรจะมีความรู้เรื่องของกระแสงน้ำ ซึ่งน้ำจะออกเจ้าของเรือเล่าไว้ว่าควรล่องเรือประมาณ 1 ก้าว 2 ก้าว ผักตบชวาจะน้อย

เข้าคลองบางหลวงเชียงรากได้ประมาณ 15 นาที ถึงวัดเสด็จซึ่งมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่หันหน้าออก ริมคลอง วัดนี้ตั้งอยู่ที่คำลสารานพริกไทย อำเภอเมือง แบ่งเขตการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน เป็นที่อาศัย ของพื้นเมืองชาวไทยมุสลิม (หมู่ 7) พื้นเมืองชาวลาว (หมู่ 5, 6) ที่เหลือคือชาวไทย ความเป็นมาของพื้นเมืองชาวไทยมุสลิมและชาวลาวปราการถูกหลักฐาน

ทางประวัติศาสตร์ว่า รัชกาลที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อพยพผู้คนความต้อนชาวไทยมุสลิม มาจากเมืองปัตตานีและมาตั้งบ้านเรือนอยู่ได้ด้วยวัดสร้อยทอง (วัดเสด็จ) บริเวณนี้จึงเรียกว่า “บ้านแขก” มีอาชีพทำสวนพริกไทย ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2369 ในสมัย รัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์เป็นกษัตริย์ พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยา มหาโยธาภกพ ไปปราบสงกราน เมื่อสงกรานลงแล้ว จึงภาวด์ต้อนชาวลาวมา และตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียง กับหมู่บ้านแขกให้ชื่อว่า “บ้านลา” ต่อมาราชการ จังยกฐานะให้เป็นตำบลใช้ชื่อว่า คำลสารานพริกไทย และวัดสร้อยทอง เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดเสด็จ”

วัดเสด็จสร้างเมื่อ พ.ศ. 2225 มีโบราณสถานและวัตถุที่เก่าแก่ แต่น่าเสียดายพระทรุดโทรมมาก ชาวปทุมธานีมักจะรู้จักวัดนี้ในด้าน ของความเชื่อ การพยากรณ์ดวงชะตา การสะเดาะเคราะห์ การเจมรรถ (เขาว่าวล้มังนัก)

พอถึงบริเวณน้ำวัด คณฑ์ของเรานำขุ่นเรือ ให้อาหารปลาสวยงามตามประสานใจบุญสุนทาน ปลาสวยงามเป็นปลาที่ไม่มีเกร็ชชอนอยู่รวมกันเป็น群 ด้านข้างมีสัลฐานอวนอ้วน มีสันหลังค่อนข้างคง

ส่วนหนึ่งจะลัดไปเลี้ยงริเวณปาก หน้าผู้ ปากกว้าง มีแนวคลื่น 2 ชั้น ล้ำตัวสีขาวนวล บริเวณหัวสีม่วงเข้ม บริเวณครึ่งจะมีสีเหลืองอ่อนๆ แต่ปลายทางครึ่งหลัง และครึ่งอกมีสีคลื่นข้างหน้ามีเม็ดปล่าน้ำไปปะจุอาหาร เช่น ต้มยำ แกงคั่วน่องไก่ (ต้องเป็นน่องไก่ในสอดรับประทานกับข้าวสาลีร้อนๆ แฉบแน่นด้วยปลาท่อนก็ได้ หรือเนื้อเค็ม) ซึ่งล้วนเป็นต้น อร่อยอย่างบอกไม่ถูก

หลังจากนี้ล่องเรือต่อไปบนบรรยากาศน้ำหลวง สองฝั่งคลองซึ่งถือกันว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี ป้าเจ้าเป็นชาวบ้านริมคลองบางหลวงเชี่ยวราช มีอาชีพปลูกบัวและผักกระเพรา การปลูกบัวของป้าเจ้า จะใช้วิธีแยกหาน่อหรือเหง้า มีความสูงประมาณ 6-10 เซนติเมตร ก่อนนำไปปลูกจะต้องตัดรากออกให้หมด ป้าเจ้าปลูกบัวเพื่อตัดออกขาย

คนไทยมีความเชื่อว่าบ้านใดปลูกบัวไว้ประจำบ้านจะทำให้เกิดความริสุทธิ์ ความเบิกบาน เพราะการเปรียบคลอกบัวที่ชูพันจากผิวน้ำว่าเป็นผู้ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นผู้รู้ ผู้เบิกบาน

นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกว่าบัวช่วยทำให้เกิดความห่วงใย ความผูกพันของคนในครอบครัว เพราะสายใยน้ำคือ ความห่วงใย ความผูกพัน เพื่อเป็น

สิริมงคลแก่บ้านและผู้อาศัย ควรปลูกบัวไว้ทางทิศตะวันตก ผู้ปลูกควรเป็นผู้ที่เกิดในปี丑 เพราะบัวเป็นต้นไม้ประจำปี丑

ความเชื่อข้างมีอีกว่าหากผู้อาศัยในบ้านเกิดในปี丑ตัวบุปผาจะเป็นมงคลชั้นชั้น และถ้าจะให้ตัวปลูกควรปลูกในวันพุธ เพราะโบราณเชื่อว่าการปลูกไม่เพื่อเอาประโยชน์ทางดอกให้ปลูกในวันพุธ

ความเชื่อเรื่องบัวซึ่งที่จริงมีการเดินกับความรู้เรื่องบัวซึ่งที่จริงมีการเดินกับความรู้เกี่ยวกับบัวอีกมากมาย (อ่านได้จากบทความของอาจารย์เงินลีในเล่ม) แต่ก็ต้องหยุดไว้ก่อน เพราะตลอดทางที่ล่องเรือจะพบเห็นวิถีชีวิตของคนริมน้ำ จะมีการตอกถุง หาปลา เลี้ยงปลา ยกยอดปลูกผักน้ำ ผักกระเพรา และมีเรือกัวยเดี่ยววิ่งให้เห็น แฉบซึ่งได้ชุมนบรรยากาศธรรมชาติยามเช้าแก่ๆ ที่สุดซึ่งของสองฝั่งคลอง ฟอกปอดได้เป็นอย่างดี

ความของเรามาล่องเรือมาเข้าเขตตำบลบางพูน สังเกตได้จากการปลูกผักบุ้ง ชาวบ้านทึ่งสองคำบล จะแบ่งกัน กือ คำนลสวนพริกไทยส่วนใหญ่จะปลูกผักกระเนด ส่วนคำนบานงพูนจะปลูกผักบุ้ง เป็นการถือที่ถืออาชีวของการอยู่ร่วมกันของชุมชนริมน้ำ ทึ่งสองคำบล ล่องเรือต่อมานบ้านสีขาวหลังหนึ่ง มีประตูโดยรอบเป็นกระจากเปิดได้ทุกบานสวายเด่น เป็นส่าง ผู้อ่านลองอ่านกลอนบทนี้แล้วคงเดาได้ว่า เป็นบ้านของใคร

อดีตบังเรืองรองยังก้องอยู่
เกยเป็นผู้ปักครองที่ยิ่งใหญ่
ขอมพลผ้าขาวม้าผู้เกรียงไกร
นายกรัฐมนตรีไทยในใจชน

เดาออกใหม่ ถ้าเราไม่ออกจะบอกให้ว่าเป็นบ้านพักผ่อนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 11 ของไทย ท่านเป็นนักปักครองที่เด็ดขาด (คิดแล้วอยากให้ท่านกลับชาตินาเกิดในวันนี้จัง) บ้านเมืองจะได้สงบเสียที บางครั้งประชาธิปไตยก็ใช้ไม่ได้สำหรับคนที่ไม่มีจิตสำนึกว่า แผ่นดินไทยเป็นของคนไทยทั้งประเทศ

ปัจจุบันบ้านหลังนี้อยู่ในความรับผิดชอบของวิทยาลัยปีองกันและบรรเทาสาธารณภัย เสียหายที่เราไม่สามารถจะซ่อมบ้านได้ ถ้าจะซ่อมจะต้องเดินทางโดยรถบัส (วันหลังจะพาไป)

หลังจากนั้นความของเรามาล่องเรือย้อนกลับทางเดิมขึ้นเรือที่ท่านน้ำวัดสำเلاء ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงเศษ สำหรับกินลมชมธรรมชาติวิถี... เจ้าพระยาสายเก่า จังหวัดปทุมธานี

เมื่อขึ้นเรือที่ท่านน้ำวัดสำเلاء ความของเราราได้พบกับผู้ใหญ่ทรงฯ จันเพชร กับพี่มัณฑนา ชูพินิจ มัคคุเทศก์ท่องถิ่นมากอยรับความของเราที่ศ่าลา ท่านน้ำหนาน้ำวัด พร้อมด้วยน้ำตาลสดแท้ๆ เช่นๆ ที่คำนบานกระแซง (เป็นคำนลที่เหลือต้นคลามากที่สุดของจังหวัดปทุมธานี) นั่งพักคลายร้อนที่ศ่าลาท่าน้ำ มัคคุเทศก์จำเป็น กีดีโอกาสหอยดพัก เพราะได้มัคคุเทศก์ท่องถิ่น มารับช่วงแทน

ขณะที่นั่งอยู่ศ่าลาท่าน้ำผู้ใหญ่ทรงฯ จันเพชรเล่าให้ฟังว่าริเวณหน้าวัดนี้ มีปลาหลายชนิด เช่น ปลาสลาด ปลาสังกะวาด ปลาตะเพียน ฯลฯ

แปลกด้วย ไม่มีปลาสวยงาม เพราะอาจจะเป็นพระกัล针หน้าวัดแรง ปลาสวยงามน้ำนิ่งๆ แต่มีชาวบ้านที่นั่งอยู่ด้วยแอบกระซิบกับผู้เขียนว่า มีคนอาชีพจับปลาอยู่ใกล้ๆ วัด (เท็จเรื่องอยู่กับคนแล้วผู้เขียนไม่เกี่ยว)

พื้นที่บ้านบ้าน ชุมชน เล่าว่าเดิมตำบลบ้านกระแซงชื่อว่า “ตำบลบ้านกระแซงไทย” ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกบริเวณวัดสำเภา ส่วนฝั่งตะวันตกบริเวณวัดไก่เตี้ย เรียกว่า “บ้านกระแซงมอญ” ซึ่งอยู่ในอำเภอสามโภก (การแบ่งฝั่งตะวันตก ตะวันออกให้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเขตกันแน่น)

ในอดีตริเวณนี้เป็นตลาดน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดปทุมธานีเรียกว่า “ตลาดน้ำบ้านกระแซง” มีหลักฐานปรากฏในภาพวัดจิตราภรณ์ ซึ่งเป็นผลงานของฝีมือนักโภค นำเสียดายว่าในปัจจุบันถูกหรือทิ้งไปแล้ว

สาเหตุที่เรียกว่า “บ้านกระแซงมอญ บ้านกระแซงไทย” เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าชนชาติใดอาศัยอยู่ต่อกัน “บ้านกระแซงมอญ” เปลี่ยนมาเป็น “ตำบลกระแซง” อำเภอสามโภก ส่วน “บ้านกระแซงไทย” เปลี่ยนมาเป็น “บ้านกระแซง” อำเภอเมือง มัคคุเทศก์จำเป็น เริ่มอวดภูมิรู้กับลูกทัวร์ด้วยการอธิบายเสริมมัคคุเทศก์ห้องถูนว่า บ้านกระแซงเป็นที่รักกของชาวปทุมธานีทั้งในปัจจุบันและอดีต ซึ่งสุนทรภู่ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งของนิราศพระบาทว่า

ถึงบางหลวงทรงรื้อนดังครับปัก

พีรังรักษนาด้วยราชการหลวง

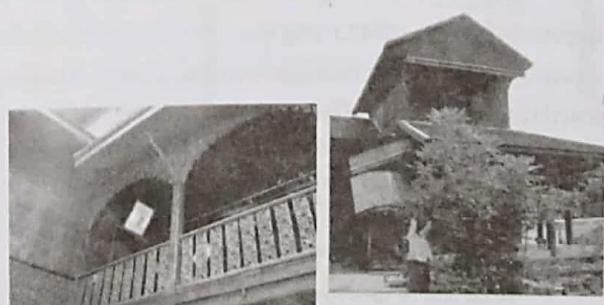
เมื่อคิดไปไกลหายเสียดายคง

จนเรือล่วงมาถึงบ้านบ้านกระแซง

สุนทรภู่แต่งนิราศพระบาทขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2350 ในคราว大臣เสด็จพระเจ้าปฐมวงศ์พระโอรสในกรมพระราชวังหลัง เพื่อไปนมัสการพระพุทธนาท จังหวัดสารบุรี ในครั้งนั้นสุนทรภู่กำลังนาดมอง กับแม่จัน ภารยาของท่าน เมื่อเดินทางมาถึงบางหลวง และบ้านกระแซง ก็รำพึง รำพัน ถึงภารยา หรือหญิงที่รัก ตามแบบฉบับของการแต่งนิราศ

เมื่อคลายร้อนด้วยน้ำตาลสดเรียบร้อยแล้ว มัคคุเทศก์ห้องถูน (ผู้ใหญ่ชาวราษฎร จำนวน ๑๕๐ คน) พากะจะของเรามรอนฯ บริเวณวัดสำเพรือนกับเล่าว่าบริเวณวัดสำเพรือนมีความสำคัญ กับชาวปทุมธานีเป็นอย่างมาก เพราะในอดีตเคยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนปทุมวิໄລ ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมแห่งแรกของจังหวัดปทุมธานี

โบราณสถานที่สำคัญ คือ เจดีย์มอญวัดคำแล มีลักษณะรูปทรงโโคียรวมคล้ายเจดีย์เวคา กองที่เมืองร่างกือง แต่มีขนาดเล็กกว่า ความสูงจากพื้นถึงยอดนั้คระยะ 15 เมตร องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยม ยกสูงขึ้นจากพื้นดินประมาณ

1 เมตร ฐานสี่เหลี่ยมอยู่ภายใต้กำแพงแก้ว สูงประมาณ 1 เมตร มีทางเข้าสี่ทาง โดยรอบห้องสี่ด้าน องค์เจดีย์ มีรูปทรงสมส่วนสวยงามตามแบบศิลปะนอมลูบฐานระดับองค์เจดีย์ทั้ง 4 มุม มีเจดีย์ประจำทิศ ขนาดเล็กอยู่ที่มุมของฐานห้อง 4 มุมของกำแพงแก้ว มีเจดีย์ทั้ง 4 มุมขนาดเท่ากัน เจดีย์ขนาดเล็กทั้งสองชั้น มี 8 องค์ เป็นเจดีย์ที่มีความคงทน นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง เช่น ภูฎาไม้สัก โถสัมภาราอุด ฯลฯ

ส่วนในพิพิธภัณฑ์วัดคำแลมนีศิลปะวัดถุทั้งที่เป็นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องแก้ว ฯลฯ ซึ่งจะมีวัตถุที่มานำวิทยาลัยราชภัฏวิจัย ให้มาแสดง ภายในพระบรมราชปฐมจักร ได้ทำน้ำปูชีขึ้นทะเบียนไว้เรียบร้อยแล้ว คราวหน้าจะพิพิธภัณฑ์ คราวนี้ขอลาไปก่อน เพราะท้องเริ่มร้องแล้ว

คนของเรารู้จักกันไปรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านริมคลองน้ำอ้อม ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองน้ำอ้อม ไม่ไกลจากวัดสำเภา อาหารที่ขึ้นชื่อคือ “เบี๊กกะโล”

เอกสารอ้างอิง

- จาเร็ก สวนพาย และคณะ.(2549). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แกะเกร็งใหญ่ อุ่มน้ำเข้าหาราษฎรยาก จังหวัดปทุมธานี. สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวิจัย ไล่ลงกรณ์ ไม่ไกลจากวัดสำเภา “เบี๊กกะโล”
- ชุมชนพื้นนาชาติไม้ดอกไม้ประดับ. (2539). ไม้ประดับมงคล. กรุงเทพฯ : เจอนเนอร์ลี่ส์.
- ทองคำ พันธุ์พี. (2547, เมษายน 18). ปรารถญ่าชุมชน สันภานณ์. เทียนจันทร์ อ่าแหนว. (2549). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปทุมธานี. จังหวัดปทุมธานี : คอมมูนิเคชั่นสตูดิโอและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวิจัย ไล่ลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นฤภรณ์ นิรากา. (2547, กรกฎาคม 26). เที่ยวอยุธยาที่นี่ดี. สันภานณ์.
- ประนง, กรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2540). ภาพป่าและสัตว์น้ำของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : องค์การก้าวไกลสภากาชาดไทย.
- ฝ่ายประมวลเอกสารและข้อมูลทางเศรษฐกิจในคณะกรรมการอันวายการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. คณะกรรมการ. (2544). วัฒนธรรมพัฒนาการประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา จังหวัดปทุมธานี. จัดพิมพ์ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชนิเวศน์และฉลองพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ปี จำนวน 2542. โรงพยาบาลศรีนครินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). ห้องน้ำกรุงเทพมหานครที่ดีที่สุด ห.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊กส์ พับลิเคชั่นส์.
- ใจจน คุณเนก และคณะ (2547). โครงการอ่ายทองต่อการเปลี่ยนผ่านปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง เจ้าพระยาฯ แห่งกรุงปัจจุบัน. ภาควิชาชีววิทยาศาสตร์ส่วนเวดดิ้ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต.

นอกจากเป็นจุดขายของร้านที่ชาวปทุมธานีเรียกว่า “ร้านเป็ดน้ำอ้อม” อาหารอร่อย สนนราคานั่นๆ อย่างเร้าสูงได้สบายมาก (วันนั้น 7 คน จ่ายไป 1,000 บาท) บรรยายกาศของร้านอยู่ติดริมคลองน้ำอ้อม รองรับคนได้เป็นร้อย รับประทานอาหารไป คุ้ปลา ในลำคลองไป เป็นการเพิ่มรสชาติอาหาร โดยไม่ต้องพึ่งพาปูรุ่งรัตน์

เมื่ออิ่มหนำสำราญกันแล้ว ตาก็เริ่มสอดส่าย หายใจแล้ว ตามประสาของนักท่องเที่ยวไทยแท้ แต่วัยเกิ่นโบราณ ถ้าไม่ได้ซื้อไม่ได้หาก็ถือว่า ชั้งไม่ครบสูตร ในร้านมีของกินให้จับจ่ายหลายอย่าง เช่น น้ำตาลสด ลูกตาลสด ข้าวต้มมัด บีบะจัง ฝักบัว กะจัน แห้ว ถั่วถั่วสังเต้ม วุ้นกะทิ มะขามคลุก เป็นต้น

ครั้งวันอันถื้นค่าที่ได้ล่องเรือกินลมชมธรรมชาติวิถี...อุ่นเจ้าพระยาสายเก่า จังหวัดปทุมธานี อิ่มท้องสมอง อิ่มท้องกาย อิ่มท้องใจ ในราคายังดี สนใจติดต่อมัคคุเทศก์ชั้นปีน(ผู้เชี่ยวชาญ) ได้ที่ 081-804-5224 ยินดีต้อนรับคนใดเดียวกัน

เกี่ยววัด...ปัญญานั้นทาราม

พค.ยพดี เสตพรรณ

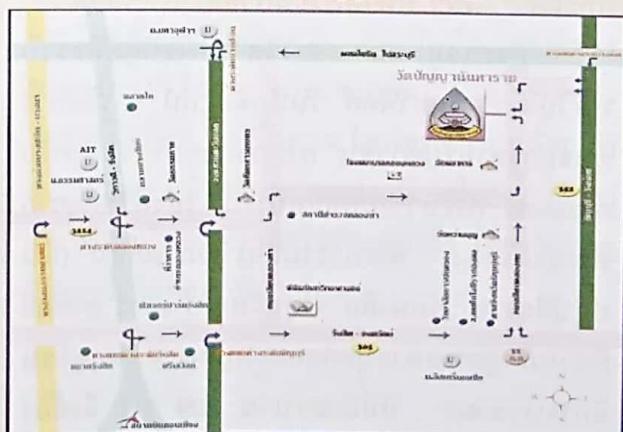
เมื่อนอกให้ลูกศิษย์ไปเกี่ยวดีปัญญานั้นทาราม คุณเมื่อนลูกศิษย์จะเห็นอย่างน่ารัก เนื่องจากมองเห็น วัดเป็นbam คงคิดว่าเรียนเรื่องชีวิตกับลิงแวดล้อม ทำไม่ดีดี ไปเกี่ยวดี ไม่ค่อยได้สำนึกรัก จิตเป็นพิม เป็นสิ่งที่ต้องป้องกันแก้ไขและบำบัดเช่นเดียวกับ อาการเป็นพิม น้ำเป็นพิม ขยะเป็นพิม ฯลฯ จิตเป็นพิมจัดว่าเป็นภัยต่อคนรอบข้าง ได้มากที่สุด

วัดนี้ไม่เหมือนวัดอื่นหลายๆ อย่าง เช่น พระจะสนทนารธรรมทันทีที่ได้พบหน้าผู้ไปเยือน วัดนี้ไม่ว่างตู้รับบริจาค วัดนี้พระไม่รับความปัจจัย เป็นส่วนตัววัดนี้เมื่อต้องการทำบุญต้องไปที่สำนักงาน โดยบริจาคเงินแล้วจะได้ใบเสร็จกลับมา วัดนี้ไม่มี บี้หาย ไม่มีคุดวะ ไม่มีปลูกเสก ไม่มีการแจก เครื่องลงของดัง ไม่มีการ “ผันเข้าเดือน ฉันเพล แล้วอน บ่ายแก่ๆ พักผ่อน ตกคำจำวัด” เพราะ พระทุกruปมีหน้าที่ มีภารกิจที่ต้องทำทั้งวัน เมื่อจาก เป็นวัดที่จัดกิจกรรมเพื่อนักเรียน นักศึกษา และ ผู้ปฏิบัติธรรม และวัดนี้มีพระมหาปัญญา ไม่รุ่มรื่นและสงบ สมกับเป็นสถานที่บำบัดจิตเป็นพิม

เดียวนี้ทางไปวัดปัญญานั้นทาราม ซึ่งตั้งอยู่ เลขที่ 1 หมู่ 10 ตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะ มีป้ายบอกทางชัดเจนเป็นระยะๆ ถ้าเข้าทางคลองหก โดยเดิมจากถนนรังสิต-องครักษ์ เดินคลองหก ขึ้นไปทางทิศเหนือ 13 กิโลเมตร จะเจอป้ายเดิม เข้าวัดชัดเจน (ลีกเข้าไปอีก 800 เมตร)

วัดนี้มีพระครูสีสวัฒนาภิรม (ส่าง สุกโธ) เป็นเจ้าอาวาส ท่านมีบุคลิกนุ่มนวล ในหน้าขี้ม อุ่นด้วยเวลา พระอาจารย์ในวัดองค์อื่นก็มีบุคลิก เช่นเดียวกัน และมีอารมณ์ขันในการสอนท่าน ทำให้ ฟังธรรมได้สาระอย่างสนุกสนานบันเทิง ไม่น่า เมื่อหน่าย พระวัดนี้เป็นพระสายพระพุทธทาสภิกขุ มุ่งสอนคนให้ไปนิพพาน ทำได้ได้ทำชั่วได้ชั่วนิชาตินี้ ไม่ต้องหวังไปลึกลับหน้า แต่นักศึกษาสักปัจจุบัน เก็บร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่รู้จักพระพุทธทาสภิกขุ แห่งส่วนโภคพาราม ไม่รู้จักพระปัญญานั้นทะ (พระพรหมมังคลาจารย์) แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ แต่รู้จักพระพยอมกัลยาโน (พระราชนรรนนิเทศ) เพราะการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เขาเน้น ไปที่ประวัติของพระพุทธเจ้า หลักธรรมคำสอน

แผนที่เดินทางมาวัดปัญญานั้นทาราม

การเดินทาง : รถโดยสารประจำทาง อธิราชรังสิต

เริ่มเดินจากถนนหกช่อง สาย ๑๙ เดินเดินจากหัวลำโพง สาย ๒๖

เดินผ่านตลาดบุหรี่ชั้น壹 สาย ๒๔, ๒๕, ๒๖

แล้วหันขวาตามริมทาง - ถนนสีลม กองทัพ ๗๓ (รามเมืองเชื่อม) ถนนนารถปัญญานั้นทาราม

ธรรมปฏิบัติไม่ได้นั่นไปที่พระผู้สืบทอดศาสนารูปเก่งๆ ที่ได้นำหลักธรรมมาเผยแพร่ จนทำให้ศาสนาพุทธยืนนาน กระทั้งทุกวันนี้ พระสำคัญผู้สืบทอดศาสนามีเด่นๆ มีกิรุป เทคนิคการสอนธรรมะแต่ละรูปเป็นอย่างไร ควรดึงอุดมการสอนคนบุคคลใหม่ และให้อ่านคำสอนที่ท่านพิญมากๆ จึงจะทำให้เข้าถึงธรรมะและรู้จักพระสำคัญของประเทศไทยได้

วัดปัญญาնนทารามมีจุดมุ่งหมายให้ผู้มาวัดได้เพิ่มปัญญาแก่ตน ให้เป็นชาวพุทธที่เป็นผู้รู้ ผู้ดีน ผู้เบิกบาน แจ่มใสในสพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า วัดนี้มีกิจกรรมมากมายตลอดปี หากโรงเรียนหรือหน่วยงานใดจะจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับของตนที่วัดนี้ จะต้องไปจองคิวกิจกรรมที่แน่นและถี่ยิบ พอย กับวัดสวนแก้วของพระพยอม

กิจกรรมหลักๆ ของวัด มีการปฏิบัติธรรมทุกวันพระ วันอาทิตย์ วันนักขัตฤกษ์ การจัดค่ายพุทธบุตรสำหรับเยาวชน การจัดค่ายคุณธรรมสำหรับกลุ่มคณะ การบวชเนกขัมมบารมี (สำหรับผู้อายุพัฒนาดี) พัฒนางานและสิ่งแวดล้อม หนึ่นปฏิบัติธรรม รักษาศีล 8 ทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ มีทั้งหลักสูตรเชพะบุคคลและหมู่คณะ) ในฤดูร้อน มีการบวชเณร ปีนี้มีเณรบวช 209 รูป จึงต้องแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คุณเมื่อนจะบวชสนับสนานอยู่พอกล่าวเมื่อคุณจากอาภีกปริยาของตนนี้อย

นอกจาจนี้ มีการบวชพระประจำเดือนทุกวันเสาร์แรกของเดือน ในพระรายไม่รับบวชพระประจำวันนี้ 20 กว่ารูป เพราะเรียนและสอนได้จะไปอยู่ต่างจังหวัด

กลุ่มพระประจำวัด แบ่งได้เป็นพระวิทยากรพระกัมมัญชาน และพระการศึกษา วัดนี้เดิมเป็นหุ่งนา ปัจจุบันร่นรื้อไปด้วยพระราษฎร์ไม่ได้ เดิมเป็นวัดนี้หากได้ไปจะติดใจทุกคน ดังเช่นลูกศิษย์คนหนึ่งเมื่ออาจารย์ให้งานไปศึกษาสภาพแวดล้อมและศึกษาธรรมะที่วัดนี้ กลับมาบอกว่า “ปีกดีต่อ กันหลายๆ วันผ่านจะไปบวชเนกขัมมบารมี ขอบคุณอาจารย์มากที่แนะนำวัดนี้ให้ผมรู้จัก”

วัดนี้มีลาน hin กองอยู่ใต้พระมหาโพธิ์ ใช้ในการทำพิธีต่างๆ และเป็นสถานที่ลัพนอาหารเช้าและเพลวัดนี้เดิมไม่มีโบสถ์แต่ใช้เก้าอี้กลางน้ำเป็นโบสถ์บรรยายคนนี้ได้มาจากสวนโนกพลาราม ที่วัดสวนแก้ว ก็เช่นกัน ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างในวัดที่ถูกค่าอยู่ คือ การสร้างโบสถ์เป็นดาวรัตถลูกนั่นจริงๆ จังๆ โบสถ์ เป็นลักษณะสมัยใหม่เร่งให้เสร็จทันเฉลิมฉลอง 60 ปี ครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ 95 ปีของพระพรมมังคลาจารย์ (พระปัญญาณกภิกขุ) นอกจากนี้มีการสร้างรั้ววงล้อมสันติภาพ เกิดจากแนวคิดที่อาวัดถูกห่อหุ้มระเบิดมาทำรำมัง เคาะแล้วดังกังวาน

三

เมื่อได้คุยกับพระอาจารย์ ท่านบอกว่าของด้วยสังฆทาน ไม่ควรซื้อสำเร็จที่เป็นกล่องหรือเป็นถัง เพราะกลิ่นติดกัน ให้ชื้องของจำเป็นในชีวิตไปถวายพระแทน เช่น น้ำยาซักผ้าที่กลิ่นหอม แปรงขัดห้องน้ำ น้ำยาล้างป้าเก้ ผ้าเช็ดตัว น้ำมันเป็นสิ่งขาดไม่ได้ เพราะเป็นน้ำปะนะ ซึ่งมีน้ำผลไม้อื่นๆ ด้วย มีการฉันน้ำปะนะตอนเย็น 5 โมงครรื่ง และ 3 ทุ่ม สำหรับญา米มากแล้วไม่ต้องซื้อน้ำถวาย

อาหารเพลเมืองพระเมรและญาติโynn เมื่อพระ
หรือเณรตักอาหารจากชุมเหลว จะไปนั่งที่ลานหินโถง
ระหว่างที่ยังไม่พร้อมฉัน จะมีธรรมบรรยายไปกลาง
พร้อมแล้วจึงกราบพระพุทธฐานปองก์ประธานสาวก
และฉันอาหาร โโคญาติโynn ก็จะไปตักอาหารรับประทาน
ไปพร้อมๆ กัน เสร็จแล้วทุกคนก็จะอาชา (น่องๆ
จะละมัง) ช้อน แก้ว ไปล้างและครัว อย่างมีระเบียบ
แล้วปฏิบัติกรรมไปตามตารางที่กำหนด

หากเดินเล่นรอบๆ บริเวณวัด ควรใส่ใจกติธรรม
ที่เขียนห้อยไว้ตามต้นไม้ ที่กระหนนไขมาก เช่น
“โงไม่เป็น เป็นใหญ่ไม่ได้” เห็นจะจริง เพราะคน
เป็นใหญ่มากๆ เห็นคนอื่นโงไปหมด ทำนผลาด
คนเดียวจึงต้องตกละปือง อีกคติธรรมที่สอนใจคน
ดีมากคือ “ทำอะไรไม่ได้ ให้ทำในเรานอง” ความทุกข์
ของคนทุกวันนี้มักเกิดจากทำใจไม่ได้ แต่เมื่อน่า
จะต้องมีอีกวลีที่จะต้องจัดการกับคนไม่ดีเพื่อเรา
จะได้ไม่ต้องทำใจบอยๆ

ที่เล่ามาทั้งหมด หากมองเห็นภาพแล้วอยากเห็น
สถานที่จริงรวมทั้งอยากรถีบติดธรรม อยากทำบุญ
สร้างโบสถ์ อยากสร้างระฆังสันติภาพหรืออื่นๆ
ให้ไปที่วัดปัญญาณาราม อย่าลืมสังเกตรูปแกะสลัก
พระโพธิสัตว์อโถกิเตศวร อันเป็นสัญลักษณ์ของ
อาณาจักรศรีวิชัย เนื่องจากวัดนี้เป็นแขนงของ
วัดราษฎร์ไหหล หรือสวนโนกพลารามตั้งอยู่ที่
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอำเภอไชยา
เป็นบริเวณที่วัฒนธรรมศรีวิชัยแพร่มาถึง เที่ยววัดดีนะ
ได้นอนซึ่งก็อควัฒนธรรมสหในนั้นเอง

เทศบาลสังกรานต์ไทรรามัญ

เมืองปทุมธานี

อ. เกษบดี จันทร์ อ่าา๊เหว

1. ประเพณีในเทศบาลสังกรานต์

เมื่อกล่าวถึง “สังกรานต์” ประชาชนทั่วไปคุ้นเคยและรู้จักกันเป็นอย่างดี เพราะนิยมถึงวันหยุดที่ยาวนานและความสนุกสนานจากการเล่นสาดน้ำแต่แท้ที่จริงแล้ว “ประเพณีสังกรานต์” มีความลึกซึ้ง profound ไว้ด้วยความหมายมากกว่าการเล่นสนุกสนานอย่างที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น

คำว่า “สังกรานต์” มาจากภาษาสันสกฤตแปลว่า ก้าวขึ้น หรือข้ายที่ เคลื่อนที่ ซึ่งหมายถึง การที่พระอาทิตย์ย่างขึ้นสู่รากศีใหม่ ในสมัยก่อนไทยเรารับโหรศาสตร์จากอินเดีย ดังนั้น จึงนับถือการโคลงของดวงอาทิตย์ที่เคลื่อนจากศีหันไปสู่อีกศีหนึ่ง ซึ่งกินเวลาประมาณราศีละเดือน จนครบ 12 ราศี หรือราว 12 เดือน เป็น 1 ปี แล้วจึงย่างสู่รากศีเมiy ซึ่งถือเป็นราศีเริ่มต้นหรือเป็นวันขึ้นปีใหม่ทางสุริยคติในทางโหรศาสตร์ ซึ่งมักถูกอยู่ในระหว่างวันที่ 13, 14, 15 ของเดือนเมษายนของทุกปี แต่ไม่ใช่ตรงกับวันที่ 13 เมษายนปีชี่ห์ เช่นปัจจุบัน เพราะต้องปัดเศษจำนวนวันแต่ละปี จนปี พ.ศ. 2444 เป็นต้นมา จึงได้กำหนดให้ครุฑ์สังกรานต์ ตรงกับวันที่ 13 เมษายนตามปฏิทินแบบเกรгорี่ (ปฏิทินการนับวันแบบปัจจุบัน)

ดังนั้น ในสมัยก่อน วันสังกรานต์ จึงถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนเป็น 1 เมษายน ในสมัยรัชกาลที่ 5 และเปลี่ยนเป็น 1 มกราคม ในปี พ.ศ. 2484 ในสมัยรัชกาล จอมพล

บ. พิบูลสงคราม เพื่อให้เป็นไปตามสากลนิยม ซึ่งสังกรานต์ที่ถือว่าเป็นช่วงขึ้นปีใหม่ จะกำหนดเริ่มต้นที่ 13 เมษายน ว่า วันมหาสังกรานต์ หมายถึง วันที่พระอาทิตย์โคจรครบ 12 ราศี แล้วกำลังย่างขึ้นสู่รากศีเมiy ซึ่งเป็นราศีเริ่มต้นปีใหม่ หลังจากวันที่ 13 เมษายน คือวันที่ 14 เมษายน เรียกวันว่า “วันเน” แปลว่า “วันอูฐ” หมายถึง วันที่พระอาทิตย์เข้าที่เพ้าทางในราศีเริ่มต้นเรียบร้อยแล้วคืออูฐประจำที่แล้ว ส่วนวันที่ 15 เมษายน เรียกว่า วันเฉลิงศก เป็นวันเปลี่ยนจุลศักราชใหม่ การนับถือวันเฉลิงศก หรือวันขึ้นศกใหม่มาเป็นวันที่ 3 ถัดจากวันมหาสังกรานต์ ก็เพื่อให้การย่างเข้าสู่จุลเดือนสำหรับต้นปีนี้ เรียบร้อยดี ไม่มีปัญหาเรื่องการนับเศษเวลาช้า โงนาที วินาที (ในทางโหรศาสตร์) ที่คิดเป็นจุลศักราช เพราะสมัยก่อน ไทยเราใช้ปุลศักราช (จุลศักราช เริ่มกায์หลังพุทธศักราช 1181 ปี)

พระยาอนุมนาราชชน์ หรือเสรียร โภเกศ ได้สันนิษฐานว่า ไทยเรารับประเพณีขึ้นปีใหม่ในวันที่ 13 เมษายน มาจากอินเดียฝ่ายเหนือ ด้วยช่วงดังกล่าว ตรงกับการเปลี่ยนจากฤดูหนาวเป็นฤดูใบไม้ผลิ หรือสันตตุถุของอินเดีย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดของเข้า ไม่หนาวจัดและต้นไม้มีผลิดอกออกใบ ให้ความสดชื่น และบังเอิญตรงกับช่วงเวลาที่คนไทยเรา สมัยโบราณ ว่างจากการทำงานจึงเป็นโอกาสเหมาะสมที่จะฉลองปีใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ดังนั้น ประเพณีสังกรานต์ของคนไทยจึงเป็นประเพณี

สำหรับการบำเพ็ญบุญกุศลและการเล่นสนุกสนาน ชาติที่นี่ประเพณีสังกรานต์เป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่ นอกจากไทยแล้วยังมีพม่า เบอร์ และลาว รวมทั้ง กลุ่มนชาติไทยที่อาศัยในประเทศต่างๆ ด้วย (วารสารวัฒนธรรมไทย, 2543, หน้า 5)

อย่างไรก็ต้องประเพณีสังกรานต์ถือเป็นประเพณี วันขึ้นปีใหม่ของไทยที่ยังถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา แต่โบราณ จะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่คงงาม โศคเด่น และฝังลึกเข้าไปในชีวิตของคนไทยมาช้านาน โดยได้กำหนดเฉลิมฉลองตั้งแต่วันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี กิจกรรมโดยทั่วไป ก็จะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน การทำบุญให้ทาน การสรงน้ำพระ รดน้ำผ้าให้ผู้ และการเล่นสาดน้ำ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละภูมิภาคก็อาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามความเชื่อ และวิธีชีวิตดั้งเดิม

เกี่ยวกับประเพณีสังกรานต์นี้ ยังมีตำนาน สังกรานต์ซึ่งปรากฏในศิลปารักษ์ ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) พอสรุปความได้ว่า (วารสารวัฒนธรรมไทย, 2543, หน้า 5-6)

มีเศรษฐีคนหนึ่ง ไม่มีบุตรจึงถูกนักเดสุรา หนินประมาท ดังนั้นเศรษฐีจึงได้นำงสรวงตั้งขึ้นเชิญฐานขอนบูรต่อเทวนา พระอินทร์จึงให้ธรรมบาลเทวนบูร ลงมาเกิดเป็นบุตรเศรษฐีมีชื่อว่า ธรรมบาลกุமาร ธรรมบาลกุมารนี้ อายุ 7 ขวบ ก็มีความสามารถเป็นอาจารย์สอนงค์ต่างๆ แก่บุตรทั้งปวงได้ ในขณะนั้นโลกทั้งหลายนับถือห้ามหาราหมและกบิลพรหมองค์หนึ่ง ซึ่งเมื่อทราบเรื่องธรรมบาลกุมารจึงได้ลงมาตามปัญหา 3 ข้อ และสัญญาว่า ถ้าธรรมบาลกุมารแก้ปัญหาได้จะตัดศีรษะบุชชา แต่ถ้าคอมปัญหาไม่ได้จะตัดศีรษะธรรมบาลกุมารเสีย โดยให้เวลา 7 วัน คำダメมีว่า ข้อ 1 เช้ารากศอยู่แห่งใด ข้อ 2 เที่ยงรากศอยู่แห่งใด ข้อ 3 ค่ำรากศอยู่แห่งใด

ผ่านไป 6 วัน ธรรมบาลกุมารซังคิดไม่ได้จึงไปนอนได้ดันตาลงดัน มังอญได้ยินนกอินทร์สองผัวเมียคุยกันว่า ในวันรุ่งขึ้นจะได้กินเศษธรรมนาลกุมาร เพราะตอนปัญหาห้ามกบิลพรหมไม่ได้ และได้คุยกัน คำตอน ดังนั้นในวันรุ่งขึ้นธรรมบาลกุมารจึงสามารถตอบปัญหาของห้ามกบิลพรหมได้ว่า เช้ารากศอยู่ที่หน้า คนทั้งหลายจึงอาบล้างหน้า เที่ยงรากศอยู่ที่อก คนทั้งหลายจึงอาเครื่องหอมประพรที่อก เวลาค่ำ รากศอยู่ที่เท้า คนทั้งหลายจึงอาบล้างเท้า เมื่อธรรมบาลกุมารตอบปัญหาถูกต้อง ห้ามกบิลพรหมจึงตัดศีรษะของตนบูชา แต่เนื่องจากศีรษะของหัว กบิลพรหมหากดังไว้บนแผ่นดินไฟก็จะไหม้ทั่วโลก ถ้าทึ่งบนอากาศฝนก็จะแล้ง ถ้าทึ่งในมหาสมุทร น้ำก็จะแห้ง จึงให้เชิดหัวทั้งเจ็ดของตนอาพาณมารองรับ แล้วแห่ทำประทักษิณรอบพระสุเมรุ แล้วจึงเชิญประดิษฐานไว้ในมหาลล้ากันธลี เขาไกรลาศ บุชาด้วยเครื่องหอมต่างๆ ครั้นครบกำหนด 365 วัน โลกสมนุติว่าปีหนึ่งเป็นสังกรานต์ นางเทพธิดา ลูกสาวห้ามกบิลพรหมทั้งเจ็ดก็จะผลัดเวรกันปีละคน มาเชิญพระเสียรห้ามกบิลพรหมออกมานแห่ประทักษิณ เขายาพระสุเมรุทุกปี เชิดหัวทั้งเจ็ดของห้ามกบิลพรหม เราสมนุติว่าเรียกว่า “นางสังกรานต์” ซึ่งมีอยู่ 7 องค์ เรียกตามวันต่างๆ ดังนี้

วันอาทิตย์ ทรงนามว่า ทุงเยวี ทรงพาหุรัต หัดดอกทับทิม อาการเป็นปีมราค (พลอยสีแดง/หันทิม) ภักษาหารอุทุมพร (มะเดื่อชนิดหนึ่ง) หัดลีวา ทรงจักร หัดลีชัยทรงสังข์ พาหันนะครุฑ

วันจันทร์ ทรงนามว่า โกรดเกวี ทรงพาหุรัต หัดดอกปีบ อาการเป็นมูกดาวาร ภักษาหารน้ำมัน หัดลีขาวทรงพระบรรพต หัดลีชัยทรงไม้เท้า พาหันพยัคฆ์

วันอังคาร ทรงนามว่า รากษสเทวี ทรงพาหุรัด คอกบัวหลวง อาภรณ์แก้วโนรา ภักษาหารโอลิ庇 หัตถ์ขวาทรงครีศุล หัตถ์ซ้ายทรงธนู พานะราหะ (หมู)

วันพุธ ทรงนามว่า มนทาเทวี ทรงพาหุรัด คอกจำปา อาภรณ์แก้วไพพูรย์ ภักษาหานมเนย หัตถ์ขวาทรงเหล็กแหลม หัตถ์ซ้ายทรงไม้เท้า พานะคัสรพ (แพะ)

วันพฤหัสบดี ทรงนามว่า กิริณีเทวี ทรงพาหุรัด หัตดอกกมณฑา อาภรณ์แก้วมรกต ภักษาหารถั่งงา หัตถ์ขวาทรงขอ หัตถ์ซ้ายทรงปืน พานะกุญชร (ช้าง)

วันศุกร์ ทรงนามว่า กิมิทาเทวี ทรงพาหุรัด หัตดอกจงกลนี อาภรณ์นุ่มรากมัม ภักษาหารถ้วยน้ำร้าว หัตถ์ขวาทรงพระบรรรค์ หัตถ์ซ้ายทรงพิน พานะมหิงส์ (ควาย)

วันเสาร์ ทรงนามว่า มหอทรเทวี ทรงพาหุรัด หัตดอกสามหาว (ผักตบ) อาภรณ์นิลรัตน์ ภักษาหาร เนื้อราย หัตถ์ขวาทรงจักร หัตถ์ซ้ายทรงครีศุล พานะนกยูง

จากคำนานดังกล่าว โดยเฉพาะในส่วนที่ เกี่ยวกับนางสังกรานต์ ชาวไทยซึ่งอยู่ในสังคม เกยตระรรร จึงมีความเชื่อว่า ความอุดมสมบูรณ์ ของพืชพันธุ์ชัญญาหารในแต่ละปีจะเกี่ยวข้องกับ นางสังกรานต์ด้วย ดังนั้นทุกๆ ปีผู้คนจะคอย สังเกตว่า สังกรานต์ปีนี้ตรงกับวันอะไร เพื่อจะได้รู้ว่ามี นางสังกรานต์ซื่ออะไร เพราะนางสังกรานต์แต่ละองค์ มีลักษณะเฉพาะที่ก่อให้เกิดการทำลายทักษะ ที่แตกต่างกันไป คงมีลักษณะคล้ายคลึงกับการ เสียงทางการเลี้ยงพระโโค ในพระราชพิธีครอบพระนังคัล แรกนาขวัญ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีเพื่อเป็นสิริมงคล แก่เกษตรกร ณ บริเวณท้องสนามหลวง กรุงเทพมหานคร

ในช่วงเทศกาลสังกรานต์นี้ ห้องถินด่างๆ จะจัดงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น ทำบุญ ตักบาตร สรงน้ำพระ บวนแห่งสังกรานต์ ปล่อยกง ปล่อยปลา บังสุกุลอธิบดีบรรพบุรุษ ก่อเจดีย์รายริม รวมทั้ง มีการเล่นสาดน้ำและการละเล่นพื้นบ้านหรืองาน บันเทิงต่างๆ แต่ในบางห้องถินจะมีรายละเอียด ในบางประเพณีอย่าง ที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน สำหรับห้องถินปทุมธานี นั้นลักษณะเด่นของงานเทศกาลสังกรานต์ก็คือ สังกรานต์ไทยรามัญ ซึ่งประกอบด้วยประเพณีต่างๆ ที่สำคัญดังนี้

1.1 ประเพณีส่งข้าวเช่่ข้าวเช่่หรือที่คุณอยู่ เรียกว่า “เปีงสังกรานต์” เป็นอาหารที่คุณอยู่ถือว่า เป็นอาหารสักดีสิทธิ์ หรืออาหารพิพิธอย่างหนึ่ง ที่ใช้บุха夷ยาในเทศกาลสังกรานต์ (พิศาล บุญผูก, 2534, หน้า 18)

ในอดีตการทำข้าวเช่่นั้นใช้ข้าวซ่อนเมือ จึงต้องซ้อมเจ็ดหนและภาวดเจ็ดหน จึงจะนำมามุงได้ ปัจจุบันใช้ข้าวสารคุณภาพดี นำมาหุงให้สุก เมื่อ ข้าวสุก นำข้าวมาล้างน้ำสะอาดจนหมดยางแล้วนำไปใส่กระเบนเพื่อให้สีดีน้ำ บางบ้านใช้ผ้าขาวบาง ห่ออบด้วยมะลิ ต้มน้ำให้เดือดปล่อยไว้ให้เย็นเพื่อ เตรียมใส่ภาชนะต่อไป

ภาชนะที่ใส่ข้าวเช่่ เรียกว่า หม้อสังกรานต์ หรือ หม้อกะنم เพื่อให้ข้าวมีกลิ่นหอม หม้อสังกรานต์ หรือหม้อกะنم ก่อนที่จะนำไปใส่ข้าวเช่่จะต้องนำไปลอกควันไฟ โดยใช้แกلنสูม เป็นกองควันไฟ และนำแกلنใส่ในหม้อด้วย เอียงหม้อ เข้ามากองไฟให้ติดไฟด้วย ใช้เวลาพอสมควร หมุนให้ควันลมให้ทั่ว เสร็จแล้วทำการสะอะด ครัวทึ้งไว้ค้างคืน นำข้าวเช่่ใส่ในหม้อกะنم ใส่น้ำ ต้มแล้วพอประมาณ รอยดออกมะลิลงไป 3-4 ดอก

ปิดฝา บางหนู่บ้านใช้ใบตองสดปิดแทนฝา นำไปด้วยพระหรือญาติผู้ใหญ่พร้อมกับข้าวหวานหวานสำหรับในส่วนที่รับประทานก็ตักข้าวใส่ภาชนะแล้วเทน้ำจากหม้อคันนลงไปก็จะเป็นข้าวแช่ มีกลิ่นหอมหวานรับประทาน กับข้าวของข้าวแช่โดยทั่วไปจะประกอบด้วย พัดพักภาคหวานเนื้อเก็บพัดหวาน กระเทียมคงผัดหวาน ปลาผัดหวาน ไข่เค็ม ส่วนของหวานประกอบด้วยขนมหวานประเภทละเม แผลข้าวเหนียวแดง

ครั้นถึงวันที่ 13 เมษายน อันเป็นวันมหาสงกรานต์ ในส่วนของชาวไทยก็จะพากันไปทำบุญตักบาตรที่วัด สำหรับชาวไทยรามัญนั้น ในตอนเช้ามีคต้องจัดเตรียมข้าวแช่ให้ผู้อาวุโสในบ้านไปบุญชาเทวคาถ่อน ซึ่งก็คือนางสงกรานต์นั่นเอง มองเรียกว่า “มิหีซังกราน” คนมองถือว่า ในวันนี้นางสงกรานต์เสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์ เพื่อเป็นสิริมงคลต้องทำพิธีบูชาและต้อนรับ ชาวไทยรามัญ บางคนกล่าวว่าเป็นที่อัศจรรย์อย่างยิ่ง ในช่วงไห้วันสงกรานต์จะมีลมพัดแรงพิคปกติ (กอนกุล สังขะมัลลิก, 2549, เมษายน 14)

สถานที่บูชาของสงกรานต์ จัดทำกล้ายศาลาเพียงตามสีเส้า ใช้ผ้าขาวบางหุ้มโดยรอบสามด้านลักษณะคล้ายกล่าวจึงเรียกว่า “บ้านนางสงกรานต์” ซึ่งจะต้องอยู่กลางแจ้งบริเวณหน้าบ้าน ปัจจุบันบางครอบครัวยังมีพิธีไห้วันสงกรานต์ แต่ไม่สร้างบ้าน และจัดสถานที่วางข้าวแช่ไว้กลางแจ้งเท่านั้น สำหรับการถวายข้าวแช่แด่นางสงกรานต์นั้น จะถวายพร้อมกับของหวาน ส่วนใหญ่จะเป็นกะละเมในการถวายข้าวแช่พร้อมของหวานนั้น ต้องทำพิธีจุดธูปเทียนและกล่าวคำบูชาความว่า (นางเยือนสุวรรณทรัพย์, 2540, เมษายน 15)

“ເຍຂະເໜີນແຕະຫະວາ ຊູປະຈານ ປະກວາຈາ
ອ້າວືດີຄປາງເລີຍ ເຕະຕາວ ຍະຕິເກີງເຕິງຕານ ອ້າວ ດັດ
ເຢື່ອວາ”

คำแปล “ขอเดชะเทวะ ข้าพเจ้าขอบูชาด้วย
ดอกไม้ธูปเทียน ขอเชิญลงมารับประทานอาหาร
ของข้าพเจ้าນີ້ເທອງ”

บ้านนางสงกรานต์

พิธีไห้วันสงกรานต์

หลังจากนั้นก็จัดอาหารคาวหวานไปทำบุญที่วัด จัดข้าวเช่่ไปถวายพระที่วัดต่างๆ และนำไปให้ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ การทำบุญและส่งข้าวเช่่จะทำทั้ง 3 วัน คือทั้งวันที่ 13-14-15 เมษายน สำหรับในวันที่ 15 เมษายน จะมีพิธีสรงน้ำพระบ้างหมู่บ้านบนทรายเข้าวัดด้วย ทั้งนี้ เพราะมีความเชื่อว่า เมื่อกลับจากวัดคืนทรายของวัดติดเท้ามาบ้านจึงนำไปคืน จึงเกิดประเพณีบนทรายเข้าวัดและการก่อพระเจดีย์ทราย

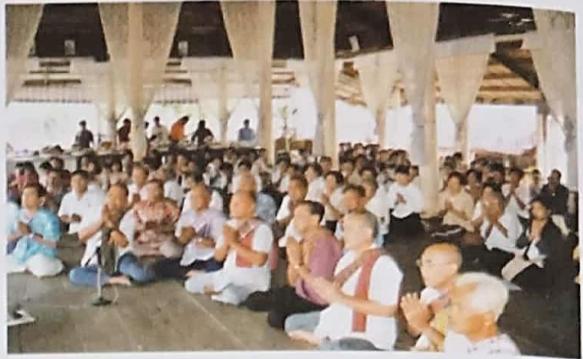
ดังนั้นการส่งข้าวเช่่จึงหมายถึงการนำข้าวเช่่พร้อมกับข้าวคาวหวานที่จัดเตรียมไว้aghanะแล้ว

นำไปถวายพระหรือญาติผู้ใหญ่ที่นับถือ ขอศิลปะจากท่านเพื่อเป็นสิริมงคล การส่งข้าวเช่่จะกระทำกันทั้ง 3 วันดังกล่าว ในช่วงเวลาเช้ามีชาวบ้านทุกเพศทุกวัยจะแต่งตัวตามประเพณี หรือเดือด้าสีสวยงามเดินเข้าวัดเป็นกลุ่มเป็นแคร คุ้ง conjug เป็นอย่างยิ่งเมื่อไปถึงวัดก็นำไปถวายพระ พระภิกษุสงฆ์รับแล้วก็จะอนุโมทนาให้ เด็กหรือเจ้าหน้าที่ของวัดก็จะถ่ายอาหารจากภาชนะคืนเจ้าของไปเป็นเสริฐพิธีส่งข้าวเช่่ หลังจากนั้นก็กลับไปรดน้ำขอพรจากญาติผู้ใหญ่ของตน (พญต์ สุวรรณารักษ์, 2549, มีนาคม 21)

ประเพณีส่งข้าวเช่่อامةสามโภก

ถาดข้าวเชรุปแบบต่างๆ

1.2 ประเพณีสรงน้ำพระแบบมอญ ประเพณีสรงน้ำพระ เป็นประเพณีหนึ่งที่เกี่ยวเนื่องกับเทศกาลสงกรานต์ หลังจากทำบุญวันสงกรานต์แล้ว ประเพณีทรงน้ำพระจะกำหนดขึ้นในโอกาสต่อมาตามความเหมาะสมของแต่ละวัด โดยปกติการสรงน้ำพระในวัดทั่วๆ ไป ทางวัดจะจัดสถานที่ไว้ที่ลานวัดซึ่งเป็นที่โล่งแจ้ง ข้อดีของการทำ

กรนตามจำนวนพระภิกษุสงฆ์ เมื่อถึงเวลาสรงน้ำพระ พุทธศาสนาจะนำขันน้ำซึ่งมีน้ำใสสะอาดผสมน้ำอบไทย และloyคอกนมali ไปสรงพระพุทธรูปที่ทางวัดเตรียมให้ ต่อจากนั้นจึงสรงน้ำพระสงฆ์ ตั้งแต่หัวແ殿堂ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าอาวาส และสรงต่อไปจนถึงองค์สูคทัย เป็นอันเสร็จพิธีสรงน้ำพระภิกษุสงฆ์

แต่ประเพณีสรงน้ำพระของชาวไทยมีลักษณะนี้จะแตกต่างจากคนไทย ชาวไทยร่มลัญกุ้งแห่งจะต้องจัดเตรียมสถานที่สรงน้ำพระเป็นการเฉพาะ หรือที่เรียกว่า “ห้องสรงน้ำพระ” มีลักษณะเป็นห้องสี่เหลี่ยม แต่เปิดโล่งด้านหนึ่งเพื่อเป็นทางเข้ามีรั้งน้ำขาวประมาณ 6 วา ขันจากห้องน้ำ บางวัดมีการตอบแต่งร่างน้ำอ่อนย่างสวยงาม ร่างน้ำนี้มีไว้สำหรับให้พุทธศาสนาขนหน้าลงในร่างไหลดเข้าไปสู่ห้องสรงน้ำพระ

การจัดสถานที่สรงน้ำพระแบบมอนู ที่จัดทำเป็นห้องน้ำและร่างเท่านั้น มีความมุ่งหมายสำคัญ

เพื่อให้ภารกิจการสรงน้ำของพระ sangha สามเณรคุณเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำให้พระภิกษุต้องผิดวินัย และมิให้เป็นบาป เป็นสิ่งไม่เหมาะสมกับผู้หลังที่จะไปสรงน้ำพระ คนมอนูถือเครื่องครัชมากในข้อห้ามวิให้พระ sangha สามเณรอยู่ใกล้ชิดกับผู้หลังไม่ว่าในกรณีใดๆ แม้การทําบุญบนศาลาการเปรียญหรือในสถานที่อื่นๆ ผู้ที่อยู่ด้านหน้าของพระ sangha สามเณรเมื่อได้เดพะผู้ชายเท่านั้น ผู้หลังต้องนั่งอยู่ไกลจากพระ sangha สามเณร การสรงน้ำพระก็มีความเคร่งครัดในข้อปฏิบัติอยู่จึงต้องทำร่างน้ำและห้องน้ำสำหรับการสรงน้ำพระโดยเฉพาะ

โรงสรงน้ำพระ

สรงน้ำพระ

รดน้ำผู้อายุโส

เมื่อถึงเวลาสร้างน้ำพระจะเริ่มจากการอัญเชิญพระพุทธรูปและทำพิธีนำข้าพระรัตนตรัย จากนั้นจึงอัญเชิญพระพุทธรูปให้ชาวบ้านได้สรงน้ำพระพุทธรูปเป็นอันดับแรก และตามด้วยพระสงฆ์ วิธีการสร้างน้ำนี้ พุทธศาสนิกชนจะเห็นว่าที่เตรียมมาลงในร่างที่ยืนออกมากจากห้องน้ำ ซึ่งมีพระสงฆ์เข้าไปที่ลักษณะพุทธศาสนิกชนที่เป็นผู้ชายบางคนจะเข้าไปสรงน้ำพระภายในห้องสร้างน้ำและขัดถูฟอกอสุร์ให้แก่พระสงฆ์ ทำอย่างนี้จนครบหมุดทุกองค์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดนั้นๆ

เนื่องจากวัฒนธรรมไทยแห่งจังหวัดพิษสูรย์น้ำพระไม่ตรงกัน จึงทำให้มีพุทธศาสนิกชนไปร่วมพิธีสร้างน้ำพระเป็นจำนวนมาก วัดที่พุทธศาสนิกชนนิยมไปส่วนมากเป็นวัดเก่าแก่ในอำเภอสามโคก เช่น วัดจันทน์กะพ้อ วัดสามัคคิยาราม วัดเจดีย์ทอง วัดเชิงท่า วัดท้ายเกะ วัดศาลาแคงเหนือ เป็นต้น

1.3 ประเพณีถวายธงประจำบ้าน เป็นประเพณีที่ชาวไทยรำลึกถึงปฏิบัติภักดีในเทพกาลสังกรานต์ โดยจัดทำธงปังงาที่มีลักษณะรูปร่างคล้ายตัวตะขาบ แห่ไปรอบๆ หมู่บ้าน แล้วนำไปประกอบพิธีแหนวนไว้ที่เสาหงส์ (เทียบเงินเจยู่) ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านหน้าเจดีย์ หรือโถวสต์ หรือวิหาร ลักษณะของเสาหงส์ทำเป็นไม้กลมๆ หรือไม้แป๊ะเหลี่ยมมีเสาคู่ประกอบลายพุ่มข้าวบิน ที่ปลายเสาเป็นธงปังงาทรงเครื่องหล่อด้วยโลหะ ยื่นทางปีกทั้งสองข้าง ที่จงอยปาก มีกระดิ่งแหนวนอยู่ ด้านบนตัวหงส์จะมีตราสามชั้น ขึ้นไปปักอยู่

ทรงส์ เป็นสัญลักษณ์ของความอ眷 ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ความอ眷จะสร้างธงปังงาไว้บนยอดเสาหรือหลังคา ตามพงศาวดารชนชาตินอนุ กล่าวถึงการตั้งเมืองหงส์ว่า ที่ตั้งของเมืองหงส์ว่า แต่ก่อนเป็นทะเลสาบ ต่อมาน้ำมีน้ำเป็นกลาญเป็นที่ค่อน

มีหงส์ตัวผู้และตัวเมียคู่หนึ่งหากินอยู่บริเวณนี้ ความอ眷จึงถือเป็นนิมิตดีและสร้างเมืองขึ้นบริเวณนี้เรียกว่า “เมืองหงส์” มองจึงนับถือหงส์ เพราะเป็นสัตว์ครรภุลสูงและเป็นพาหนะของพระพรหม คงมีลักษณะคล้ายกับคนไทยที่นับถือครุฑ์ ซึ่งเป็นพาหนะของพระวิษณุ

โดยสรุปแล้ว การถวายธงประจำบ้าน ก็คือการจัดทำธงปังงาที่มีรูปร่างคล้ายตัวตะขาบ แห่ไปรอบหมู่บ้านแล้วนำไปแหนวนไว้ที่เสาหงส์ ส่วนใหญ่จะอยู่หน้าเจดีย์หรือพุทธศาสนสถานที่สำคัญอันเป็นประเพณีสืบมาแต่โบราณ

เมื่อนำธงประจำบ้านไว้ที่เสาหงส์กันทั่วไปจึงเข้าใจผิดว่าเป็นการต่อทางหงส์ เเลຍเรียกเป็นประเพณีแห่ทางหงส์ธงประจำบ้าน ความจริงแล้วเป็นธงที่แสดงเครื่องหมายที่ตั้งปูชนียสถานสำคัญ หรือประดับบูชาปูชนียสถานให้สวยงาม หรือเพื่อประกอบศาสนาพิธีต่างๆ (พยนต์ สุวรรณทรัพย์, 2549, มีนาคม 21)

การทำธงประจำบ้าน ในอดีตใช้ทองผ้าทึ้งผืนเป็นธงประจำบ้าน ปัจจุบันใช้ผ้าที่ทอแล้วหรือผ้าสำเร็จทึ้งผืน ยาวประมาณ 3.50 เมตร กว้าง 1 เมตร หรือตามหน้ากว้างของผ้า ด้านหน้าและท้ายใช้ไม้ไผ่สานหรือใช้เหล็กโถงเป็นธงปังงาทรงกลม ล้าเป็นไม้ไผ่สาน เป็นแผงครึ่งวงกลม ล้าเป็นเหล็กโถงครึ่งวงกลมแล้วมีลวดคาดตามข่ายตัดให้พอดีกับโถงครึ่งวงกลม บุ้ด้วยผ้าสีสวยงาม ปลายไม้หันส่องใช้ผ้าดิบเป็นเส้นทึ้งส่องข้าง เย็บผ้ามั่นเข้ากับเชือก ที่ผ้าระหว่างไม้คั้นจะทำให้เป็นช่องให้เป็นระเบียงเพื่อให้ลมผ่านไม่ให้ผ้าขาดเวลาลมแรง ด้านหัวติดตะกร้อซึ่งทำด้วยหวาย หรือเหล็กพันรอบด้วยผ้าสี จำนวน 2 ใบ ส่วนหางหรือส่วนล่างติดตะกร้อ 3 ใบ ต่อจากตะกร้อจะผูกด้วยผ้าสีต่างๆ ให้เป็นริ้วๆสวยงาม สำหรับผู้มี

ศรัทธามากจะตัดคอมของตนควบคุมปลายตะกร้อ เพื่อเป็นการบูชาที่มี การจัดทำธงৎทะเบียนนี้ จะแตกต่าง กันไปแต่ละหมู่บ้าน ในการจัดทำธงৎทะเบียนส่วนมาก จะจัดทำกันที่วัด โดยชาวบ้านในหมู่บ้านจะร่วมกัน ชื้อห้า และอุปกรณ์ต่างๆ ไปช่วยกันทำ เมื่อทำเสร็จ บางวัดก็นัดหมายกันแห่ในวันอื่น สำหรับหมู่บ้าน ตากแಡดที่วัดจันทน์กะพ้อ จะทำธงৎทะเบียนในตอนบ่าย ของวันต่ออีก คือวันที่ 16 เมษายน และจะทำการ แห่ในวันที่ 17 เมษายน

การแห่ธงৎทะเบียน เมื่อถึงเวลาบ้านด้วยสิ่งที่ ขาดไม่ได้ คือ ขบวนกลองยาวเริ่มบรรเลงด้วยเป็น การประกาศให้ทราบว่าจะเริ่มนวนการแห่ธงৎทะเบียน การแห่ที่จะช่วยกันจับตามขอบธงตลอดทั้งผืน ยกขึ้นเหนือศีรษะ ขบวนกลองยาวก็นำเดินออกจากวัด ขบวนธงৎทะเบียนก็เดินตามไปตามหมู่บ้าน เชิญชวน ให้มาร่วมนุญญกัน การแห่ที่จะช่วยกันจับตามขอบธง ตลอดทั้งผืน ยกขึ้นเหนือศีรษะ ขบวนกลองยาว ก็นำเดินออกจากวัด ขบวนธงৎทะเบียนก็เดินไปตาม หมู่บ้าน เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ไปร่วมในพิธีถวาย ธงৎทะเบียนเมื่อผ่านบ้านใด เจ้าของบ้านก็จะอกรมา จับผืนธงแล้วที่ร่วมนวน ส่วนเด็กๆ ก็จะช่วยกัน จับหางธงซึ่งเป็นผ้าสีต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถ ไปร่วมถวายที่วัดได้ เมื่อขบวนแห่ผ่านมาถึงบ้าน ก็จะอกรมาจับผืนธง ยกมือไหว้วอนโน้มนาในส่วนกุด นั้นด้วย เมื่อขบวนแห่ไปร่อนหมู่บ้านหมุดแล้วก็จะ นำไปที่เสาแหงส์ ผู้อวุโสในหมู่บ้านกล่าวนำคำถวาย ธงৎทะเบียน ดังนี้

ดังนี้ โภ ๓ จบ

นะยังกันเต ทะชะปะเกเตนະ รัตน์ดดทะยัง อภิปูชนิ อะยัง ทะชะปะ ทາเดนະ รัตน์ดดทะ ปูชา ยังหาภัง ทีคะรัตตัง พิตายะ สุขายะ สังวัตตະตุ

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบูชาพระรัตนตรัย การบูชาพระรัตนตรัยด้วยธงผ้าแผ่นนี้ จงเป็นไป เพื่อประโยชน์นี้ และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ศิริกาลนานเทอญ

เมื่อจบคำถวายธงৎทะเบียนแล้ว ทุกคนก็จะ ช่วยกันผูกธงและชักธงขึ้นสู่ยอดเสา สำหรับพวก ที่เหลือก็จะช่วยจับผืนธงส่งขึ้นไป เป็นการส่งธงขึ้น สู่ยอดเสา ส่วนกลองยาวจะตีกันสุดกำลังถือเป็นการ ส่งธง ที่เป็นอันเสร็จพิธีถวายธงৎทะเบียนของหมู่บ้าน

ส่วนมูลเหตุที่ชาวมอยุดถวายธงৎทะเบียน โดย ทำธงเป็นรูปตัวทะเบียนนั้นมีตำนานว่า “บริเวณอันเป็น สถานที่ตั้งพระเจดีย์เวคา กองในประเทศไทยมี เดิมเรียกว่าดอยสิงคุตต์ หรือสิงคุต อยู่ที่เมืองร่วงกุ้ง สถานที่นี้เป็นที่อยู่ของทะเบียนยกย์ตัวหนึ่ง เที่ยวบัน ช้างมากินเป็นอาหารอยู่ในบริเวณนั้น ช้างนานเข้า ชากร้าวหางก็กองสุมเต็มบริเวณนั้นทั่วไป หมวด จนกล้ายเป็นดอยสิงคุตต์ ต่อมานมีเจ้าชายต่างแดน เป็นพ่อค้าสำราญเดินทางมาถึงที่นั้น พบร้าวหางกองสุม อยู่เป็นภูเขา จึงจัดแขงคัดเลือกงานช้างบรรทุกลงเรือ สำราญของตนทั้ง 7 ลำ ไป ทะเบียนยกย์กลับจาก หากินมาเห็นเข้าก์โทรศัพท์เป็นกำลัง ด้วยถือว่าเจ้าชาย พ่อค้าสำราญนั้นโนยงาช้าง จึงໄล่กวดติดตามเรือ ทั้ง 7 ลำ ไปโดยเร็วไม่หยุดยั้ง เมื่อเรือสำราญ ทั้ง 7 ลำนั้น จะแล่นออกสู่มหาสมุทรแล้วก็ตาม ที่ในมหาสมุทรนั้นก็มีปูยกย์เจ้าของทะเบตัวหนึ่ง ใหญ่โตเหลือประมาณ เวลาไฟลั่นมาจากท้องทะเบต จะอ้าก้มอันมหึมาอยู่กับกีบหนึบสิ่งที่จะลอดผ่าน ไปกินเป็นอาหาร ขณะที่เรือบรรทุกงานช้างของเจ้าชาย พ่อค้าสำราญทั้ง 7 ลำ แล่นผ่านไปได้อย่างปลอดภัย ส่วนทะเบียนยกย์นั้นไม่อาจผ่านเข้าไปได้จึงถูกหนึบ จับกินเป็นอาหารเสียกลางมหาสมุทรนั้น” มาถึง

สมัยพุทธปฐมโพธิ์กาล เมื่อตะปุสสะและภัลลิกะ พ่อค้าชาวสุวรรณภูมิได้เดินทางไปถ้าขบยังชนพุทวีป และได้พบพระพุทธเจ้า ได้เกิดความครั้งท่าเลื่อมใส ปฏิญาณตนเป็นอุบาสกคนแรกในพุทธศาสนา ตะปุสสะและภัลลิกะพ่อค้าเกวียนหงส่องได้รับพระราชาคนพระเกศชาตุจากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ครั้งนั้น เมื่อนำกลับมาสู่บ้านเมืองของตนแล้ว ก็เที่ยวแสวงหาสถานที่จะก่อสร้างเจดีย์บรรจุพระเกศชาตุนั้น เมื่อพบทำเลของดอยสิงคุตต์ว่า เหนือสมจังกำหนดสถานที่ดอยสิงคุตต์ของตะบานบักย์ มาแต่เดินนั้น สร้างเจดีย์บรรจุพระเกศชาตุนั้น ต่อมาก็เรียกว่า “เจดีย์เวลาอกอง” ทราบเท่าทุกวันนี้ จากนั้นตะปุสสะและภัลลิกะได้จัดทำทรงตะบานไปแขวนไว้ใกล้เจดีย์สถานนั้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้แก่ ตะบานบักย์เจ้าของดอยสิงคุตต์ อันเป็นที่สร้างเจดีย์เวลาอกองนั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็เพื่อ เป็นการบูชาปูชนียสถานที่บรรจุพระเกศชาตุของพระพุทธเจ้าอันเป็นทุกธษุบารมีขอาราณัญได้อพยพ เกลื่อนย้ายเข้ามาพึงพระโพธิ์สัมการในสบายนะเทศ ได้มาร่วมกันอยู่เป็นหมู่เหล่าจัดตั้งบ้านเรือนขึ้นแล้ว กายหลังจึงได้จัดสร้างวัดและเจดีย์สถานตามแบบอย่าง เจดีย์เวลาอกอง ในประเทศไทยนั้น และได้จัดสร้าง เสาหงส์ไว้หน้าเจดีย์สถานเหมือนเช่นในประเทศไทยของตน ขึ้นด้วย ครั้นถึงครุยสงกรานต์ก็จัดพิธีถวายชงตะบาน โดยนำไปแขวนไว้ที่เสาหงส์ทุกปีเป็นการสืบสาน ประเพณีทางศาสนาอย่างรามัญประทศสืบต่อมานี้ถึง ทุกวันนี้ (วิรัชพันธุ์ วงศ์ศุภไทย, 2535, หน้า 33-39)

1.4 ประเพณีการสะเดาะเคราะห์ หรือที่ ชาวมอญเรียกว่า “ช้อยปะจุ” หรือ “ออกช้อยปะจุ” คือประเพณีที่ชาวไทยรمانัญนำเครื่องสังเวยไปถวายถึงศักดิ์สิทธิ์ โดยมีการปั้นตุ๊กตาแทนด้วคนซึ่งเป็นสามาริคในครอบครัว นำไปถวายในแม่น้ำ เพื่อ

ขับไล่โรคภัยไข้เจ็บหรือสิ่งอปมงคลทั้งปวง

ประเพณีการสะเดาะเคราะห์ (ช้อยปะจุ) เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบเนื่องมาตั้งแต่กรุงบรรพบุรุษ ในเทศบาลสงกรานต์ หลังจากประเพณีทำบุญตรงน้ำพระและถวายชงตะบาน

ชุมชนที่ยังมีประเพณีออกช้อยปะจุ อย่างต่อเนื่อง และเป็นที่สนใจของผู้คนทั่วไปที่จะไปร่วมพิธีก็คือ ชุมชนหมู่บ้านตากแಡด ตำบลนาบง เทศบาลโภก การออกช้อยปะจุ จะกระทำการ ในตอนบ่ายหลังจากพิธีถวายชงตะบาน ชาวบ้านทุกรัวเรือนจะนำเครื่องสังเวยที่จัดเตรียมไว้ทยอยกันมาที่ศาลาเจ้า เมื่อเห็นว่ามากันมากพอสมควรแล้ว ก็จะนำเครื่องสังเวยแบ่งไว้ที่โคนต้นตะเคียน (ศาลาเดิม) 1 ชุด และนำไปถวายที่ศาลาเจ้าพ่อ (หลังใหม่) 1 ชุด จุดธูปเทียนบอกเล่า ประพรนนำอบไทยเจ้าพ่อ จากนั้นเป็นการรำถวาย ผู้รำก็เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านร้องรำเป็นเวลาพอสมควรก็พาภันกลับไปยังหมู่บ้านเพื่อจัดเตรียมปั้นตุ๊กตา

การปั้นตุ๊กตาและการถวายแพ ในขณะที่ ส่วนหนึ่งนำเครื่องสังเวยไปถวายเจ้าพ่อ ส่วนที่อยู่ทางบ้านก็ช่วยกันจัดทำแพต้นกล้วย ขนาด 2×1.50 เมตร จำนวน 2 แพ จัดทำทรงกระดายสีต่างๆ ติดไม้ให้เรียบร้อย จัดหุงข้าวมันด้วยหม้อดิน เตรียมแป้งข้าวเจ้า เมื่อขณะที่กลับจากศาลาเจ้าพ่อ มาพร้อมกัน ก็ทำการผสมแป้งให้หมาดๆ พอปั้นได้ แจกให้ทุกรัวเรือน หลังจากนั้นทุกคนทั้งเด็กผู้ใหญ่ ก็จะช่วยกันปั้นตุ๊กตาใส่เสื้อผ้าสีต่างๆ ที่เตรียมมา ตามจำนวนคนในบ้านของตนแต่ละครอบครัว วางในภาชนะกล้วยที่แห้งไว้ แล้วนำไปวางในแพจนครบ ทุกครอบครัวในหมู่บ้าน

นำเสบียงอาหารแห้งที่เตรียมไว้ พร้อม ข้าวมันที่หุงไว้ใส่ในแพกล้วຍอีกแพหนึ่ง จนครบ

ทุกครองครัวที่เตรียมมา จากนั้นก็ประดับชง จุลปีกหิ้ง 2 แพ ให้หัญจรห่มเจริ่งประจำมุ กนและมุนหิ้ง 2 แพ จากนั้นผู้อ้วจูโซในหมู่บ้าน (ผู้หัญจิง) นำกล่าวคำบูชาเป็นภยามอยุ ทุกคนว่าตาม ใจแล้วให้หัญจิงพรหมเจริญแพหิ้ง 2 แพ หมุน 3 รอบ แล้วนำลงไปถอยในแม่น้ำเจ้าพระยา (หมู่บ้านนี้ อัญติดแม่น้ำเจ้าพระยา) โดยให้หิ้ง 4 คนจับที่มุมแพ คนและมุนว่ายน้ำนำแพให้ถอยไป โดยให้แพของ ศักดิ์ตาอยู่ข้างหน้า แพเสบียงอาหารลอยตามไป เมื่อเห็นว่าไกลพอสมควร สาวพรหมเจริ่ง 8 คน ก็ว่ายน้ำกลับมา ทุกคนกลับบ้านด้วยความสุขที่ได้ ร่วมกันประกอบพิธี “ออกห้อยประจู” อันเป็นประเพณี ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ (พยนต์ สุวรรณทรัพย์, 2549, มีนาคม 21)

ประเพณีสงกรานต์ไทยรัมย์คั่งกล่าว เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่ชาวปทุมธานีภาคภูมิใจ และเป็นที่สนใจของผู้คนโดยทั่วไปซึ่งมาร่วมงาน เป็นจำนวนมาก ในเทศบาลสงกรานต์ของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลจัดขึ้นบริเวณท้องสนามหลวง ระหว่าง วันที่ 7-15 เมษายน 2545 เรียกว่า “เย็นทั่วหล้า มหาสงกรานต์” ซึ่งดำเนินการโดยการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย จังหวัดปทุมธานีได้รับเกียรติให้ จัดขึ้นในงานสงกรานต์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ครั้นนั้น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยกรณ์ ในพระบรม ราชปัลลภก์ ในนามของจังหวัดปทุมธานี ได้จัดขึ้น สงกรานต์ไทยรัมย์ไปในเทศบาลสงกรานต์ดังกล่าว ปรากฏว่าได้รับความสนใจอย่างมากจากชาวไทย และชาวต่างประเทศ เพราะเป็นขบวนสงกรานต์ ที่งดงามและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสร้างงาน

ในเทศบาลสงกรานต์ของจังหวัดปทุมธานี ทุกๆ ปี ลักษณะการจัดงานจะเป็นรูปแบบของ ประเพณีสงกรานต์ไทยรัมย์ ดังจะเห็นได้จาก การจัดงานประเพณีสงกรานต์ไทยรัมย์ระหว่างวันที่ 12 - 18 เมษายน พ.ศ. 2549 ณ วัดสามัคคีาราม ตำบลคลองคaway อำเภอสามโคก ซึ่งเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ กว่าทุกๆ ปีที่ผ่านมา เนื่องจากได้รับความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดปทุมธานีและสภากาชาดไทย อำเภอสามโคก ผู้ที่ไปร่วมงานที่ยวชมงานสงกรานต์ ของจังหวัดปทุมธานีในครั้นนั้น ต่างประทับใจใน บรรยากาศแบบมอญที่จัดตระ哉่ังไว้อย่างเป็นธรรมชาติ และมีประเพณีสวยงาม ประเพณีที่สำคัญในงาน ได้แก่ ประเพณีส่งข้าวแช่ ประเพณีถวายธงตะขบ ประเพณีการสะเศาะเคราะห์ ประเพณีการสรงน้ำพระ แบบมอญ และขบวนแห่ส่งกรานต์ ซึ่งประกอบด้วย ชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่จากหมู่บ้านต่างๆ ซึ่ง แต่งกายแบบมอญด้วยสีสันที่สวยงาม นอกจากนี้ ภายในงานยังมีอาหารมอญบริการเป็นประจำตลอดงาน โดยเฉพาะข้าวแช่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะ เป็นอาหารที่หารับประทานได้ยาก นอกจากนี้ยังมี การแสดงและละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นสะบัดดี เพลงโนน (ร้องเพลงขณะทำงานจีน) ปี่พาทย์มอญ รำมอญ เป็นต้น เทศบาลสงกรานต์ของจังหวัด ปทุมธานี ดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นถึงอิทธิพล ของวัฒนธรรมประเพณีมอญที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่น ปทุมธานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ເພີ້ນທ້າວໜ້າມຫາສັງກរານຕໍ່ (7 ພຶສພານ 2545)
ຂບວນສັງກරານຕໍ່ໄທຍຣາມສູງ ເມືອງປ່ານທຸນຈານ

ບຣຽາກາສທີ່ສັດຂຶ້ນສວຍງາມ

ກາຮແສດງພື້ນບ້ານ

เอกสารอ้างอิง

- พิศาล บุญผูก. (2537). ประเพณีการหุงข้าวแช่ : สงกรานต์ รามัญนงกระดี. กรุงเทพฯ : ชีระพงก์การพิมพ์.
วีระวัฒน์ วงศ์ศุภปทัย. (2535). ประเพณีแข่งถูกหนูของชาวรามัญ. ใน สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์วิทยาลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์. (บก.), ศิลปวัฒนธรรมเมืองปทุมธานีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี.
(หน้า 59-64). ปทุมธานี : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์วิทยาลงกรณ์.
วีระวัฒน์ วงศ์ศุภปทัย. (2535) คุณสามีโกก. วารสารความรู้ดีประจำปี, 11 - 14.
สงกรานต์วันแห่งการประสานน้ำใจ. (2543). วารสารวัฒนธรรมไทย, 30(1), 12.
กอบกุล สังฆมลลิก. (2549, เมษายน 14). ชาวไทยเชื้อสายมอญ ดำเนิน生活โดย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี.
พยนต์ สุวรรณทรัพย์. (2549, มีนาคม 21). ชาวไทยรามัญ อดีตศึกษาธิการ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี.
เยื่อน สุวรรณทรัพย์. (2545, เมษายน 15). ชาวไทยรามัญบ้านท้ายเกะ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. สัมภาษณ์.
วีระวัฒน์ วงศ์ศุภปทัย. (2535, เมษายน 6). นักวิชาการห้องถิน. สัมภาษณ์.

ปีพิพาทย์มอยุ ในประเทศไทย

อ.พุทธะ ณ บางช้าง

ดนตรี เป็นศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่ง หรือ อาจกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นศิลปะที่แพร่หลายกว่าศิลปะอื่นๆ เพราะดนตรีเป็นศิลปะที่ถือได้ว่าเป็นศิลปะที่ทำให้เกิดปฏิ ความภูมิใจ ความยินดี ความพอใจมากที่สุด

ดนตรีเป็นมรดกอันล้ำค่าทางธรรมชาติที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซึ่งได้ร่วมสร้างสรรค์กันมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา漫นาน มนุษย์ใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึก และอารมณ์ ดนตรีจึงเป็นผลงานทางศิลปะประเภทหนึ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และแพร่หลายไปในสังคม ซึ่งเราเรียกศิลปะแขนงนี้ว่า “ศิริยางคศิลป์”

บทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของดนตรี ผลิตผลของดนตรีก็คือบทเพลงนั้นเอง เราสามารถที่จะใช้บทเพลงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เป็นสื่อกลางในการติดต่อหรือทำความเข้าใจระหว่างมนุษย์ ตลอดจนสามารถที่จะใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับรู้ เช่น กัน บทเพลงจึงถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เพราะแต่ละชาตินั้นย่อมจะมีบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติของตน ลักษณะของบทเพลงโดยทั่วไป มีอยู่ 2 ประเภท คือ เพลงขับร้อง (Vocal music) และเพลงบรรเลง (Instrumental music)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานให้ความหมาย คำว่า “ดนตรี” ว่า หมายถึง ลำดับเสียงอันไพเราะ ซึ่งลำดับเสียงนี้นักภาษาอนุญาติยังนิยามเพิ่มเติมว่า

ต้องเป็นเสียงที่เกิดจากการประดิษฐ์ของมนุษย์เท่านั้น เสียงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เสียงน้ำไหล เสียงลม พัดผ่านกิ่งไม้ เสียงก้อนหินตกกระแทกกัน เหล่านี้เป็นต้น ไม่นับว่าเป็นเสียงดนตรี (กรมศิลปกร, 2535)

ดนตรีในสังคมต่างๆ ทั่วโลกนั้น มักสร้างขึ้นด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกันและมีพัฒนาการนานนับพันปี ดนตรีมีกำเนิดจากธรรมชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดังอยู่รอบตัวเราล้วนเป็นเสียงดนตรีทั้งสิ้น เสียงที่เกิดจากธรรมชาติเหล่านี้ มนุษย์ได้คิดเลียนเสียงธรรมชาติขึ้น โดยนำวัสดุทางธรรมชาติมาสร้างให้เกิดเป็นเสียง จึงเกิดการสร้างดนตรีขึ้นในกลุ่มคน และกลุ่มคนเหล่านี้ ได้นำเอาดนตรีมาสร้างประเพณีและวัฒนธรรมประจำกลุ่ม

วัฒนธรรมไทยมีลักษณะของการผสมผสาน ยอมรับเอาศิลปวัฒนธรรมศาสตร์และความเชื่อมาจากหลายชาติ เช่น จีน อินเดีย ตลอดไปจนถึงแนวความคิดของชาติตะวันตก และนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของตนเอง ดนตรีไทยก็ได้รับอิทธิพลตามความเชื่อทางด้านศาสนา ภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม เช่น กัน

ปัญญา รุ่งเรือง (2517) ได้กล่าวว่า “ดนตรีไทย เป็นสิ่งที่มีขึ้นพร้อมกับคนไทย ดนตรีและศิลปะ ถือเป็นเครื่องมือสำหรับวัดความรุ่งเรืองของชาติ อย่างหนึ่ง ชนชาติไทยเป็นชาติที่มีอารยธรรมอันสูงส่ง เพราะเรามีดนตรีและศิลปะซึ่งเจริญถึงขั้นที่เป็นแบบฉบับ (classic) ได้”

เป็นงานคอก

“ดุนตรีไทย” เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองในสังคมของชนชาติไทยหลายลักษณะ โดยเฉพาะเสียงเพลงไทยที่บรรเลงออกมานี้ ก็ถ่ายทอดความรู้สึกทางอารมณ์อันสูงศรี และนำเสนอคุณตรีเข้าไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมไทย มนตรีตราโภท (2527) กล่าวว่า

“...การบรรเลงที่เกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยนี้ ก็เนื่องด้วยชาวไทยเรามีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นพิธีต่างๆ มาตั้งแต่เกิดจนตายและมีพิธีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดุนตรีไทยมาก”

พิธีที่ต้องบรรเลงดุนตรี อันเกี่ยวกับชีวิตนี้ จะแยกอธิบายออกเป็นสองประการ ประการแรก เป็นพระราชพิธีในส่วนพระมหา秩ทริย์อีกประการหนึ่ง เป็นพิธีของประชาชนทั่วไป คือฤทธิ์ ปราโมช (2515) ได้กล่าวถึงพระราชพิธีต่างๆ ไว้ว่า

“... ในงานต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้จะต้องมีนาฏศิลป์และดุนตรีประกอบงานทำขัวัญเดือน

และโภนรมไฟเด็กนั้นประกอบด้วยการเลียงพระเพระจะนั้นจึงต้องมีปีพาทย์บรรเลงไว้รับพระที่มาเจริญพระพุทธมนต์ บรรเลงในระหว่างพระฉัน และบรรเลงส่งพระตอนพระกลับ เริ่มด้วยปีพาทย์บรรเลงเพลงโหมหาโกรเช้าเมื่อพระมาถึง บรรเลงเพลงต่างๆ ในระหว่างพระฉัน และจบลงด้วยการทำเพลงกราวรำเป็นการแสดงความปิติรื้นเริงที่ได้ทำบุญกุศลเสร็จแล้ว...

สำหรับการเป็นพระราชกุمار หรือพระราชกุมารนั้น ในพิธีเชิญขึ้นพระอู่ทำขัวัญหลังประสูติแล้วก็มีการบรรเลงดุริยะคนดุริ พระมหาชนก ไม้มันดูทาžeว และห่อกล่อมตามประเพณี ซึ่งเป็นคุณตรีอีกชนิดหนึ่ง

การแต่งงานก็เป็นงานที่ไม่ขาดเสียงดนตรีอีกอย่างหนึ่ง เพราะต้องมีการทำบุญเลี้ยงพระซึ่งต้องใช้ปีพาทย์ประกอบ และต้องมีโนรีกกล่อมห่อ

ในงานศพนั้นจะกระทำการทำกันอย่างยิ่งใหญ่ ลักษณะเป็นสภาพของผู้มีฐานะดีก็จะมีปีพาทย์นางทรงปีพาทย์มอญ และก็ต้องมีมหาราษฎร์กอย่างหรือมากอย่าง เช่น โขน ละครหุ่น หนัง เป็นต้น ซึ่งมีติดต่อกันหลายวันในงานเผาศพ ส่วนในการตั้งบำเพ็ญกุศลก็ต้องมีดุนตรีประกอบศพ นอกจากนี้แล้ว ยังมีการฉลองต่างๆ เช่น พระพุทธรูป โบสถ์วิหาร หรือศาลา ซึ่งต้องใช้ทั้งนาฏศิลป์และดุนตรี เป็นส่วนหนึ่งของการฉลองการแสดงดุนตรีและนาฏศิลป์ในงานต่างๆ ที่ได้กล่าวมานี้..”

มองเป็นชนชาติที่มีศิลปะวัฒนธรรมที่นำสู่ไปโดยเฉพาะในเรื่องของคนตรีที่บังคับเป็นเอกลักษณ์ มากันถึงทุกวันนี้นั้นก็คือปีพายัมมองซึ่งมีอิทธิพลในแวดวงคนตรีของไทยที่เรารู้จักกันดีนั้นคือ วงศ์ปีพายัมมองหรือ “วงศ์ปี” ชาวมองนี้มีวิธีการประสมวงคล้ายปีพายัมไทย เครื่องคนตรีที่ใช้ก็มีลักษณะตรงกัน ได้แก่ ระนาด ฆ้องวง ตะโพน และกลอง ดังนี้

วงศ์ปีพายัมไทย	วงศ์ปีพายัมมอง
ปีไน	ปีมอง
ระนาด	ระนาด
ฆ้องวง	ฆ้องมอง
ตะโพน	ตะโพนมอง
กลองหัด	เปี๊ยมังกอก

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2539) ได้กล่าวถึงปีพายัมมองดังนี้

“... คนตรีของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นวัฒนธรรมคนตรีที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงเครือญาติ” ลักษณะของความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว ปรากฏเด่นชัดในการเป็นวัฒนธรรมคนตรีแบบเครื่องเคารพของชนชาติต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ภาพของความเป็นวัฒนธรรมคนตรีแบบเครื่องเคารพนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะของคนตรีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ... วัฒนธรรมคนตรี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของทุกชาติในภูมิภาคแถบนี้ ปรากฏเครื่องคนตรีตระกูลเครื่องเคารพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน 2 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลระนาด และตระกูลฆ้อง

...เข้าใจว่าปีพายัมมองคงจะเริ่มมีขึ้นในสมัยอยุธยา เนื่องจากมีชาวมองพอยเพ้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยและยังมีหลักฐานปรากฏอย่างแน่นอน ในสมัยกรุงธนบุรี ในงานฉลองพระแก้วมรกต

ซึ่งมีวงปีพายัมมองบรรเลงในงานนั้นด้วย.. นาเพลงของวงปีพายัมมอง เป็นนาเพลงที่มีเอกลักษณ์ เป็นของตนเองทั้งทางด้านเนื้อเพลงและวิธีบรรเลงที่เรียกว่า “เมื่อมอง” ซึ่งเป็นการบรรเลงสำเนียงมองแท้ๆ เช่น เพลงประจำวัด เพลงประจำบ้าน เพลงยกศพฯ ฯลฯ ... เพลงมองที่บรรเลงโดยวงปีพายัมมองสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นเพลงมองโบราณ เพลงในกลุ่มนี้เกือบทั้งหมดไม่ทราบประวัติความเป็นมา ได้แก่ เพลงเชิญผีประจำวัดประจำบ้าน ยำค้ำ ยำเที่ยง พระพันมหอน พระมหาใหญ่ พระกาลา สี่พระยาอาษา เป็นต้น โดยเพลงหลักๆ ที่ใช้บรรเลงประกอบในพิธีศพจะเป็นเพลงในกลุ่มนี้ ทั้งสิ้น กลุ่มที่สองเป็นเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อยมา ... เพลงในกลุ่มนี้จะทราบประวัติความเป็นมา แน่ชัด เช่น พม่านมิต สาวมอง เป็นต้น เพลงในกลุ่มหลังนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมโดยตรง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เพลงกลุ่มนี้เผยแพร่อยู่ในวงแคบ...

การอพยพของชาวมองที่เข้ามาพำนักระยะ โพธิสมการตั้งแต่เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยานั้น แม้จะไม่ปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคนตรีและจะมีเดียวกัน แม้จะมีหลักฐานว่าเริ่มปรากฏครั้งแรก ในสมัยกรุงธนบุรีก็ตาม แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าพัฒนาการของคนตรี ปีพายัมมองที่บรรเลงในประเทศไทย ปัจจุบันนี้จะเปิดโอกาสแรกที่สมัยกรุงธนบุรีตามที่ปรากฏในบันทึก แต่น่าจะเชื่อข้อมูลแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ด้วย เช่น กรณีของประติมกรรมภาพนูนแกะสลักหินรูปฆ้องครื่งวง ที่นครวัด นครศรีธรรมбурี ที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมมองที่ใช้ฆ้องกระแต ซึ่งเป็นฆ้องครื่งวงตามแนวตั้ง สามารถเป็นนัยสำคัญ ในการมองระดับกว้างของพัฒนาการที่เกี่ยวเนื่องกับปีพายัมมอง

ครั้นถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แห่งกรุงธนบุรีได้ปราบกูหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึง บทบาทของคนครึ่งอัญมณีที่มีต่อสังคมไทย ในครั้งนั้น สมเด็จพระนารายณ์เจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ “พิพพาทย์รามัญ” แสดงร่วมกับ คนครึ่งประเภท อื่นๆ เช่น พิพพาทย์ไทย มหรีไทย มหรีแขก ผรั่ง จีน ญวน เบมร ลับกันบรรเลง ในการสมโภช พระแก้วมรกต

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระอมรินทราบราชนิในพระบาทสมเด็จพระปุทธรอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จสวัสดิ์ ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงได้จัดให้มีปีพิพพาทย์มณฑลร่วมบรรเลง ในพระราชพิธี และในครั้งพระราชพิธีถวายพระเพลิง พระพหงษ์ของสมเด็จพระเทพสิรินทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 4 หลังจากนั้นเป็นต้นมาจะปีพิพพาทย์มณฑล ได้เข้ามามีบทบาทในงานพระพิธีต่อๆ มา จากพระราชพิธีดังกล่าวทำให้เห็นบทบาทของปีพิพพาทย์มณฑล ที่มีต่อสังคม และราชสำนักไทย ทั้งในโอกาสที่เป็นมงคลและอวยมงคล ทั้งนี้ซึ่งมีคำนองอกเล่าเกี่ยวกับ การแพร่เข้ามา ขึ้นประเทศไทยของปีพิพพาทย์มณฑล โดยการแบนกหามเครื่องดนตรีชาวมณฑล เมื่อครั้งอพยพเข้ามาที่จังหวัดบ้านโพธิ์สมการ ในคำนองอกเล่าที่เล่าสืบท่อ กันมา นั่นไม่ระบุปีพุทธศักราช เพียงแต่ เป็นการถ้าดันช่วงอายุของคน คำนองอกเล่าเกี่ยวกับ กรณีนี้เป็นสิ่งที่นักดนตรีไทยมักเคยใช้พิฟฟ์คุณหู เป็นอย่างดี ซึ่งคำนองอกเล่าสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะแรกคือการถ่ายทอดเรื่องราวต่อ กันว่า ครูสุ่น ดนตรีเจริญ เดินอยู่ที่ปทุมธานี ภัยหลังเข้ายไปอยู่ กรุงเทพฯ เป็นผู้แบกห้องานอัญมณี พาส่วน “หน้าพระ” และ “หางแมงป่อง”

จากมูลอพยพเข้ามาขึ้นประเทศไทยและได้สร้าง ส่วนกลางของร้านห้องขึ้นในประเทศไทย ครูสุ่น ผู้นี้เป็นผู้สนับสนุนกับหลวงประดิษฐ์ไพรารา (คร ศิลปบรรเลง) และได้มีการแลกเปลี่ยนผลงานอัญมณีกับเพลงไทย ซึ่งกันและกันเป็นจำนวนมาก

ระยะที่สองเป็นระยะที่ได้รับทราบมาจาก อ.ประสิทธิ์ ถาวร ว่า เมื่อครั้งที่ครุกเลือยูกันวงศ์ปีพิพพาทย์ เมื่อครั้งอดีตครุเจ็น ดนตรีเจริญ เป็นผู้แบนกหาม ส่วน “หน้าพระ” และ “หางแมงป่อง” โดยแบก ใส่เข่งมา ส่วนกลางนั้นมาสร้างขึ้นใหม่ ในประเทศไทย ซึ่งมีองวงดังกล่าวนี้ ขึ้นหาดใหญ่ที่บ้านนายชะอุ่น ดนตรีเจริญ ใกล้วัดแห่งสปทุมราวาส อ.เมือง จ.ปทุมธานี ซึ่งองวงนี้มีขนาดเล็ก เบناและเตี้ยกว่าช่องมณฑล ในปัจจุบัน ลูกค้ายโนราณจะต่างจากลายไทย บริเวณร่องชาดจะเจาะเป็นรูเกือบทั้งหมดเพื่อให้เสียง ลอดออกมานะ ที่น่าสนใจเป็นอย่างมากได้แก่กรณี การนำเอาช่องกระแทมมาบรรเลงร่วมในวงเสมอๆ ทั้งนี้มีการเล่าขานกันว่า นายชะอุ่นเป็นทายาทรุ่นโภلن ของครุเจ็น

ระยะสุดท้ายระบุว่า ต้นตระกูลดนตรีเจริญ 3 พี่น้องได้ช่วยกันแบกห้องมณฑล มาจากเมืองมณฑล เมื่อครั้งอพยพเข้ามาพึ่งแพ่นดินไทย โดยพี่น้องทั้ง 3 คน ได้แยกช่องออกเป็น 3 ส่วน และช่วยกันแบนกหาม หลังจากนั้นได้นำมาต่อ กันที่เมืองไทย ซึ่งองวงที่ว่านี้สามารถหาดใหญ่ที่บ้านปีพิพพาทย์ ดนตรีเจริญ ปากคลองน้ำโพธิ์ ต.บางโพธิ์ อ.เมือง จ.ปทุมธานี

สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2516) ทรงกล่าวถึง “วงปีพิพพาทย์มณฑล” ว่า “ได้นำมาใช้ประกอบพิธี งานคลายเป็นประเพณีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เพราจะเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงปีพิพพาทย์มณฑล มีเสียงทุ่ม” โดยนำมาใช้ในงานศพหลวงครั้งแรก เมื่องานพระศพสมเด็จพระเทพสิรินทราบรมราชินี

ในรัชกาลที่ 4 เพราทางเป็นเชื่อมอญ แล้วได้มีการปฏิบัติตามกันมาจนเป็นประเพณี แต่เดินนั้นปีพายัมอญมีอยู่แต่ในตำบลที่มีอญอยู่อาศัยผู้บรรเลงก็เป็นมอญล้วนๆ ภาษาลังเมื่อประชาชนชาวไทยนิยมปีพายัมอญในงานศพกันมากขึ้น เจ้าของวงปีพายัมไทย จึงสร้างปีพายัมอญขึ้นและให้ศิลปินไทยฝึกรำเรียนเพลงมอญสืบมา

ประวัติความเป็นมาของ “ปีพายัมอญ” ของจังหวัดปทุมธานี

“ปีพายัมอญ” เดิมมีอยู่ในประเทศไทย มีน้ำเสียงที่มีอญเรืองอำนาจ ต่อมากายหลังมอญได้ทำทรงครรภ์กับพม่าหราหลายครั้งและครั้งสุดท้ายมอญสูญพม่าไม่ได้จึงต้องอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในเมืองไทยถึง 3 ครั้งใหญ่ๆ ค่วยกัน กือ

ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2203 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งมีสมิงเปอร์กับพวากอิก 11 คน ได้ควบคุมครอบครัวมอญประมาณ 5,000 คน อพยพเข้ามาในประเทศไทย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำอาสาอยู่ที่เมืองสามโภก (ปทุมธานี)

ครั้งถึงสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2317 พระยาเจ่งตะละเตงกับพระยาภานุเมือง ได้นำครอบครัวมอญอพยพเข้ามาอีกประมาณ 10,000 คน พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองสามโภก (ปทุมธานี) และที่เมืองปากเกร็ด (นนทบุรี)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2358 สมิรนัญเมืองเมืองมะตะมะกับพระครพวากได้จับพม่าผู้รักษาเมืองช่างเสีย พาครอบครัวมอญอพยพเข้ามาอีกประมาณ 30,000 คน เข้ามาทางเมืองอุทัยธานี เมืองกาญจนบุรี และเมืองตาก เข้ามาอพึ่งพระบรม

โพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวชาวมอญที่อยู่ที่นี่ มาครั้งนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองสามโภก (ปทุมธานี) เมืองปากเกร็ด (นนทบุรี) และนครเขื่อนขันธ์ (พระประแดง) ในการอพยพชาวมอญเหล่านี้ มีคำบอกเล่าเกี่ยวกับการแพร่เข้ามายังประเทศไทย ของปีพายัมอญว่า ได้มีครอบครัวมอญคนพื้นเมืองซึ่งมีความรู้ทางปีพายัมอญได้นำเอาซึ่งมอญตัดออกเป็นสามห่อ ล้วนลูกชื่องใส่กระบุงให้ครอบครัวซ้ายกันหานเดินทางเข้ามายังเมืองตาก และสุดท้ายก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองปทุมธานี และได้ร่วมรวมครอบครัวมอญที่มีเครื่องคงศรีมอญ และมีพื้นความรู้ปีพายัมอญดังเป็นวงปีพายัมอญขึ้นมา ในสมัยนั้นเครื่องปีพายัมอญมีเพียง 5 ชิ้น เท่านั้นกือ ซึ่งมอญปีมอญ ตะโพนมอญ เป็นนางกอก และระนาคมอญ ระนาคมอญนั้นไม่เหมือนกับระนาคของไทย (ซึ่งหาหลักฐานตัวอย่างไม่พบแล้ว เพราะเป็นเครื่องคงศรีเก่าแก่มาก) ส่วนการถ่ายทอดเพลงมอญในสมัยนั้น เป็นการต่อเพลงมอญเท่าที่ต่างคนต่างจำ กันได้ให้กันและกันทั้งได้หัดถ่ายทอดให้กับลูกหลาน สืบท่อ กันมาจนถึงทุกวันนี้

จากคำบอกเล่าจากครูผู้ใหญ่ในวงการปีพายัม เล่าต่อ กันมาว่าครูสอนปีพายัมที่ได้รับการยกย่อง ในสมัยนั้น กือ ครูเจ็น คงศรีเสนา และครูสุ่น คงศรีเจริญ ซึ่งเป็นครูสอนปีพายัมอญที่มีชื่อเสียง และมีลูกศิษย์มากเป็นเสนื่องตัวแทนและสัญลักษณ์ ของวงปีพายัมอญ เมืองปทุมธานีในสมัยนั้น กือ ประวัติของครูทั้งสองมีความน่าสนใจดังจะน่ามา กันไว้

ครูเจ็น คงศรีเสนา เกิดที่ประเทศไทย บรรพนรุษของท่านได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานแล้ว มีเรื่องราว

ที่เล่าต่อ กันมาว่า บรรพนิรุษของครูเจ็นนั้นได้แบ่ง
ช่องมอญเข้ามา โดยแบ่งออกเป็น 3 ห้อง ส่วน
ลูกช่องนั้นได้นำใส่กระบุงช่วยกันแบ่ง เข้ามา
ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก
บริเวณอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี บรรพนิรุษ
ของครูเจ็นนั้นได้สืบทอดถ่ายทอดเพลงมอญให้กับ
ลูกหลานชาวมอญของตน โดยเฉพาะครูเจ็น เป็น
ท่านหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดเพลงมอญต่างๆ ไว้
ค่อนหนึ่ง เมื่ออายุครบเกณฑ์ทหารครูเจ็นก็ถูกเกณฑ์
ไปเป็นทหารเรือ ซึ่งสมัยก่อนไม่มีการจันในคำ-
ใบแดงเหมือนสมัยนี้ ถ้าชายได้อายุครบก็จะถูกเรียก
ไปเป็นทหารเลย ตอนที่ครูเจ็นเป็นทหารเรือนั้น
กรมพระนราธิราษฎร์ฯ ดำรงตำแหน่งจอมทัพเรือ
ได้เห็นครูเจ็นดีช่องมอญก็ทรงโปรดเป็นอย่างมาก
และได้เรียกครูเจ็นไปตีช่องมอญให้ทอดพระเนตร
อยู่บ่อ热闹 หลังพ้นจากการเป็นทหารเรือครูเจ็น
ได้กลับไปรับกิจการงานด้านปีพายมอญ สำหรับ
ปีพายมอญของครูเจ็น គนต์เรนาะ ในสมัยนั้น
นอกจากจะมีชื่อเสียงในจังหวัดปทุมแล้ว ยังมี
ชื่อเสียงโด่งดังมาถึงเขตพระราช

ท่านที่สองคือ ครูสุ่น គนต์เรโนญ ก็ถือกำเนิด
ในประเทศไทยเช่นกับบรรพนิรุษของท่านได้แบ่ง
ช่องมอญเฉพาะส่วนคือ “ส่วนหน้าพระ” และ
“ทางแมงป่อง” อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย
บริเวณฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกคลอง
บางโพธิ์เหนือ ตำบลบางป่อง อำเภอเมือง จังหวัด
ปทุมธานี ครูสุ่มนับเป็นครูคนตีรีบมอญที่สำคัญ
เป็นผู้เบิกทางให้เพลงมอญของจังหวัดปทุมธานี
แพร่หลายไปทั่วประเทศ โดยครูสุ่นได้เผยแพร่และ
ถ่ายทอดเพลงมอญให้กับบุตร ให้กับบุตรหลาน
และลูกศิษย์ที่เข้าไปศึกษาปีพายมอญกับท่าน จน
เป็นครูท่านหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากในสมัยนั้น ต่อมา

ครูสุ่นได้เดินทางจากจังหวัดปทุมธานีเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อปี 2462 โดยมาสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลอง
วัดสะแก บริเวณถนนหลานหลวง ซึ่งปัจจุบัน
เป็นที่ตั้งของกรมโยธาธิการ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจาก
สำนักคุณตรีของบ้านครูหลวงประดิษฐ์ไพบูลย์ (ศร
ศิลป์บุร擂) กีอ่องบริเวณบ้านนาตร เขตป้อมปราบ
ศัตรูพ่าย ย่านวังบูรพาฯ จนคุณครูทั้งสองท่านได้
ทำความรู้จักกัน ครูหลวงประดิษฐ์ไพบูลย์ ท่านได้
ให้ความอุปการะงานบารุงคงคติ และรับงาน
ให้กับครูสุ่น

ในสมัยนั้น เวลา มีงานไปช่วยกันงานลูกศิษย์
ในบ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลูกหลาน
ครูสุ่น ก็เท่ากับเป็นลูกศิษย์ของครูหลวงประดิษฐ์
ไพบูลย์ ส่วนลูกศิษย์ครูประดิษฐ์ไพบูลย์ก็ถือเป็น
ลูกศิษย์ของครูสุ่นด้วยเช่นกันครูสุ่นและครูหลวงประดิษฐ์
ไพบูลย์ จึงมีความสนิทสนมกันมากขึ้นและได้แลกเปลี่ยน
ความรู้ซึ่งกันและกัน คือ หลวงประดิษฐ์ไพบูลย์
ทั้งสองท่านจึงหมั่นware ไปมาหาสู่เรียนรู้ทางเพลง
กันอย่างสม่ำเสมอ ครูหลวงประดิษฐ์ไพบูลย์นับถือ
ครูสุ่นว่า “ครูใหญ่” ในเชิงปีพายมอญและได้นำ
ความรู้เรื่องเพลงมอญที่ได้ศึกษามาจากครูสุ่นไป
เผยแพร่ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์รุ่นต่อมา และได้
ประพันธ์เพลงโดยเรียนรู้เพลงไทยสำเนียงมอญ
ขึ้นมาใหม่จนเป็นที่นิยมบารุงคงคติ แล้วบันร่องกัน
อย่างแพร่หลายสืบต่อกماจนถึงปัจจุบัน เช่น เพลง
ค้อมค่าย เพลงยำค้ำ มอญทางบ้านนาตร เพลง
ประจำวัดทางใหม่ ส่วนเพลงที่ประพันธ์ร่วมกัน คือ
เพลงมอญยาดเล่ โดยครูหลวงประดิษฐ์ไพบูลย์
(ศร ศิลป์บุร擂) ประพันธ์ทำนอง ครูสุ่น គนต์เรโนญ
ประพันธ์คำร้องภาษามอญ เพื่อใช้บารุงคงคติ
ปีพายมอญแทนปีพายมอญในงานศพสืบต่อมา

เอกสารอ้างอิง

ศึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. นาฏศิลป์และคนตีไก.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. คนตีไกอยุคสมัยฯ. พิมพ์ครั้งที่ 27.

ม.ป.ท. 2539.

คำร่างราชานุภาพ, สมเด็จเจ้ากรมพระยา. ดำเนนานมโหรีปีพุทธ.

กรุงเทพฯ : กรมศิลปกร, 2516.

ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติคนตีไก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ไทยพัฒนาพาณิช, 2517.

มนตรี ตราโภท. โสมส่องแสง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เรือนแก้วการพิมพ์, 2517.

ศิลปกร, กรม. วันอนุรักษ์มรดกไทย คุริยางค์ศาสนศิลป์.
กรุงเทพฯ : ออมรินทร์พรินติ้ง, 2535.

พระพิมเนศ เทพแห่งอุปสรรค และศิลปวิทยา

พับวยศาสตราจารย์สัตยา สายเชื้อ

บทนำ

พระคเณศ พระพิมเนศvar หรือพระ眷ปติ เป็นนามของเทพพระเจ้าสำคัญองค์หนึ่งของศาสนา Hinclu หรือศาสนาพราหมณ์ เป็นโหรสของพระศิริวงศ์ กับนางปวรดี (พระอุมา) มีลักษณะร่างกายเนียน滑 มีกายเป็นมนุษย์ มีศีริเป็นช้าง ซึ่งปรากฏชื่อ พระคเณศvar ครั้งแรก ในบุคปุราณะของอินเดีย ในฐานะแห่งเทพเจ้าอุปสรรค์ ผู้บันดาลให้เกิดอุปสรรค์ และบันดาลความสำเร็จ ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึง เรื่องราวของพระคเณศvar ที่ปรากฏในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาในอินเดีย

ในอินเดีย พระ眷ปติ หรือพระคเณศ หรือพระพิมเนศvar เป็นโหรสของพระอิศวร มีการนับถือ ทั่วไปทุกวัตรณะในอินเดีย โดยชาว Hinclu เชื่อว่า พระคเณศvar เป็นเทพประจำความขัดข้อง และเป็น ผู้อำนวยความสำเร็จให้กิจการต่างๆ ชาว Hinclu เมื่อประกอบพิธีทางศาสนา หรือศึกษาเล่าเรียน ศิลปวิทยาการต้องบูชาพระคเณศ เพื่อความ ปลดปลัยให้พ้นจากการขัดข้อง และเพื่อความสำเร็จ ของกิจการนั้นๆ เสียก่อน รูปเคารพทั่วไปในอินเดีย แพร่หลายออกไปหลายๆ ประเทศในอินเดีย แนวป่า จีน เตอร์กีสถาน ข้ามไปยังชวา นาหลี บอร์เนีย รวมทั้งในเชิง พม่า ไทย อินโดจีน และญี่ปุ่น (จิรัสสา คชาชีวะ ความเชื่อของรูปแบบพระพิมเนศvar ที่พบในประเทศไทย, 2527, หน้า 7)

ประวัติความเป็นมาทางศาสนา

1. สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อารยธรรม ชนเผ่าพื้นเมือง แอบอุ่นแฝ່น้ำสินธุ นับถือเทพเจ้า หลายองค์ ส่วนใหญ่เป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์

2. สมัยพระเวท เมื่อพากอารยันอพยพเข้ามา ในอินเดีย ได้รับความเชื่อในการนับถือเทพเจ้า ส่วนใหญ่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ 3 กลุ่มคือ

2.1 เทพบุนสวารค์ เช่น วรุณ สุริยะ อติติ

2.2 เทพในห้องฟ้า เช่น รุทระ วตตะ

2.3 เทพบุนพื้นดิน เช่น ภูเขา ดินไน้ม

3. สมัยมหาภารย์ (ประมาณต้นพุทธกาล- ประมาณพุทธศตวรรษที่ 7) เป็นสมัยที่ลัทธิ Hinclu และศาสนาพุทธรุ่งเรือง มีศาสนาในท้องถิ่น รุ่งเรืองขึ้น ได้แก่ ลัทธิ Hinclu ชาหุรุ ลัทธิ Hinclu วสุเทวะกฤษณะ ซึ่งเป็นต้นแบบของกัคคีดา และไวยณพนิกาย ลัทธิ Hinclu ปศุปติ สมัยนี้เกิดวรรณกรรมขึ้น 2 เรื่อง คือ รามายณะ และ ภารตะ

4. สมัยปุราณ (ประมาณ พ.ศ. 861 - 1190) ในสมัยนี้ Hinclu แยกเป็นลัทธิ ไศวนิกาย และไวยณพนิกาย กัมภีร์ทางศาสนา คือ กัมภีร์ปุราณะ ซึ่ง กล่าวถึงดำเนินของพระเป็นเจ้า ศาสนาในบุคปุราณะ มีความเป็นมาต่อเนื่องจากศาสนาในบุคพะเวท แต่ มิได้มาจากการโดยตรง เป็นการผสมผสาน ระหว่างพระเวทกับศาสนาดั้งเดิมของชาวเมือง ภูมิหลังอันหนึ่งที่มาของศาสนาปุราณะ คือการสัมพันธ์ เชื่อมต่อกับเทพนิยาย ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด กับศาสนาและความเชื่อ

คัมภีร์ปุราṇa ประกอบด้วย มหาปุราṇa และ อุปปุราṇa แต่ละประเภทประกอบด้วย คัมภีร์ย่ออย่าง 18 บท ซึ่งเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงดำเนินปราบปรามว่า ด้วยกำเนิดโลก เทวดา มนุษย์ และสิ่งทั้งปวง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเทพเจ้า เน้นความเป็นมาของเทพโดยสืบต่อจากเรื่องกล่าวไว้ในพระเวท

การนับถือเทพเทพ มัยปุราṇa มีการบูชาเทพ มีมาตั้งแต่ยุคพระเวท เข่น อันนี้ อินทร์ ลมและเดียว กันบูชาเทพสูงสุด 3 องค์ คือ พระพรหม วิษณุ และ ศิวะ มีการนับถือพุทธ ชินะ ตลอดจนอวตารต่างๆ ของเทพที่สำคัญ ได้แก่

1. พระพรหม
2. วิษณุ
3. ศิวะ
4. สรวตี
5. ลักษณ์
6. อุมา
7. กฤษณะ หรือพิมเสนศวรร্ত
8. ขันธกุมาร

ในที่นี้จะกล่าวถึงพระคเณศหรือพิมเสนศวรร্ত

ประวัติการนับถือพระคเณศหรือพิมเสนศวรร্ত

“กฤษณะ” ในบางครั้งรู้จักกันในนาม “คณปติ” คำว่า “คณปติ” ปรากฏครั้งแรกในมนต์รีบที่ 2 ของ คัมภีร์ฤคเวท กล่าวถึง พระมนัสปติ (Brahmanaspati) ผู้ซึ่งเป็น “คณปติ” ในมนต์รีบที่ 10 หมายถึง “อินทร์” จากคำ “คณปติ” ในฤคเวทจึงตีความได้ว่า มิได้มีความหมายถึง “เทพที่มีเหี้ยรเป็นช้าง” หากมีความหมายตรงตามคำ คือ พระมนัสปติและอินทร์ ก็อ ผู้เป็นใหญ่ในหมู่คณาจารย์ หมายถึงเทพอุปถัมภ์ ประจำผ่านต่างๆ ตามสภาพความเป็นอยู่ของชาวอารยัน ดังเดิม ซึ่งแต่ละผ่านมีเทพของตนเอง

ในมนต์รีบที่นี้ของคัมภีร์พระเวท คือ ไடติตริยา อารัณยกะ (Taittiriya - aran yaka) บทสาดที่กล่าวถึงเทพ พันดิน (ผู้เมือง) ซึ่งคุณเมื่อนั่ง จะมีเทพที่มีหน้าเป็นช้าง ในมนต์รีที่คุ้กันจะกล่าวถึง กรรมติเกียรณะนันทิ ผู้ซึ่งปรากฏอยู่ที่พระคเณศ ในรูปเคราะห์ต่างๆ ในสมัยโบราณที่มีหน้าเป็นช้างนี้ มีวงศ์ที่คุดโก้ง (วักระ) ถือข้าวโพด กระบวนการ และ อ้อ เทพที่กล่าวมานี้น่าจะหมายถึง พระคเณศก็ได้

ในการต่อมาคำว่า “คณปติ” มีเป็นจำนวนมาก คิดความเชื่อเดิมจากการเป็น “ผู้เป็นใหญ่ในหมู่คณาจารย์” ประจำผ่านกลายมาเป็นเทพแห่งความชั่วร้าย และ ถูกเรียกว่า “วิมันระชะ” (Vighmarja) หรือวิมเนสส (Vighness) ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้สร้างความชั่วร้าย” หรือผู้เป็นใหญ่แห่งอุปสรรค ซึ่งเกิดขึ้นประมาณ ต้นพุทธกาล มีผู้กล่าวว่าชื่อนี้ถูกตั้งขึ้นโดยผู้ที่นับถือ พุทธศาสนา

ในด้านมุขย์วิทยา ดีความสาเหตุของการนับถือพระคเณศหรือคณปติ เหตุของการมีเชิง เป็นช้าง เหตุการณ์ชั่วหนู (พาหนะเป็นหนู) สัญลักษณ์ของผ่านในอดีต มักใช้สัตว์ซึ่งมีหนูรวมอยู่ด้วย ผู้ชนะย่อมครอบครองเป็นเรื่องแน่นอนอยู่แล้ว

พระคเณศมีกำเนิดมาจากบูชาเทพของพวก คราวิเดียน (พื้นเมืองเดิม) ของอินเดีย อาจจะสันนิฐานได้ดังนี้

ชาวพื้นเมืองเดิมของอินเดีย บูชาพระอาทิตย์ พระคเณศและพันธนาณหลังหนู สัญลักษณ์ของความมีดี พระคเณศบนหลังหนูซึ่งเป็นซึ้งชนะของแสงอาทิตย์ ขัดความมีดให้ลื้นสุดลงได้

พระคเณศกำเนิดจากการบูชาสัตว์ กล่าวก็อ คุณพื้นเมืองเดิมของอินเดีย ได้แก่ เมื่ออาชัน ซึ่ง อาชัยอยู่บนพื้นที่อันกร้างในญี่ปุ่นป่าของอินเดีย

พิชัยกับผู้ซึ่งช่างที่นำกล้าว จึงเกิดการพช้างเพื่อให้ปกป้องคุ้มครอง ซึ่งต่อมาอาจเข้ามาสัมพันธ์ (Pasupati) สังกะระ (Sankara) และภูตปดิ (ศิ瓦) และเมื่อได้กล้ายเป็นเทพสูงขึ้นของชาوارยัน ก็ได้มีการกล่าวถึงกำเนิดพระคเณศแตกต่างออกไป

คณปติ ในฐานะเทพเกื้อเกี่ยว คุปเต (Gupte) นักวิเคราะห์และนักภาษาศาสตร์ พยายามสืบส่องรอยการนับถือพระคเณศกับถ้อยคำเรียกเดียวกัน เหตุที่พระพิมเนศเป็นเทพที่มีศีรษะและงวงเป็นช้างนั้น อาจเนื่องมาจากภาพที่ชาวนาแบกมัดข้าวโพดอยู่บนศีรษะ ทำให้ส่วนปลายของมัดข้าวแก่วง ไปมาอยู่เบื้องหน้า ทำให้มีลักษณะเป็นช้างและงวงช้าง ส่วนหนูเป็นศัตรูร้ายกาจของไร์นา จึงแสดงภาพออกมาเป็นเทพที่มีศีรษะเป็นช้างที่อยู่บนหลังหนู เทพนี้มีพุงพลุย (ยุงข้าว) ประกอบด้วยงูเห่าแผ่พังพาน ซึ่งหมายถึงผู้ทำลายหนูนา คุปเตกล่าวว่าลักษณะของผู้ชนะมักจะแสดงออกในลักษณะนี้ เช่น พระศิวะซึ่งอยู่บนหลังวัวที่ที่พระองค์ปราบได้ เช่นเดียวกับพระคเณศซึ่งบนหลังหนูที่พระองค์ปราบได้ ในฐานะเทพเจ้าแห่งการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้เขายังกล่าวว่า ความหมายของชื่อเอกสารทันตะ ที่แปลว่า มิงเกียวนั้น อาจจะหมายถึงพานໄโลของชาวนา ก็ได้

คำอธิบายของคำว่า “คณปติ” ที่เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวคือหนู (มุสิก) เป็นสัตว์ที่ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว บางทีอาจหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ และอำนาจในการสร้าง ด้วยเหตุนี้ “คณปติ” ที่เกี่ยวกับหนูที่สัมพันธ์กับการเก็บเกี่ยว ในเทศกาลเก็บเกี่ยวกับพระคเณศที่เรียกว่า อนตะตะ นัตุรนิ (Anata Chaturihi) จะมีการนำรูปปั้นพระคเณศทำจากดินเหนียวแม่น้ำมาทำพิธีในบ้าน แล้วเก็บไว้ในยังคง เชื่อกันว่ารูปเคารพจะมิทำให้หนูมากิน

เมล็ดพืช ต่อจากนั้นก็นำรูปเคารพไปตั้งไว้ในแม่น้ำลำคลอง บางชุมชนจะปล่อยน้ำนั้นให้เข้ามาในไร์นา ซึ่งจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

พระคเณศที่กำนันดามาจากภูตผีปีศาจ มีผู้เชื่อว่า “คณปติ” นั้น ไม่ใช่เทพของพวกราชบัน มีกำเนิดจากภูตผีปีศาจ เป็นบริวารของผู้เป็นใหญ่สูงสุด ภูตเหล่านี้มีจำนวนมากนายเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองป่าเขา วิญญาณเหล่านี้ได้รวมตัวเป็นช้างพี่ยิ่งองค์เดียว คือ “คณปติ” ซึ่งต่อมาถูกเปลี่ยนเป็นผู้ชักดูแลและแสดงถึงความเฉลียวฉลาด บางคนมีความเห็นว่า พระคเณศเป็นเทพพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์กับบักษ์และนาค (จิรัสสา คชาชีวะ, 2527 : 7-14)

สาเหตุความเชื่อในการยัธรรมอินเดีย

คตินุษาพิมเนศ ได้ปรากฏขึ้นหลังจากศาสนาพราหมณ์ เข้ามาเผยแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ราชวงศ์ที่ 8 เป็นต้นมา เนื่องจากคนพื้นเมืองมีการนับถือผีสามเทวตา สิ่งอนุเคราะห์จากธรรมชาติอยู่ จึงสามารถยอมรับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งให้ผลทางจิตใจได้เช่นกัน

พระคเณศ หรือ คณบดี หรือวิฒเนศวร์ ผู้มีร่างกายอ้วนพีและมีศีรษะเป็นช้าง เป็นเทพเจ้าผู้กว้างขวางทั้งในแดนตอนใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของเอเชีย พระองค์เป็นเทพเจ้าแห่งป่า เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกให้เชื่องได้ ขณะนั้นนับได้ว่า พระองค์เป็นตัวแทนของหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างป่าและอารยธรรมนั้นเอง (ไม่เคลต ไรท์, 2528 : 26)

แม้ว่าเราไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด แต่ก็มีเหตุผลพอที่จะกล่าวได้ว่าคนในยุคดั้งเดิมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นูชาช้างด้วยการยอมรับขนาดและพลังอำนาจของมัน

ในศาสนาอินดู “พระคเณศ” เป็นคำที่มีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน คือ พระองค์เป็นเทพเจ้าระดับรองและเป็นไหรส่องพระศิริ ซึ่งเรื่องราวกล่าวไว้ว่าไม่นานก็ในทางวรรณคดี แต่พระองค์เป็นที่นับถือทางบัลปัดเป่าอุปสรรคห้องหลา ซึ่งนำมาซึ่งความมั่นคง และเป็นที่น่าแปลกว่าทรงเป็นเอกทางด้านศิลปะและอักษรศาสตร์อีกด้วย

แม้ว่าพระคเณศจะเป็นเทพระดับรองลงมา แต่ก็เป็นที่นูชาอย่างกว้างขวางในอินเดีย พระพิมเสนศ เป็นที่เคารพอย่างแพร่หลาย แม้จะไม่มีปรัชญา ว่าด้วยพระพิมเสนามากนัก แต่เป็นพระพะรองค์ เหมือน กษัติรย์ และพระภูรา คือ ได้ปรากฏขึ้นมา ตั้งแต่ยุคดั้งเดิม และชนทุกชั้น ซึ่งนับถือพระองค์ ในเมืองที่ว่า พระองค์เป็นผู้ช่วยบัลปัดเป่าอุปสรรค ห้องหลา และยังเป็นเทพเจ้าแห่งความมั่นคงอีกด้วย ดังนั้นผู้นำของจากพระองค์จึงมีทั้งนายพราณจิตรา นักปรัชญา และพ่อค้าคนดี

ในวัฒนธรรมของอินโด ยุโรปีน สัตว์ที่เป็นเพื่อนของมนุษย์ได้แก่ วัว และสุนัขล่าเนื้อ (รวมทั้งม้าด้วย) แต่ทางตะวันออกเฉียงใต้นี้ ซึ่งเป็นสัตว์ที่สำคัญอันดับหนึ่ง และถือว่าเป็นเพื่อนที่ดีที่สุด ขณะนี้จึงเป็นไปโดยธรรมชาติที่จะมีการบูชา พระพิมเสนศ แม่นอนพระองค์เป็นเทพเจ้าประทานของคหค่าสตร์ และยังใช้เป็นตราของกรมศิลปกร สำหรับในเวลาลัยในกรุงเทพ (โภสต์ พระพรมมา) โภสต์ของพระคเณศตั้งอยู่ระหว่างเทวหลังพระศิริ และพระวิษณุ ออกจากนี้ตามแท่นบูชาทั่วๆ ไป มักมีเทวรูปของพระองค์ด้วยเสมอ

ต่อไปนี้เป็นคำกล่าวของไม่เคลิ่ร์ท เจียนถึงพระพิมเสนศในแบบอาเซียนๆ ในวารสาร เมืองโบราณ ฉบับที่ 3 ปีที่ 11 (กรกฎาคม-กันยายน 2528) ไว้ว่า

พม่า ข้าพเจ้าไม่ทราบเกี่ยวกับเทวรูปพระคเณศ ในพม่ามากนัก เทวรูปเหล่านี้อาจจะมีอยู่แต่ไม่ได้รับการตีพิมพ์อย่างแพร่หลาย หากเทวรูปเหล่านี้มีอยู่ ก็อาจมีอยู่เพียงเล็กน้อย สิ่งนี้มิใช่เป็นสิ่งที่น่าประหลาดเลย เมื่อคำนึงถึงความมีอำนาจของ ศาสนาพุทธในพม่า ทั้งนี้พระพม่าได้รับอิทธิพล มาจากอินเดียทางตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งบริเวณนั้น การบูชาพระคเณศยังไม่แพร่หลายมากนัก

ลังกา พระคเณศองค์หนึ่งซึ่งเป็นพี่ของคเดียว ที่มีความสำคัญเป็นรูปทองสำริดแต่ไม่ได้สักส่วน กันเลยพระคเณศนี้กันพนที่เมืองโภสต์นารวะพร้อมๆ กับเทวรูปทองสำริดอินดูองค์อื่นๆ เมื่อคุณภาพ แล้วก็สมควรจะจัดอยู่ในยุคของ Cola แต่คุณเมื่อนั่น ลักษณะฝีมือจะหายากเกินกว่าที่จะเป็นฝีมือของ ศิลปะสมัยนั้น

ชวา ในปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ที่กรุงเทพฯ ได้เป็นที่ประดิษฐานเทวรูปพระคเณศ ที่ยังใหม่อยู่องค์หนึ่งซึ่งได้จากชวา เทวรูปหินองค์นี้ มีขนาดประมาณ 2 เท่าของมนุษย์ และน่าจะถูกนับ รวมไว้กับประดิษฐกรรมที่ยังใหม่ที่สุดในโลกทั้งหลาย ส่วนพระคเณศองค์อื่นๆ ที่อินโดนีเซียมีขนาดเล็กกว่า และมีลักษณะด้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัด

เขมร เป็นที่น่าแปลกมากที่แหล่งอุดมมั่งคั่ง ไปด้วยศิลปะวัฒนธรรมอินดูนี้ ไม่ค่อยปรากฏ พระคเณศ เทวรูปพระคเณศที่ใหม่ๆ โตคุณเมื่อนั่น ไม่เพียงองค์เดียว เป็นของก่อนเมืองพระนคร ซึ่งได้รับ การตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2527 ในหนังสือพิมพ์ Bangkok Post ภาคผนวกฉบับวันอาทิตย์ สำหรับสถานที่ที่แน่นอนนั้นไม่อาจเสนอไว้ได้ เพราะตั้งอยู่ในเขต ที่มีการต่อสู้ รูปปั้นนี้ยังคงเป็นที่ลักษณะบูชา และเราที่อาจจะหวังไว้ว่ายังคงมีสืบต่อไปในอนาคต

สยาม

ก. ล้านนา ทางตอนเหนือของสหบมีเทพเจ้าอินดูเพียงเล็กน้อยพอยๆ กับในพม่า พระคเณศทรงสำริดองค์เล็กๆ องค์หนึ่งได้กันพบที่เชียงแสน และได้อีกเป็น “ศิลปะเชียงแสน” ไม่ว่าจะได้เกลื่อนข่ายมาจากที่ใดก็ตาม

ข. ทางตอนใต้ ในจำนวนเทว루ปอินดูหลายองค์ มีเทว루ปพระคเณศขนาดใหญ่ (ขนาดเท่าครึ่งหนึ่งของมนุษย์) เพียงองค์เดียวซึ่งกันพบที่จังหวัดสงขลา เทว루ปนี้คือเหมือนว่าเก่ามากจริงๆ แต่ไม่ถูกต้องได้สัดส่วนดีนัก ซึ่งข้าพเจ้ายกจะเรียกว่าเป็น ”แบบพื้นเมือง” พระคเณศทรงสำริดองค์เล็กๆ ที่น่าสนใจขององค์ก็คือกันพบที่ได้ด้วยเช่นกัน แต่องค์เล็กๆ นั้นสามารถนำติดตัวไปไหนๆ ก็ได้จนไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผีมีอช้างพื้นเมือง

ค. ที่ร้านตุนกลาง เทว루ปอินดูต่างๆ ได้แก่ ศิลป์ที่ วิญญา ภุญญา สุริยา ภัตติกาญจน์ และอื่นๆ สามารถพบได้จากเพชรบูรณ์ในตอนใต้จนถึงสุโขทัย ตอนเหนือ และจากทางตะวันออกของกรุงศรีมหาโพธิ์ ไปจนถึงเมืองอู่ทองทางด้านตะวันตก อย่างไรก็ตาม เป็นการยากมากที่จะค้นหาพระคเณศในบริเวณนี้ เว้นแต่บางแห่งโดยเฉพาะ

พระคเณศในสยามตอนกลาง

ก. เพชรบูรณ์ ราชบูรณ์ สุพรรณบุรี นครปฐม ข้าพเจ้าทราบมาว่าไม่มีการค้นพบเทว루ป พระคเณศ แอบจังหวัดทางภาคตะวันตกนี้เลย แม้ว่าจะมีการค้นพบเทว루ปอินดูองค์อื่นๆ ที่นั่น

ข. ปราจีนบุรี ที่นี่เป็นแหล่งอันอุดมไปด้วย เทว루ปอินดูและเรายังได้พบพระคเณศหินรายศิ้นตากองค์ใหญ่องค์หนึ่ง ขนาดประมาณ 2 เท่า

ของมนุษย์ แต่เหลือเพียงเศษชิ้นส่วนเท่านั้น จึงนับว่าเป็นการลำบากมากที่เราจะพูดอะไรเกี่ยวกับเทว루ปองค์นี้ เทว루ปองค์นี้นอกจากจะแสดงถึงฝีมือระดับชั้นยอดแล้ว ยังทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงศิลปะซึ่งเราเรียกว่า “สมัยก่อนเมืองพระนคร” อีกด้วย

ค. กรุงเทพฯ (ยกเว้นเทว루ปทองสำริดองค์เล็กๆ) เทว루ปที่สำคัญๆ ในเวลาลักษณะ (โบสถ์พระมหาธาตุ) ที่กรุงเทพฯ มักจะไม่ถูกตั้งไว้ที่ม้า เพราะว่าเราได้มาราชาภัตยา แหล่ง ในสมัยยุคต้นๆ ของกรุงเทพฯ เทว루ปประธานในเวลาลักษณะเป็นสำริดองค์ค่อนข้างใหญ่ ขนาดประมาณครึ่งหนึ่งของมนุษย์ และปรากฏว่า ยังเป็นเทพเจ้าหนึ่งในจำนวนสามองค์ร่วมกับพระศิริวัฒน์และพระวิษณุองค์ยิ่งใหญ่ ซึ่งได้เกลื่อนข่ายมาจากสุโขทัยในสมัยรัชกาลที่ 1 ปัจจุบันพระวิษณุและพระศิริวัฒน์ยังคงตั้งอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แต่เป็นที่น่าเสียดายมากที่เทว루ปทั้งสามองค์นี้ ถูกโยกย้ายออกจากกันไปอยู่สองแห่งเดียวกัน

ด้านหลังทางขวาของพระคเณศประธาน มีรูปพระคเณศอีกองค์หนึ่งเป็นหินสีดำ การตัดสินของมือสมัครเล่นอย่างข้าพเจ้าเห็นว่าต้องกล่าวว่า เป็นยุค “ก่อนเมืองพระนคร” คือเป็นงานที่เยี่ยมมาก แม้จะแข็งกระด้างไปบ้าง

ส่วนด้านหลังทางซ้ายของเทว루ปประธาน คือ พระคเณศหินสีน้ำเงินอมเขียวได้ถูกทำลายไปเล็กน้อย แต่ยังเหลือเก้าของความยิ่งใหญ่อยู่ ที่กล่าวเช่นนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงการผสมผสานที่สมบูรณ์แบบ ของลักษณะแห่งความจริงและรูปแบบทางศิลปะ การแกะสลักมีได้เป็นไปอย่างละเอียดลึกซึ้ง ตัวอย่าง เช่นลักษณะนี้ว่าพระบาทที่หงายถูกจัดวางได้อย่างถูกต้อง พอที่จะแสดงออกถึงลักษณะเท้า ซึ่งเทว루ปอาจจะลูกชิ้นหรือเยื่องย่างร่ายรำก็เป็นไปตามการบังคับ

ควบคุมทางด้านกายวิภาคโดยประดิษฐ์แม้แต่ส่วนที่ยากที่สุดที่จะแกะพระคเณศออกมานเป็นครั้งนุญยครั้งช้าง แต่ประดิษฐ์ชาวกรีกในยุคคลาปัจจุบันเรื่อง กีเพียงสะบัดลิ่วเท่านั้นเอง

เทวรูปองค์นี้มีความสำคัญมาก ไม่เคลื่อนไหวอีกซึ่งเรียกเทวรูปองค์นี้ว่า เทวรูป A

ทางเบื้องหลังแห่นบูชาในเทวालัยพระคเณศ เป็นเทวรูปสององค์ซึ่งทั้งคู่กันไม่แยกและน่าสนใจมาก แต่จะไม่บอกล่าวถึงในที่นี้

ปัญหาสำหรับเทวรูปที่สำคัญทั้งหลายตามเทวालัยในกรุงเทพฯ ไม่เคยมีการจดบันทึกไว้ในเอกสารเลย พวกพราหมณ์กล่าวกันว่า เป็นของที่มีมาแต่เดิม แม้ว่าจะทราบกันว่าเทวรูปเหล่านี้ได้อัญเชิญมาจากที่ต่างๆ รวมถึงหินทรายและปูนซุบันนี้

พระคเณศศิลปางานปราจีนนารี
ปูนซุบันนี้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพะรังนก
ที่มา : ไม่เคลื่อน ไรท์, 2528 : 78)

จ. อุบลราชธานีได้ถูกทำลายไปเป็นเทวรูปทั้งองค์ต่างๆ ในอุบลราชธานีได้ถูกทำลายไปเป็นส่วนใหญ่ รูปเคารพที่เก่าแก่นางองค์ยังเหลืออยู่ที่นั่น ทั้งเนื่องในศาสนาพุทธและอินду แต่ที่เป็นการยากที่จะกล่าวว่าเทวรูปอื่นคือองค์ไหนบ้างเป็นที่การพยายามแพร่หลายในกรุงศรีอยุธยา

อย่างไรก็ดี ในบรรดาเทวรูปทั้งหลายที่ยังเหลืออยู่ ก็ยังคงเหลือเทวรูปพระคเณศอยู่ถึง 2-3 องค์ ซึ่งได้ประดิษฐานไว้ในสวนด้านหน้าพระราชวัง และพิพิธภัณฑ์จันทร์เกรมรวมทั้งบริเวณพิพากษาในรอบๆ กำแพง พระคเณศเหล่านี้อาจจะมีจำนวนประมาณ 6 องค์ และเป็นหินสีเขียวนาคครึ่งหนึ่งของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่จะหันหน้าให้เห็นถึงเทคนิคและอิทธิพลของการออกแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเทวรูป A

ความคิดเห็นของไม่เคลื่อน ไรท์

ก. จำนวนรูปหินนาคใหญ่ ที่พบในสถานที่แห่งเดียวกัน ทำให้เข้าใจว่าเทวรูปเหล่านี้ได้รับการสักขึ้นที่นั่น ตามที่ทราบมา เทวรูปพระคเณศที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น เก่าแก่กว่าสมัยอยุธยา มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 14-18 ดังนั้นรูปพระคเณศที่ว่านี้อาจใช้เป็นหลักฐานว่าอยุธยาเมืองไวยาว่าก่อต้นสมัยลงเดิมราชธานีชีบดีที่ 1

ข. อีกกรณีหนึ่ง อาจเป็นไปได้เหมือนกันว่า เทวรูปเหล่านี้ได้อัญเชิญมาจากที่อื่น อย่างไรก็ดี เทวรูปเหล่านี้มีลักษณะเหมือนๆ กันหมด ทำให้ข้าพเจ้าอยากรู้ว่าเทวรูปเหล่านี้คงจะสักขึ้นจากแหล่งเดียวกัน

พระพิมเสนศิลปा ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
วังจันทร์เกย์

ที่มา : ไม่เด็ด ไร์ท, 2528 : 79

ไม่เด็ด ไร์ท ได้อธิบายพระคเณศ ซึ่งก็นับ
ในอุชราและอีกองค์หนึ่งในเทวालยที่กรุงเทพฯ นั้น
ได้มาจากเมืองครีเทพ? เหตุผลมีดังนี้คือ

1. แม้ว่าจะเป็นการยกที่จะเปรียบเทียบ
เทวruปพระคเณศกับเทวruปสินธุวงศ์อื่นๆ ทั้งนี้
เพราความแตกต่างทางกายวิภาค องค์พระคเณศ
ที่ก็นับในอุชราซึ่งปรากฏแก่สายตาข้าพเจ้านั้น
เก่าแก่พอที่จะเป็นศิลปะร่วมสมัยกับเทวruปสินธุ
ซึ่งพบที่ครีเทพ แต่นี่คือการตัดสินจากแง่คิดของ
ข้าพเจ้าเอง

2. เทวruปพระคเณศทั้งหมดทำจากหิน
สีน้ำเงินอมเขียว ซึ่งเป็นชนิดเดียวกับที่ใช้กับเทวruป
สินธุซึ่งพบที่เมืองครีเทพ

3. งานเทคนิคชิ้นเอกของพระคเณศ อยู่ที่
ความสามารถในการผสมผสานรูปแบบเข้ากับลักษณะ^{ลักษณะ}
แห่งความเป็นจริงได้อย่างสำเร็จ ซึ่งก็เป็นเทคนิค^{ลักษณะ}
แบบเดียวกับที่ครีเทพด้วย

4. ที่ได้ก็ตามที่ก็นับพระคเณศ เช่น สงขลา
และบุรีรัมย์ มีลักษณะฝีมือหยาบ หรือที่ครีเมห้าโพธิ์
มีลักษณะเข้มงวดดุดัน แต่พระคเณศที่ว่านี้มีความ
อ่อนโยน โอบอ่าแคลくなุ่มนวลร่าเรื่องตรงกับพระคเณศ
ที่พระรานาว่า อ้วนหัวนเหมือนการกินกัมภีร์หินดู
แม้ว่าจะมีศีรษะเป็นห้างที่น่ากลัว ลักษณะที่รวม
ความอ่อนหวานกับความส่งงานนี้เป็นลักษณะเฉพาะ
ของศิลปะครีเทพ

ทำไมจึงมีการสะสมเทวruปพระคเณศมากมาย
ในอุชรา และยังคงเหลืออยู่ต่ำนานกระทั้งทุกวันนี้?
ข้าพเจ้าสามารถแสดงความเห็นได้ 2 สาเหตุด้วยกัน คือ

1. ความอ้วนและลักษณะการนั่งเป็นไปได้ยาก
ที่จะถูกทำลาย พระวิญญาณในท่าอื่น อาจถูกทำลาย
ออกเป็นเสียงๆ เมื่อหลังคาไม้ยุบพังลงมา ซึ่ง
ในลักษณะนี้พระคเณศก็สามารถรอดพ้นจากการ
หักพังได้

2. พระคเณศเป็นเทพเจ้าแห่งยุคแรกเริ่ม
เป็นผู้ช่วยเหลือสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งทุกคนໄດ้การพ
นุษามาจนกระทั้งทุกวันนี้ ไม่มีการอยากทำลาย

พระคเณศในตำนานการฟื้นรำ

พระคเณศ เทพเจ้าองค์สำคัญองค์หนึ่งของ
ศาสนาพราหมณ์ หรือชินดู ทรงมีเชษฐ์โอรสที่ใกล้ชิด
ของมหาเทพผู้ทรงเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ คือพระศิวะ
(พระอิศvar) และพระนางอุมา (ปารవati) ซึ่งพระศิวะนั้น
ชาวอินเดียเชื่อกันว่าเป็นผู้ให้กำเนิดของสิ่งทั้งหลาย
ในจักรวาล มีเครื่องหมายในการสร้างเรียกว่า ศิวลึงค์
ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระ แต่ในขณะเดียวกัน
ก็ถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่ทำลายล้างโลกด้วย

ชาวอินเดียยกย่องให้พระองค์ เป็น “นาฏราช”
หรือราชาแห่งการฟื้นรำซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้ให้กำเนิด
นาฏศิลป์ ในกัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ ได้กล่าวถึง

การฟ้อนรำของพระองค์ว่า มีบทบาทสำคัญมาก แสดงถึงพลังในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจักรวาล หลายประการ คือ การสร้าง การคูดให้คงอยู่ การทำลาย การปิดบัง และการอนุเคราะห์ โดยทรงทำกิจกรรมเหล่านี้พร้อมกันด้วยการแสดงท่าด้วยพระหัตถ์ (มุතรา) และท่าฟ้อนรำนี้เรียกว่า “ตามดาว” คือ ลีลาการฟ้อนรำที่เข้มแข็งตามลักษณะ มีทั้งหมด 108 ท่า ซึ่งเป็นต้นแบบแห่งการฟ้อนรำ ตามตำนานกล่าวว่าทรงฟ้อนรำท่ามกลางคนชั่วซึ่งทรงคนตรีชนิดต่างๆ ออาทิ พระพรหมศิริจิ พระลักษณ์มีร่องเพลง พระกฤษนาติกลอง และเทพบุตรรินทร์ทิตตะโพน เป็นต้น ทั้งในเมืองสวรรค์และเมืองมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้พระกฤษนาซึ่งเป็นผู้ได้ชื่อว่ามีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเป็นอย่างยิ่งสามารถจัดทำท่าร่ายรำของพระคิริยะได้ทั้งหมด

ศิวนาฏราช ศิลปอินเดีย สำนัก พุทธศตวรรษที่ 16-18
ที่มา : กรมศิลปากร, 2545 : 69

พระกฤษนา บรมครุฑางนาฏกรรม

พระกฤษนา เทพเจ้าแห่งปราชญ์ ผู้ประทานสติปัญญาเพื่อกำจัดอุปสรรคทั้งปวง และเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ ทรงได้รับการยกย่องว่าทรงมีคุณสมบัติอันประเสริฐ คือ มีพระสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด และเฉียบแหลม ดังคำนาณที่กล่าวถึงเหตุการณ์การแข่งขันเดินทางรอบโลก 7 รอบ ระหว่างพระกฤษนาและพระขันทกุนารซึ่งเป็นพระอนุชา พระอนุชาได้ทรงเป็นกษัตริย์ล่วงหน้าไปก่อนอย่างรวดเร็ว แต่พระกฤษนาได้ทรงแสดงปฏิภัติและไหวพิรินโดยทรงเดินทำประทักษิณารอบพระบิดาและมารดา 7 รอบ ซึ่งถือว่าได้กุศลเท่ากับการเดินทางรอบโลก 7 รอบเท่านั้น

นอกจากนี้มหายานี เชื่อว่าพระกฤษนาได้ทรงอนุเคราะห์สติปัญญาในการรักษาภัยไว้ในภาระตัว อันมีชื่อเสียงของขาจนสำเร็จ

พระกฤษนาทรงแต่งคัมภีร์มหาการดุษ्यท์ และฤๅษียานา
ที่มา : กรมศิลปากร, 2545 : 71

ในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของพระครमุนีได้กล่าวถึงพระคเณศว่าจะได้รับการบูชา และร้องขอให้ทรงประสาทพรก่อนเริ่มนากุกรรมใดๆ ในการแสดงละคร ซึ่งในหมู่นาฏศิลป์ของอินเดียนอกจากจะนับถือพระศิรนาฏราชแล้ว ยังนิยมนับถือและสักการะพระคเณศ ในปางนฤตตา หรือนาฏยคเณศ (พระคเณศปางเต้นรำ) ด้วย ในปางนี้มักทำเป็นรูปประทับยืนคั่วพระบาทซ้าย หรือพระบาทขวาเพียงข้างเดียว มีสี่กร ทรงเทพวุธต่างๆ พระวรกายทุกส่วนอยู่ในท่าเคลื่อนไหวอย่างปราดเปรียว แสดงถึงความสำราญ และวรรณะเป็นสีทอง แต่ในบทหนึ่งในสารนวนາลา ซึ่งเป็นตำราว่าด้วยการอ้อนวอนขอความเมตตา หรือขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าในพุทธศาสนาลักษิมายาน กล่าวว่า พระคเณศในปางอrrorahprabhangนาฏราช (พระคเณศปางเต้นรำ) มีวรรณะเป็นสีแดง

พระคเณศทรงเต้นรำ และทรงคนตี
ที่มา : กรมศิลปากร, 2545 : 72

พระคเณศ ในฐานะเทพผู้ขัดอุปสรรค

เป็นแนวความคิดดึงเดิมเกี่ยวกับพระคเณศตามตำนานกล่าวว่าพระองค์กำเนิดขึ้นมาในฐานะนี้ ขาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในคินแคนประเทศไทยด้วยตัวเองที่ 8 นั้น มีจุดประสงค์หลักคือ การค้าขาย ส่วนใหญ่จึงเป็นพวกรพ่อค้า ต่อมาก็มี

นักบวชนลักษิศาสนาราหมณ์ เดินทางเข้ามาหาอินเดียเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือนักบวชที่นับถือศาสนาราหมณ์ลักษิศาสน์ตาม ล้วนทราบพูชาพระพิมเสนศวรรต ผู้ซึ่งเป็นเทพสำคัญขัดอุปสรรคทั้งปวงกลุ่มเหล่านี้เมื่อเดินทางรอนแรมมาทางเรือจากคินแคนอันไกลโพ้น พวกรเขาก็ได้นำพระพิมเสนศวรรติดตัวมานาฎาด้วยเพื่อพระองค์จะได้ประทานความสำเร็จในการเดินทางและการค้าขายแนวความคิดนี้จึงได้เริ่มปรากฏขึ้นในคินแคนที่เป็นประเทศนี้ด้วย เมื่อขันเหล่านี้เข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งหลักแหล่งตามถิ่นต่างๆ พวกรเขาก็ได้ปลูกฝังแนวความคิดนี้ให้แก่ชาวพื้นเมืองห้องถิ่นซึ่งนับว่าเป็นแนวความคิดแรกที่ชนเผ่าที่เริ่มรู้จักพระพิมเสนศวรรต มีการสร้างเทวสถาน พร้อมทั้งรูปเคารพของพระพิมเสนศวรรต สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา รูปเคารพในระยะแรกนี้คงมีทั้งที่ชาวอินเดียนำมาจากอินเดียด้วย ซึ่งคงมีขนาดไม่ใหญ่นัก และมีทั้งที่สร้างขึ้นในห้องถิ่นซึ่งมักเป็นศิลา มีขนาดใหญ่ แนวความคิดเกี่ยวกับพระคเณศในฐานะเทพผู้ขัดอุปสรรค และประทานความสำเร็จ นับเป็นแนวความคิดหลักประการสำคัญที่ทำให้ความนิยมในการเคารพพูชาพระคเณศสืบต่อมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏให้เห็นเด่นชัดในวรรณกรรมทั้งสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งเป็นยุคที่เราเข้าใจประวัติความเป็นมาและฐานะของพระคเณศได้ถูกต้อง ปัจจุบันยังมีผู้ทำการพนับถือในลักษณะนี้อยู่จำนวนไม่น้อย ดังที่เราพบการสร้างศาลพระคเณศ เพื่อประทานความสำเร็จ โดยเฉพาะในด้านการค้าดังเช่นแต่ในสมัยแรกที่พ่อค้าอินเดียนำเข้ามา

พระคณศิลปะในฐานะเทพผู้คุ้มครองเด็ก

จากการที่เราได้พบรูปเครื่องพระคณศิลป์ที่บ้านทุ่งตึก อำเภอครุฑบุรี จังหวัดพังงา จากเนินโภราณสถานหนึ่งในสามเนินที่บ้านทุ่งตึก ดังได้กล่าวแล้วนั้น เรายังได้พบประดิษฐ์รูปเทพมารดา (เทวสตรีอุ้มเด็ก) จากเนินโภราณสถาน อีกหลังหนึ่ง แม้จะยังไม่สามารถตีความได้ว่า เทวสตรีนั้นมายถึงเทพพ่องค์ใด เพราะยังไม่เห็น สัญลักษณ์ที่เด่นชัดก็ตาม แต่เราอาจได้ข้อสังเกต ประการหนึ่ง ดังที่เราทราบมาแล้วว่าในอินเดียบ้าน มีรูปเครื่องพระคณศิลปะหนึ่งที่ปรากฏ ร่วมกับกลุ่มเทพมารดา 7 องค์ ที่เรียกว่า “สัปตมานาตถุกา” หรือเทพมารดาองค์ใด องค์หนึ่ง ในเจดองค์นั้น ในลักษณะนี้พระคณศิลปะจะอยู่ใน ฐานะเทพปักป้องคุ้มครองเด็กไม่ให้มาร้ายมารบกวน ป้องกันไม่ให้เด็กเจ็บป่วย โดยการที่พระองค์มีหน้าที่ ขัดอุปสรรคเพื่อให้เทพมารดาหั้งเจ็ดมีชัยชนะ เหนือมารร้ายที่จะมาทำอันตรายเด็ก ถ้าเทพมารดา องค์นี้เป็นเทวสตรีองค์ใดองค์หนึ่งในเจดองค์ดังกล่าว เราอาจตีความได้ว่า พระคณศิลปะ ทรงอยู่ในฐานะ เทพผู้ปักป้องคุ้มครองเด็ก

พระคณศิลปะในฐานะเทพบริวาร

ในลักษณะนี้เป็นการปรากฏองค์ของพระคณศิลป์ ในรูปแบบปกติธรรมชาติ คือ ในฐานะเทพโกรส ของพระอิศวรและพระอุมา ไม่มีการแยกนับถือ เป็นการเฉพาะในลักษณะได้ลักษณะหนึ่ง ในลักษณะนี้ พระองค์จะปรากฏในฐานะเทพชั้นรอง อยู่ร่วมกับ กับเทพชั้นสูง องค์อื่น คือ พระอิศวร และพระอุมา ในรูปแบบนี้ เราจะเห็นได้จากพระคณศิลป์จากโบสถ์ พระมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์ประทับยืน ซึ่งเราได้พบว่าลักษณะเดิมที่พบพระคณศิลป์องค์นี้ พระองค์ปรากฏร่วมกับพระอิศวรและพระอุมา

คดินี้ที่ปรากฏในปัจจุบันที่น่าสนใจแก่ ประดิษฐ์รูปพระคณศิลป์ที่กองทัพรามหาดเล็ก ซึ่งน่าจะมาจากแนวคิดที่ว่าพระคณศิลป์ทรงเป็น หัวหน้ามหาดเล็กของพระศิริ และพระนางปาราตี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะนี้พระองค์จึงอยู่ใน ฐานะเป็นเทพบริวาร

พระคณศิลปะในฐานะเทพแห่งศิลปวิทยา

พระคณศิลป์ได้กล่าวจากแนวความคิดเดิมที่เป็น เทพเจ้าแห่งอุปสรรค (และขัดอุปสรรค) มาเป็นเทพเจ้า แห่งความคลาดครองรู้ ในราวกุฎศตวรรษที่ 16 ซึ่งพระองค์มักจะปรากฏมี 2 คิ้ว ลือคัมภีร์โบราณ และถือง้าวหัก หรือเหล็กจาร พระคณศิลป์ในลักษณะนี้ ไม่ได้รับการนับถือนักในประเทศไทยเดียว แต่ได้รับ ความนิยมมากในเนปาลและเบมร ส่วนในประเทศไทย ไทยนี้ ปรากฏรูปเครื่องพระคณศิลป์ในลักษณะนี้ หลายองค์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศ เบมรอีกด้วย รูปเครื่องพระคณศิลป์ในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นช่วงที่ไทย ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากเชื้อชาติอื่นๆ จำนวนมาก คติความเชื่อแนวนี้เป็นที่นิยมมากตั้งแต่สมัยอยุธยา รือยามานถึงปัจจุบัน แต่อาจจะมีลักษณะที่ เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย คือ คติที่ว่าพระคณศิลป์ เป็นเทพแห่งความรับรู้หรือศิลปวิทยาในเบมรนั้น มาจากเรื่องเล่าตามคัมภีร์มหาการตะ หรือคัมภีร์ กันตระที่ว่า พระคณศิลป์ทรงเขียนคัมภีร์ตามคำสอนกล่าว ของคุณยาย และพระศิริ จึงปรากฏรูปเครื่อง ของพระคณศิลป์ในลักษณะถือเหล็กจารและคัมภีร์ ซึ่งรูปแบบนี้เป็นรูปแบบเดียวของพระคณศิลป์ ในฐานะเทพแห่งความคลาดครองรู้ของเบมร ส่วนไทย นี้รับคดินี้มาโดยมิได้เน้นที่รูปแบบ เนื่องจากเรา ได้พบรูปเครื่องพระคณศิลป์ที่ไม่ปรากฏในลักษณะ

ดังกล่าว สัญลักษณ์ที่พระคเณศในประติมากรรมของไทยในฐานะเทพแห่งศิลปวิทยามักจะทรงถือ คือ ของข้างหรือตรี หรือวัชระ, บ่วงนาศ, งาหก, บนม โไมทกะ หรือถ้วยบนม หรือหม้อน้ำ และเรารับคตินี้ มาโดยมิได้คำนึงถึงเรื่องเล่าอันเป็นต้นกำเนิดของคตินี้ หรือเกี่ยวพันกับลัทธิศาสนาดังกล่าว

พระคเณศในฐานะบรรมครุช้าง

พระคเณศในลักษณะนี้มักจะรูปักษกันในนามของ “พระเทวกรรม” เป็นแนวความคิดที่แพร่หลาย ในสมัยอยุธยา เมื่อการคุชชาสตร์เป็นที่นิยมในราชสำนัก ความจริงแล้วเราได้พบหลักฐานเกี่ยวกับ การคุชชาสตร์มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังปรากฏจาก หลักฐานทางเอกสาร แม้จะไม่มีการกล่าวถึง “พระเทวกรรม” อย่างเด่นชัด แต่เมื่อมีการคุชชาสตร์ เกิดขึ้น ก็ต้องมีการบูชาพระเทวกรรมควบคู่กันด้วย การคุชชาสตร์นี้เป็นศาสตร์แบบหนึ่งในไตรเทพ ซึ่งพระมหาภัยศรี (ผู้เป็นนักกรบ - ตามชื่นวรรณะ) จะต้องทรงศึกษาเรียนรู้ โดยมีพระมหาณเป็นผู้นำเข้า สู่ราชสำนัก พระมหาณเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นพระมหาณ ที่มาจากเขมรมากกว่า เป็นพระมหาณที่มาจากอินเดีย ในสมัยอยุธยานั้นมีการกล่าวถึงพระเทวกรรม อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยสมเด็จ พระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นยุคที่ศาสนาราชมี เพื่องฟุ ในการศรัทธาและถือการหล่อรูปเคราพ พระพิมเสนศวรร และพระเทวกรรม แสดงให้เห็นว่า ในสมัยนี้พระคเณศปรากฏฐานะแยกเป็น 2 รูปแบบ อย่างชัดเจน คือ “พระวิมเสนศวร” เทพเข้าในศาสนา พระมหาณผู้ซึ่งขัดอุปสรรค และ “พระเทวกรรม” เทพในฐานะครุช้าง

จากหลักฐานทางโบราณคดี เราได้พบรูป เคราพ “พระเทวกรรม” ปรากฏบนด้านมีด ซึ่งเชื่อว่า

เป็นมีดสำหรับหม้อช้าง เชื่อว่าเป็นของในสมัยอยุธยา นอกจากนี้ยังพบรูปพระคเณศบนดาดเล็ก ซึ่งได้รับ คำบอกเล่าว่าเป็นพระคเณศที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และประกอบพิธีเกี่ยวกับช้าง นั่นก็คงหมายถึง พระคเณศ ในนามของ “พระเทวกรรม” นั่นเอง ลักษณะนี้ จะปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ทั้งในด้าน วรรณกรรม และพิธีกรรมเกี่ยวกับช้าง

พระคเณศในลักษณะเป็นเครื่องราง

ในลักษณะนี้ น่าจะเป็นลักษณะที่ผสมผสาน ระหว่างลัทธิศาสนาพราหมณ์กับพุทธศาสนา และ ไถยศาสตร์ ลักษณะพระคเณศทำเป็นเสมอ น้ำหนัก เครื่องขนาดเล็ก ที่ใช้สำหรับติดตัวไปไหน มาไหน มีขนาดไม่เกิน 5 เซนติเมตร มักปรากฏ การลงค่า (?) และยันต์ต่างๆ อยู่บนฐานด้านหน้า หรือด้านหลัง หรือใต้องค์พระคเณศ คงมีจุดประสงค์ ในลักษณะเป็นเครื่องราง อำนวยความสำเร็จ ป้องกันภัย เช่นเดียวกับติดที่พุทธศาสนาชนหัวยพระเครื่อง นั่นเอง ปัจจุบันยังคงมีอยู่มาก ซึ่งอาจแตกต่างจาก คติที่เป็นเทพผู้ขัดอุปสรรคนั่นเอง

พระคเณศในฐานะทวารบาล

เป็นคติที่พูดได้ทางภาคเหนือของไทย ซึ่งคติ การนับถือพระคเณศเพิ่งปรากฏขึ้นในช่วงประมาณ พุทธศตวรรษที่ 20 นิยมสร้างรูปเคราพพระคเณศไว้ หน้าประตูทางเข้าวัดในพุทธศาสนาลักษณะนี้กับคตินิยม ในธิเบตและพม่า ซึ่งพระองค์อยู่ในฐานะเป็นทวารบาล หรือเทพชั้นรอง ตัวอย่างเช่น วัดพระธาตุอยุธยา แสดงถ้าสต้อย เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัด พระธาตุดอยสุเทพนั้น พระคเณศมีลักษณะของ ทวารบาล หรือ “ยักษ์” ค่อนข้างชัดเจน คือ มีเขี้ยว และหนวด แต่ทางภาคเหนือของไทยนี้ คติที่กำหนด ให้พระคเณศเป็นเทพชั้นรอง คุณไม่ได้ยึดถือ

จริงจังนัก เป็นการรับรูปแบบและคติจากภายนอกเข้ามาสมส่วนกับแนวความคิดของชนในท้องถิ่นโดยที่ไม่เพียงแต่ให้พระคณศักดิ์ป้องกัน และขัดสิ่งชั่วร้ายทั้งปวงมิให้เข้ามาภายในพุทธสถาน แต่ในขณะเดียวกันก็ควรพูดเพื่อขอความเป็นสิริมงคลด้วย (จีรัสสา คชาชีวะ, 2527 : 66-70)

ความเชื่อในฐานะเป็นเทพแห่งความสำเร็จ

พระคณศักดิ์รับความเคารพเชื่อถือจากคนไทยจำนวนไม่น้อยในฐานะเทพผู้ประทานความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การค้า หรือการประกอบการใดๆ ที่มักจะทำการบูชาขออำนวยความสำเร็จอยู่เสมอ บรรดาผู้เลื่อมใสเหล่านี้ส่วนมากจะมีรูปเคารพพระคณศักดิ์ประจำบ้านหรือพกติดตัว และทำพิธีบูชาตามสะดวกของแต่ละคน บ้างก็ทุกวันบ้างก็วันใดวันหนึ่งในสัปดาห์ และการประดิษฐานพระคณศักดิ์บ้านนั้น ส่วนมากจะไม่จัดวางเทียนเท่าหรือเสมอพราหมณรูปสิ่งสักการะส่วนใหญ่จะเป็นดอกไม้ หลุ๊บแพรอก ผลไม้ อ้อย นมสด ขนม ฯลฯ ตามคติและตามที่คิดว่าเหมาะสมกับพระองค์ผู้เป็นช่าง

สรุป

เราคนไทย แม้การนับถือพระพิมเบณฑ์มาจากอินเดีย แพร่หลายเข้ามายังไทย ราชวงศ์ธรรมที่ 8-9 มีบทบาทสำคัญอย่างมาก ที่ทรงสถาปนาพระมหาณ์ ที่มีต่อราชสำนักและคนทั่วไป สำหรับในราชสำนักนั้นพระคณศักดิ์มีความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนพระมหากษัตริย์ ให้มีฐานะพิเศษในสังคมไทย เป็นสัญลักษณ์ของชาติ มีเอกภาพและความมั่นคงมาโดยตลอดไป

ผู้เขียนจึงขออุติการเขียนบทความเรื่องพระพิมเบณฑ์แห่งอุปสรรคและศิลปวิทยาเพียงเท่านี้ หากบทความนี้มีความคืออยู่บ้าง ขออนุญาติคืนแล้วครูอาจารย์ที่ได้อ่านรับสั่งสอนมาจนประกอบอาชีพได้ถึงปัจจุบัน แต่เมื่อวานมีข้อมูลร่องผู้เขียนขออนุรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และยินดีแก้ไขบทความนี้ ถ้ามีผู้สนใจอุกาสหน้าจะนำเสนอ “ศักดิ์” เทพคุ้มครองพระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ ถ้าศูนย์วัฒนธรรมยังให้โอกาส จะนำเสนอบทความที่ผู้เขียนนำเสนอ Arizana State University ประเทศอเมริกา ระหว่างวันที่ 3-6 พฤษภาคม 2550 หัวเรื่อง SASANABANPOT Wat Phu : Early history of Lao - Culture ร่วมกับอาจารย์ศุภประสงค์ ชาวนาไร์ คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยนูรพา ชลบุรี ขอบคุณหัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมที่ให้โอกาสแก่ผู้เขียนอย่างสูง สวัสดี

เอกสารอ้างอิง

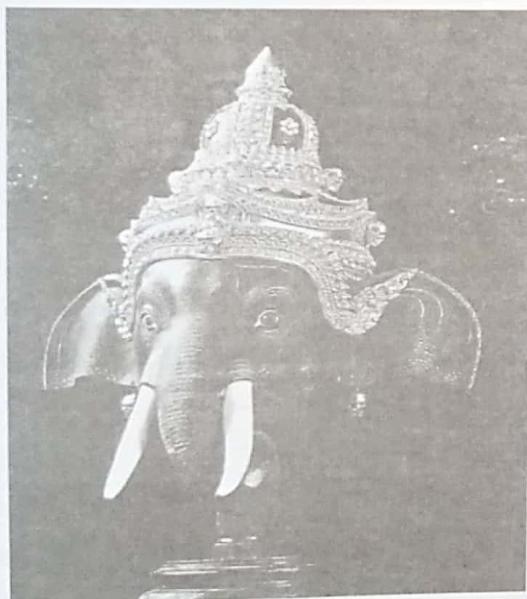
- กรมศิลปากร กรุงเทพฯ พระคณศักดิ์เจ้าแห่งศิลปวิทยา อัมรินทร์พรีนติ้งแอนพับลิชชิ่ง จำกัด, 2545
จีรัสสา คชาชีวะ คติความเชื่อและรูปธรรมพระคณศักดิ์ที่พบในประเทศไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527
ไนเก็ต ไร์ กรุงเทพฯ “เทวรูปพระคณศักดิ์ในสยาม” เมืองโบราณ ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2528) : 76-80
ศุภทรัศกิจ ดีศกุล, ม.จ. กรุงเทพฯ ศาสนาราหมณ์ในอาณาจักรขอม โรงพิมพ์พิมเบณฑ์, 2516
_____ ศิลป์ในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 8. กรมศิลปากร, 2534
_____ ศิลป์ในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535
อรชุน ภูรุนนท์ กรุงเทพฯ พระพิมเบณฑ์แห่งศิลปวิทยาการและความสำเร็จ (พิมพ์ครั้งที่ 3) สำนักพิมพ์โพลิน, 2547

ภาพที่ 1 พระพิมเสนจากติรุวนகது (Tiruvenkadu) อินเดีย
อายุราวพุทธศตวรรษที่ 16
ที่มา : ไนเกล ไรท์, 2528 : 73

ภาพที่ 2 พระพิมเสน ชั่วรัชกาลที่ 4 ทรงได้มาจากการ
สิวหัสรารที ชาว
ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพะ那ัง
ที่มา : ไนเกล ไรท์, 2528 : 76

ภาพที่ 3 เศียรพระคเณศบนร่มครุฑแห่งนาฏกรรม
ที่มา : กรมศิลปากร, 2545 : 75

ภาพที่ 4 พระคเณศประจাগองค์ธريขังค์ทหารบก
ออกแนวให้ดื่อพิเศษเรื่องหมายของหน่วยงาน
ที่มา : กรมศิลปากร, 2545 : 93

การเตรียมความพร้อม... ก่อนถึงวัยสูงอายุ

พค.บังอร ธรรมศิริ

การเตรียมความพร้อมก่อนถึงวัยสูงอายุ เป็นการเตรียมความพร้อมที่คิดถึงนั้น การให้ความสนใจ และเรียนรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนถึงวัยสูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยการเตรียมความพร้อม ในเรื่องต่างๆ เช่น การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การเตรียมการด้าน การเงินและทรัพย์สิน การเตรียมการค้านที่อยู่อาศัย และการเตรียมแผนการใช้เวลา ดังนี้

1. วิธีการเตรียมตัวของผู้สูงอายุ

วิธีการเตรียมตัวของผู้สูงอายุเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ที่จะถึงวัยสูงอายุมีความมั่นใจ เป็นการเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านบทบาททางสังคม ซึ่งการเตรียมตัวที่ดีควรเริ่มต้นแต่เมื่อกลางคน ดังนี้

1.1 วางแผนหรือเตรียมการ โดยพัฒนาความสนใจในสิ่งต่างๆ รอบตัวให้กว้างขึ้น กิจกรรมอาจจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการงานที่รับผิดชอบหรือไม่ก็ได้ ในปัจจุบันความเชื่อเกี่ยวกับงานอดิเรก หรือการใช้เวลาว่างของผู้สูงอายุได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเชื่อว่าถ้าผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำอยู่เสมอ จะทำให้เก็บปัญหาได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ งานอดิเรกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การทำสวน ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ งานประดิษฐ์ต่างๆ การทำครัว เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้สูงอายุ แต่ละคน

1.2 ยอมรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ไว้ตั้งแต่วัยหนุ่มสาว อย่างไม่ประมาทและ มีความมั่นใจที่จะก้าวสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ

1.3 ขยายวงสังคมระหว่างเพื่อนให้กว้างออกไป โดยติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนหลายๆ คน เพื่อแม่ว่า มีการสูญเสียหรือยายที่อยู่ไปบ้างจะยังมีเพื่อนให้ปรับทุกปีได้

1.4 ติดต่อสัมพันธ์กับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งที่อยู่ในวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ เพื่อให้เข้าใจบุคคลในวัยต่างๆ อยู่เสมอ เป็นการลดช่องว่างระหว่างวัย และทำให้มีโอกาสได้ถ่ายทอดค่านิยม หรือมาตรฐานทางสังคมต่างๆ ไว้ให้บุคคลรุ่นหลังต่อไป

1.5 เรียนรู้และเสริมสร้างความพอใจกับการที่ได้มีเวลาเป็นของตนเอง ใช้ชีวิตอยู่อย่างสันโดษ ได้ในนางครั้งและขอบความสงบ

1.6 รักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ ระมัดระวังในเรื่องอาหาร โดยการรับประทานอาหารที่ถูกส่วน พอกเหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย รับประทานผักและผลไม้ให้มาก ดื่มน้ำให้เพียงพอ รวมทั้งออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

1.7 รักษาไว้ซึ่งเอกสารสำคัญของตนเอง โดยการทบทวนเหตุการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาซึ่งมีทั้งความสำเร็จ ความผิดหวัง พยายามสร้างความพอใจและพัฒนาความสามารถใหม่ๆ เพื่อให้รู้สึกว่าตนเองมีค่า อยู่ตลอดเวลา เพราะผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

ในชีวิต สามารถที่จะปรับตัวเมื่อประสบกับความเครียด และความวิตกกังวลได้ง่าย ทำให้ช่วงชีวิตในวัยสุดท้าย เป็นไปอย่างมีความสุข

2. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่มีใครอยู่คนเดียวในโลกได้ ชีวิตจะมีความหมาย มีคุณค่า เมื่อมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ยิ่งเข้าสู่วัยสูงอายุ ยิ่งจำเป็นและสำคัญที่จะต้องพยายามคงความสัมพันธ์ กับผู้อื่นไว้ เพราะผู้อื่นจะเป็นเพื่อนคลายเหงา ทำให้ ไม่ต้องอยู่โดดเดี่ยว จะทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น จึงจำเป็น และคุณค่าที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ สร้างสัมพันธภาพให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นตลอดไป โดย ริ่มจากการอบกรัวไปสู่เพื่อน ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว ความผูกพัน ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์พื้นฐาน และ เป็นความสัมพันธ์ในสายเลือดที่แน่นแฟ้นยืนนาน ครอบครัวคนไทย เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุคิดว่า ครอบครัวของคนตะวันตก กล่าวคือ พ่อแม่ลูก อยู่ค่วยกัน และเมื่อลูกมีครอบครัว พ่อแม่ก็ช่วย เลี้ยงคุหานาต่อไปอีก เมื่อพ่อแม่เข้าสู่วัยสูงอายุ ลูกก็ช่วยเลี้ยงคุณพ่อแม่เป็นการตอบแทนบุญคุณ

2.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อน เพื่อนเป็นสมบัติ ที่มีค่า ยิ่งเพื่อนที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขและเข้าใจกันมาก จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขอย่างมาก ดังนั้นต้องรักษา ความสัมพันธภาพนั้นไว้ให้ดีตลอดไป โดยแสดงความสนใจ ค่อยช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเสมอ มองโลก ในแง่ดี ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วย ให้สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนแน่นแฟ้น ถึงจะเข้าสู่ วัยสูงอายุก็ตาม

3. การเตรียมการด้านการเงินและทรัพย์สิน

เมื่อถึงวัยสูงอายุบางคนอาจยากจน เพราะ ในวัยก่อนหน้านี้ไม่เคยคิดที่จะเก็บออมเงินไว้ การเตรียมการเรื่องการออมทรัพย์จึงควรมีการเตรียม อย่างเป็นระบบโดยกำหนดเป้าหมายจำนวนการออม ต่อเดือนหรือต่อปี และเนื่องจากว่าวัยนี้เป็นวัยที่มีรายได้ลดลง หรือบางคนอาจไม่มีรายได้ ในขณะที่ ยังมีรายจ่ายประจำวัน รายจ่ายค่ารักษาพยาบาล และ รายจ่ายอื่นๆ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ เป็นค่าใช้จ่ายระยะยาว ตลอดช่วงระยะเวลาที่เป็นวัยสูงอายุ จนถึงวัยสุดท้าย ของชีวิต ดังนั้น การเตรียมตัวด้านรายได้และการวางแผน การใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ในอนาคต เพราะผู้สูงอายุของไทยส่วนใหญ่ไม่มี ความมั่นคงด้านรายได้ ดังนั้นผู้สูงอายุควรเตรียมตัว เรื่องการเงินและทรัพย์สินตั้งแต่วัยกลางคน ตาม ความเหมาะสมและลักษณะอาชีพของแต่ละบุคคล เพราะเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ โอกาสที่จะทำงานที่มีรายได้สูง มีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและ สังคมในปัจจุบันผู้สูงอายุจึงควรเตรียมตัวด้านการเงิน ไว้ล่วงหน้า เพราะการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุข

นอกเหนือจากการวางแผนการใช้จ่ายเงินแล้ว อาจมีวิธีเตรียมตัวด้านรายได้และการใช้จ่ายค่าวิธี ดังนี้

1) ฝึกใช้เงินภายในงบประมาณที่ควรจะได้รับ จากรายได้เมื่อถึงวัยสูงอายุ

2) หาวิธีการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยกายหลัง เกษียณ และหารายได้เพิ่มจากทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น นำเงินไปฝากธนาคาร หรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ต่างๆ เพื่อเพิ่มรายได้

3) เตรียมเงินสำรองสำหรับรายจ่ายอื่นๆ และค่าใช้จ่ายขายนอกเมือง เช่น ค่ารักษาพยาบาล และเตรียมรับกับปัญหาเงินเฟ้อที่อาจจะเกิดขึ้น

4) เตรียมสะสมทรัพย์ในรูปของการฝากสะสม การซื้อพันธบัตร การประกันชีวิต การประกันสุขภาพ การประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น

5) ไม่ประมาทในการใช้จ่าย ใช้จ่ายในเรื่องที่สมควรและจำเป็น เมื่อความจำเป็นหมดไปแล้ว ก็ควรจะงดการใช้จ่ายนั้นๆ ลง

6) ลด และเลิกอบายมุขต่างๆ เช่น การดื่มสุรา เล่นการพนัน สูบบุหรี่ ซึ่งไม่ก่อประโยชน์ และยังก่อให้ผู้สูงอายุ

4. การเตรียมการด้านที่อยู่อาศัย

การเตรียมการด้านที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งที่ต้องเตรียมการตั้งแต่ต้นในวัยกลางคน เพราะหากรอจัดการเมื่อถึงวัยสูงอายุอาจพบปัญหาซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ทัน เช่น รายได้ลดน้อยลง สุขภาพไม่อำนวย ที่จะต้องควบคุมหรือดูแลด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัยดังนี้ จึงควรเตรียมการไว้ในใจล่วงหน้าในเรื่องบุคคลที่จะพักอาศัยอยู่ด้วย ลักษณะของที่อยู่อาศัย และทำเลที่ตั้งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุดทั้งนี้ การปรึกษากับคู่สมรสและบุตร เพื่อให้มีความสุขมากที่สุดในช่วงวัยสูงอายุ

บรรลุ ศิริพานิช (2542 : 63-64) ได้ให้ข้อแนะนำด้านที่อยู่อาศัยว่ามีเรื่องสำคัญควรพิจารณา กือ การอยู่อาศัยในบ้านหลังปัจจุบัน การย้ายไปอยู่ที่ใหม่หรือการไปอยู่บ้านพักคนชรา ดังนี้

4.1 การอาศัยอยู่ในบ้านหลังปัจจุบันผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เนื่องจากคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมแบบเดิมๆ รวมทั้งบ้านก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะย้ายที่อยู่อาศัยได้ ดังนี้

จึงควรปรับปรุงบ้านหลังปัจจุบันให้เหมาะสมกับความต้องการและเหมาะสมกับวัยสูงอายุ โดยเฉพาะกรณีที่ตนมองเป็นเจ้าของบ้าน ดังนี้

1) ดำเนินถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของอุปกรณ์เครื่องใช้ โดยเฉพาะในเรื่องของความสะอาด ประตู ประตูห้อง และปลอดอกภัย

2) พยายามปรับปรุง ซ่อมแซม เพิ่มเติม เป็นประจำต่างๆ ในเมือง ก่อนเข้าวัยสูงอายุจะดีที่สุด มีรายได้ หรือสามารถทำได้ด้วยตนเอง

4.2 การย้ายบ้านไปอยู่ที่ใหม่ ผู้สูงอายุควรพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ ดังนี้

1) ทำเลที่ตั้ง กรณีย้ายไปอยู่ที่ใหม่ควรพิจารณาปัจจัยแวดล้อมของบ้านหลังใหม่ เช่น บุตรญาติพี่น้อง เพื่อน แหล่งชุมชนหรือสถานบริการทางการแพทย์

2) ขนาดของบ้าน ควรพิจารณาความเหมาะสมของห้องนอนหรือห้องน้ำที่อยู่อาศัยในด้านจำนวนคนที่อาศัยอยู่ด้วย

3) แบบแปลนแพนผังของบ้านและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ควรคำนึงถึงชั้นของบ้านและการจัดเครื่องเรือนหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ โดยเฉพาะในห้องน้ำ เพื่อสะดวกต่อการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น

4) การดูแลรักษา ควรคำนึงถึง ค่าใช้จ่ายในเรื่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ค่าจ้างคนทำงานบ้าน ค่าจ้างคนดูแลตกแต่งบริเวณรอบๆ บ้าน ในกรณีที่บ้านมีพื้นที่สำหรับสนามหญ้าและปลูกต้นไม้

4.3 การไปอยู่บ้านพักคนชรา บ้านพักคนชราของทางราชการและองค์กรการกุศล ตั้งอยู่ตามจังหวัดใหญ่ๆ โดยมากบ้านพักประเภทนี้จะรับเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยและไม่มีญาติพี่น้องดูแล บางแห่ง

รับเฉพาะที่ผู้ที่ช่วยเหลือตนเองได้ การเข้าอุปกรณ์อาชัย ในบ้านพักประเภทนี้จะต้องศึกษาสอบถามตามระเบียบการ และเงื่อนไขของแต่ละแห่งโดย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ทำความเข้าใจว่าการเข้าอุปกรณ์ในบ้านพัก คุณคราต้องมีกฎหมายระเบียบที่ผู้สูงอายุจะต้องปฏิบัติตาม และมีผู้ดูแลควบคุมซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุขาดความ เป็นอิสระ

2) การไปเยี่ยมบ้านพักดังกล่าว พุดคุย กับเจ้าหน้าที่และผู้อุปกรณ์อาชัย เพื่อจะได้มีข้อมูลในการ ตัดสินใจได้มากขึ้น

3) ศึกษาระเบียบการเข้าพักอาชัยโดย ละเอียด ก่อนการตัดสินใจ

4) ไม่ควรตั้งความหวังว่าจะได้รับบริการ ทุกอย่างที่ต้องการ และอย่าหวังมากเกินไปว่าจะได้รับ การดูแลอย่างดีที่สุด

5. การเตรียมแผนการใช้เวลา

การเตรียมแผนการใช้เวลาจะช่วยให้ผู้สูงอายุ สามารถอยู่ในช่วงบ้านปลายชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะหากไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอาจทำให้ชีวิต มีปัญหาได้เนื่องจากขณะที่ผู้สูงอายุยังอยู่ในวัยทำงาน ระบบของงานที่ทำส่งผลให้ผู้สูงอายุเป็นคนที่มีเป้าหมาย ในการดำเนินชีวิตทางอ้อม มีแผนการทำงานที่ต้อง ทำให้สำเร็จในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี ชีวิต การทำงาน ย่อมสร้างความเคยชิน ดังนั้นผู้สูงอายุ จำนวนไม่น้อยจึงกล้ายเป็นคนซึมเศร้าเมื่อไม่ทราบ จะทำอะไร ไม่มีงานประจำ และเห็นว่าชีวิตในช่วง วัยสุดท้ายเป็นวัยที่สิ้นหวังจนไม่สามารถยอมรับ สภาพที่ตนไม่เคยชินได้

ดังนั้น หากผู้สูงอายุไม่เตรียมความพร้อมว่า จะใช้เวลาอย่างไร เมื่อถึงวัยสูงอายุ อาจจะอยู่ใน สภาพที่ไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สภาพใหม่ที่เกิดขึ้นได้ ผู้สูงอายุจึงควรวางแผนการใช้เวลาของตนเอง เพื่อ

จะได้เป็นเป้าหมายที่สามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้หรือทำในสิ่งที่อยากจะทำ แต่ไม่มีโอกาสได้ทำเมื่ออยู่ในวัยทำงาน เมื่อผู้สูงอายุ มีแผนการ และมีเป้าหมายการใช้เวลา ก็จะช่วยให้ ผู้สูงอายุมีความสุขได้ในบ้านปลายชีวิต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2542 : 132)

ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องการเตรียมแผนการใช้เวลาไว้ ดังนี้

1) เวลาทำงาน ควรวางแผนเวลาในการ ทำงานประจำเพื่อมิให้แต่ละวันผ่านไปอย่างว่างเปล่า ควรเป็นงานที่มีใจรัก เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ เวลาไปกับสิ่งนั้นอย่างมีคุณค่าและมีความสุข

2) เวลาท่องเที่ยวและพักผ่อน การ วางแผนเกี่ยวกับช่วงเวลาของการท่องเที่ยวและ พักผ่อน เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรเงิน และ ทำให้ชีวิตมีโอกาสได้ผ่อนคลายจากความเหงา และ ความตึงเครียด รวมทั้งช่วยสร้างความผูกพันใน ครอบครัวและในกลุ่มเพื่อน

3) เวลาออกกำลังกาย การจัดเวลาเจาะจง สำหรับการออกกำลังกายในแต่ละวันอย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นลักษณะนิสัย

4) เวลาตรวจสุขภาพ ถือเป็นสิ่งสำคัญ อีกประการหนึ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรละเลย เพื่อให้เกิด ความมั่นใจในสุขภาพของตน

6. การจัดการเรื่องพินัยกรรม

ผู้สูงอายุบางคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ไม่มีปัญหารื่องรายได้-รายจ่าย แต่อาจมีปัญหารื่อง การแบ่งทรัพย์สมบัติให้แก่ทายาท เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการป้องกันความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้น หาก ผู้สูงอายุถึงแก่กรรม การทำพินัยกรรมไว้ให้เรียบร้อย เป็นสิ่งที่พึงกระทำโดย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 การแบ่งทรัพย์สมบัตินางส่วนให้แก่ทายาทในขณะที่มีชีวิตอยู่ เพื่อให้ทายาทนำไปดังด้วยหรือตั้งครอบครัวใหม่ อย่างไรก็ตามอาจมีปัญหาการแบ่งทรัพย์สมบัติให้แก่ทายาทก่อนถึงแก่กรรมด้วยเห็นกัน เช่น เมื่อแบ่งไปแล้วผู้สูงอายุไม่มีทรัพย์สมบัติเหลือพอใช้จ่ายส่วนตัว ดังนั้น จึงควรพิจารณาให้รอบคอบ และควรมีเหลือไว้ใช้จ่ายในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตอย่างเพียงพอ

6.2 การทำพินัยกรรมเมื่อถึงแก่กรรมจึงยินยอมยกทรัพย์สมบัติให้ลูกหลาน ถ้าผู้สูงอายุมีความสามารถในการตัดสินใจได้ แต่ถ้าผู้สูงอายุไม่สามารถตัดสินใจได้ ให้ดำเนินการโดยบุตรสาวหรือบุตรชายที่ได้รับอำนาจในการตัดสินใจแทน ซึ่งเป็นการดีที่สุด แต่ถ้าไม่สามารถตัดสินใจได้ ก็ให้ดำเนินการโดยบุตรสาวที่ได้รับอำนาจในการตัดสินใจแทน

กล่าวโดยสรุป การเตรียมความพร้อมก่อนถึงวัยสูงอายุ เป็นการเตรียมความพร้อม เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อถึงวัยสูงอายุ โดยควรมีการเตรียมการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การเงิน ที่อยู่อาศัย รวมถึงการเตรียมแผนการใช้เวลาในช่วงวัยสูงอายุ ตลอดจนการจัดการเรื่องพินัยกรรม

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 108 แผนชีวิต : สูตรด้านวิกฤต

วันชา : กรุงเทพมหานคร ชั้นเซ็นเตอร์, 2542.

บรรจุ ศิริพานิช. มีผู้สูงอายุบ้านสมบูรณ์ กรุงเทพมหานคร : หนอชาบ้าน, 2542.

ประเวศ วงศ์. อาชญากรรมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร : หนอชาบ้าน, 2542.

ปิยรัตน์ เมืองไทย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวต่อการเข้าสู่วัยสูงอายุของข้าราชการสตรีโสด สังกัดราชการส่วนกลาง กระทรวงสาธารณสุข ปริญญาณิพนธ์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

พัชราภา มนูญภัทรัชบ. การเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ของประชากรในเขตชุมชนขนาดใหญ่ พื้นที่บางชื่อ ปริญญาณิพนธ์ สังกมสังเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังกมสังเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

วิถีการกินแบบไทย กินเครื่องเทศ สมุนไพร

อ. กนกวรรณ บุณฑะธະกุล

ประวัติของเครื่องเทศ

มนุษย์ใช้เครื่องเทศเพื่อจุดประสงค์ในการแต่งกลิ่น รส และสีของอาหารมาเป็นเวลาช้านาน จะได้จากแหล่งฐานในประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เช่น การ世家และชาวอาณาจักรและพบทางลัดในการเดินเรือ หรือแม้แต่การพนเครื่องเทศในหมู่ฟังศพ เครื่องเทศมีคุณค่าทางอาหารน้อยมาก แต่มีประโยชน์ในการช่วยทำให้กลิ่นและรสชาติของอาหารดีขึ้น ตกแต่งอาหารให้ดูดีน่ารับประทาน และคงคุณภาพนานไว้ ช่วยกระตุ้นน้ำย่อย ดังพนาณกุรุณ ฉบับราชบันทิตยสถาน 2525 ได้กล่าวถึงคำว่า เครื่องเทศ “เครื่องเทศ น. ของหนองคูน และเมืองร้อน ที่ได้มามากทันนี้ไม่” สำหรับใช้ทำยาไทย และปัจจุบัน มาจากต่างประเทศ เช่น ลูกผักชี ยี่หร่า

มนุษย์รู้จักปลูก รู้จักใช้เครื่องเทศมาตั้งแต่ราว 1600 ปี ก่อนคริสตศักราช ได้มีบันทึกในกระดาษกอก ปาปิรัส (papyrus) ในบันทึกได้กล่าวถึง หญ้าฝรั่น เทียนข้าวเปลือก ลูกผักชี ยี่หร่า มะขาม และอื่นๆ มีการบันทึกในการทำมัมมีของอียิปต์ โบราณ ด้วยการใส่เครื่องเทศหลากหลายชนิด เช่น อบเชย กาบพู ยี่หร่า เทียนสัดมุย มาก่อนแรม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่าชาวสumerเรียนมีการแพะปลูก เครื่องเทศที่เมืองเมโสโปเตเมียหลายชนิด เช่น เทียนข้าวเปลือก ลูกผักชี ยี่หร่า หญ้าฝรั่น และไนซ์ ซึ่งมีหลักฐานจากไว้บนแผ่นดินเหนียว (Clay Tablets) เครื่องเทศมีถิ่นกำเนิดในเขตตอนของทวีปเอเชีย และเป็นสินค้าที่แลกเปลี่ยนกันระหว่างตะวันออกกับตะวันตก พอก้าวขาอาหารเป็นผู้นำเครื่องเทศจาก

ทางประเทศอินเดียตอนใต้ และหมู่เกาะเครื่องเทศ (Spice Islands) กีอิบราเวนประเทศอินโดนีเซีย ปัจจุบันไปสู่อาหรับและส่วนต่อไปทวีปยุโรป การใช้เครื่องเทศในทวีปยุโรปเริ่มแพร่หลายครั้งแรกในสมัยที่กรีกเจริญรุ่งเรือง โดยจุดมุ่งหมายของการใช้เครื่องเทศมุ่งในด้านการปัจจุบันและสุขภาพ และการอนุมานอาหารเป็นสำคัญ

อาหารไทยที่เรารู้กันโดย普遍ประทานกันอยู่ทุกวันนี้ ล้วนแต่มีเครื่องเทศชนิดต่างๆ เป็นส่วนผสมทั้งสิ้น คนไทยในสมัยก่อนไม่เพียงแต่จะนุ่งปูรงอาหารเพื่อคุณค่าทางโภชนาการเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงความอร่อยด้วย ความสวยงามและใช้เป็นยาเพื่อป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ว่าอาหารไทยที่แท้จริงจะต้องสมด้วยเครื่องเทศชนิดหนึ่ง ทั้งๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแล้ว เครื่องเทศโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทยและคำว่า “เครื่องเทศ” ก็มีความหมายโดยนัยว่าเป็นสิ่งที่มาจากต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม คนไทยนับได้ว่ามีความสามารถไม่แพ้คนชาติอื่น ในการกัดกินประดิษฐ์ประดอย หรือประยุกต์นำเอาเครื่องเทศชนิดต่างๆ มาผสมให้เขม่ากับอาหารแต่ละอย่างจนกลายเป็นความรู้ที่สั่งสมและถ่ายทอดเรื่อยมา นับเป็นประโยชน์อุ่นยิ่งต่อคนไทยรุ่นต่อๆ มา เครื่องเทศที่สำคัญๆ ที่นิยมใส่ในอาหารไทยและคนไทยรู้จักกันโดย普遍 เป็นอย่างดี ได้แก่

ชนิดลักษณะสรรคุณ เครื่องเทศ และสมุนไพร

เครื่องเทศ

พริกไทย (pepper) พริกไทยเป็นพืชไม้เลื้อยที่มีอายุเก่าแก่มากที่สุดชนิดหนึ่ง มีแหล่งกำเนิดอยู่บริเวณเทือกเขาตามแนวชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียในอาณานิคมที่เรียกว่า มะลาบาร์ ต่อมาเมื่อพริกไทยเป็นที่ต้องการของชาวญี่ปุ่นจึงมีการขายสู่พริกไทยกับประเทศอื่นๆ ในเขตต้อนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีความชุ่มชื้นสูงและนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในช่วงประมาณ พ.ศ. 2300 ปัจจุบันแหล่งผลิตพริกไทยที่สำคัญของไทยอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี

พริกไทยสามารถนำมาปรุงอาหารได้มากมาย โดยเฉพาะพริกไทยสด ซึ่งนิยมกันมากในอาหารประเภทผัดเผ็ดต่าง ๆ และพริกไทยเป็นที่นิยมโดยล้วนไปในอาหารที่เพิ่งปรุงเสร็จใหม่ ๆ รวมถึงการนำไปใช้หมักดองอาหารประเภทต่าง ๆ

อบเชย (Cinnamon and Cassia) เป็นเครื่องเทศที่มีกลิ่นหอมและรสหวานเป็นที่ยอมรับว่าอบเชยเป็นเครื่องเทศที่เหมาะสมแก่การใช้ในอาหาร เช่น ช่องว่างระหว่างรสด้านบนและรสด้านล่าง หากใส่อบเชยลงในอาหารเครื่องดื่ม ก็จะทำให้มีกลิ่นหรือรสชาติที่ดีขึ้น ในมีกิจกรรมนิยมใช้อบเชยผสมกับกาแฟและช็อกโกแลตและใช้ชงเป็นน้ำอบเชย แบ่งออกได้หลายชนิดคือ อบเชยเทศ

อบเชยจีน อบเชยอนิโคนีเซีย อบเชยมีลินกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของอินเดีย ก่อนที่จะนำไปปลูกในพื้นที่อื่นๆ จนกลายเป็นอบเชยชนิดต่างๆ ในปัจจุบันศรีลังกาเป็นแหล่งปลูกอบเชยมากที่สุดในโลก และอบเชยที่ปลูกในศรีลังกาได้รับการยอมรับว่าเป็นอบเชยที่ดีที่สุดในโลก

อบเชยที่นำมาใช้เป็นเครื่องเทศนี้ มีลักษณะเป็นเปลือกไม้แห้ง มีวนกลมเป็นหònยาวๆ สีเหลืองเข้มหรือสีน้ำตาลเข้ม ในด่างประทศนิยมใช้อบเชยผสมในอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับอาหารไทยนิยมใช้อบเชยเป็นส่วนประกอบของแกงประเภทแกงเผ็ด เช่น แกงมัสมั่น แกงกะหรี่ ทั้งนี้จะต้องนำไปคลุกให้หอมและบดให้ละเอียดเสียก่อน นอกจากนี้ก็ใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องพะโล้ ผงกะหรี่ ขنمคูกิ้ง ขنمเก๊ก เครื่องดื่มหรือใช้เป็นเครื่องแต่งกลิ่นลูก gwad เหล้า สนุ่วและน้ำยาล้างช่องปาก เป็นต้น

กานพูด (Cloves)

กานพูดเป็นพืชยืนต้นประเภทไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะคล้ายใบบริเวณ根部 ใบลุกกะ การพูดเป็นเครื่องเทศที่มาพร้อมลายตามหลังอบเชยและพริกในขณะที่คนอินเดียเริ่มรู้จักนำเอาภานพูดมาใช้เป็นยาจังับกลิ่นปาก ในช่วงระยะเวลาเดียวกันก็พบว่ามีคนจีนในยุคต่อ ๆ มาสนใจปัจจุบันนี้ นิยมใส่กานพูดและอบเชยในเครื่องดื่มและมีกลิ่นแรง

การพอกลิ่นห้อมและรสชาติเพื่อร้อน นิยมใช้เป็นส่วนผสมของอาหาร เพื่อปูจุแต่งกลิ่นและรสชาติ เช่น เครื่องแกง ซอสมะเขือเทศ นอกจากนี้ ก็มีการใช้กานพดอเพื่อถนอมอาหารมากขึ้น

คนไทยนิยมใช้กานพดที่มีลักษณะเป็นดอกคุณแห้งเพื่อบรรเทาอาการปวดฟันหรือใช้ดมแก้ห้องเสียงท้องเพื่อขับลมและดับกลิ่นปาก สำหรับอาหารไทยที่นิยมใส่กานพดก็คืออาหารประภากังค์ต่างๆ โดยเฉพาะแกงเผ็ดและแกงมัสมั่น โดยทั่วไป กานพด (ดอกแห้ง) ให้ห้อม แล้วดใช้ละเบียดก่อนแล้วจึงนำมาผสานในพริกแกง

กระวน (Cardamon)

กระวนเป็นพืชเมืองร้อน มีหัวหรือเหง้าอยู่ใต้ดิน เช่นเดียวกับขิงและข่า แต่มีอายุเก่าแก่กว่ามาก จากหลักฐานที่ค้นพบปรากฏว่ามีการระบุถึงการใช้กระวนรักษาโรคโดยชาวอิบิปต์โบราณ 1550 ปี ก่อนคริสต์ศักราช และต่อมาชาวอินเดียใช้กระวนเป็นยารักษาโรคอ้วน โรคทางเดินปัสสาวะ โรคสีดวง และดีซ่าน ในขณะที่ชาวกรีกและโรมันกลับใช้กระวนเป็นส่วนผสมในน้ำห้อม รวมถึงการเผาและอนุวัณของกระวนของศตวรรษขาวอิบิปต์ ทั้งนี้ ชาวญี่ปุ่นเริ่มรู้จักและต้องการใช้กระวนเพื่อถนอมอาหารและเป็นเครื่องปรุงรส นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา

ส่วนที่นำมาใช้ประโยชน์ของกระวนคือผลหรือหัว ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกระเทียมโภน มีกลิ่นห้อมและรสเผ็ดร้อน นิยมใช้เป็นส่วนประกอบอาหารเพื่อทำให้มีกลิ่นและรสชาติดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยดับกลิ่นความของอาหารได้ดีอีกด้วย จึงสามารถใช้ปรุงอาหารได้หลากหลายชนิด

สำหรับอาหารไทยที่นิยมใช้กระวน ได้แก่ แกงเผ็ดและแกงมัสมั่น โดยใช้เมล็ดข้างในหัวไว้ให้ห้อมแล้วดใช้ละเบียด ใช้เป็นส่วนผสมของพริกแกงถูกและในกระวนก็ไว้ให้ห้อมใช้ดอยในแกงมัสมั่น ส่วนในใช้ใส่ในแกงหรือน้ำซุป กระวนช่วยรักษาอาการแน่นท้อง ช่วยย่อยอาหาร

ถูกจันทน์และดอกจันทน์ (Nutmeg and mace)

ถูกจันทน์และดอกจันทน์เป็นเครื่องเทศที่มีกลิ่นห้อม มีเหลืองกำนิดอยู่ในหมู่กะโนอุคุก ต้อมะอังคุยและฟรังเศสก์ ได้นำมาปักรูกับขิงคิดแคนต่างๆ ที่อยู่ในอาณาจักร โดยเฉพาะหนึ่งภาษาอินเดียตะวันตก เช่น เกาเจนตินเจนต์ เกาะแคนนาดา เกาะคริสต์มาส รวมถึงครีลังกา และภาษาโมรีเชียส ซึ่งในปัจจุบัน โคนีเซียเป็นแหล่งผลิตถูกจันทน์และดอกจันทน์ที่สำคัญของโลก ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีความต้องการมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ในการผลิตอาหารกระป่อง

ถูกจันทน์และดอกจันทน์ก็เป็นส่วนหนึ่งของเมล็ดโดยถูกจันทน์ก็คือส่วนของเมล็ดที่มีเปลือกแข็ง หิน้ำตาลเข้ม มีรูปร่างลักษณะเรียวหัวท้ายหรือยาวรี เมื่อเมล็ดแห้งก็จะกะเทาะเอาเปลือกแข็งออก เพื่อจะเออนเนื้อในเมล็ด ซึ่งมีกลิ่นห้อม ส่วนดอกจันทน์ ก็คือส่วนที่เป็นเยื่อบางๆ ห่อหุ้มเมล็ด ลักษณะคล้ายร่างแห น้ำส้มแรง ซึ่งทั้งถูกจันทร์และดอกจันทน์นี้สามารถใช้ทดแทนกันได้ ทั้งนี้จะต้องนำมาคั่ว

แล้วบดให้ละเอียดเสียก่อน จึงจะสามารถนำมาปรุงแต่งหรือเป็นส่วนผสมในอาหารประเภทต่างๆ เช่น แกงมัสมั่น แกงกะหรี่ ผัดเผ็ดปลาดุกหรือหมูป่า แกงเผ็ดปลาไหล ไส้กรอก ชูป รวมถึงการใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องหอมและเครื่องสำอาง นอกจากนี้ทางภาคใต้ของไทยยังนิยม用人เนื้อของลูกจันทน์มาแห่ชื่มเป็นของหวาน ลูกจันทน์ช่วยบรรเทาโรคระบบทางเดินหายใจ ทำให้กลิ่นปากหอม

ลูกผักชี (Coriander seed)

ลูกผักชี เป็นลูกกลมมีขนาดเท่าเม็ดพริกไทย อาหารไทยหลายชนิดใช้ลูกผักชีเป็นเครื่องแกง ก่อนใช้ควรเลือกที่ใหม่คือ มีกลิ่นหอม สีไม่คล้ำ ก่อนใส่เครื่องแกงควรคั่วแล้วบดก่อน จึงนำรวมกับเครื่องแกง ลูกผักชีมีฤทธิ์ในการขับลม ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ทำให้ลมหายใจมีกลิ่นหอม

ยี่หร่า (Cumin)

ยี่หร่ามีลักษณะเป็นเม็ดรี คล้ายข้าวเปลือก แต่เล็กกว่ายี่หร่ามักใช้คู่กับลูกผักชี ดองคั่วให้หอมก่อนแล้วจึงบดใส่เครื่องแกงประเภทเผ็ด ผัดเผ็ด เนื่องจากยี่หร่ามีรสเผ็ดร้อน สรรพคุณทางยา ช่วยขับเสมหะ ขับลม

โป๊ยก๊ก (Star anise)

โป๊ยก๊ก เป็นดอกแฉกมี 7 แฉก สีน้ำตาล กวักก่อนแล้วบดให้ละเอียด นำมาปรุงเครื่องแกง หรือใส่พะโล้ แกงหอง

สมุนไพร

กระเทียม (Garlic)

มีชื่อเรียกตามพื้นเมืองว่า หอมเทียม (ภาคเหนือ) เทียน หัวเทียน (ภาคใต้) คนไทยส่วนใหญ่รับประทานกระเทียมเป็นอาหารประจำวัน เพราะสามารถใช้กระเทียมเป็นส่วนประกอบของเครื่องปรุงอาหารชนิดต่างๆ ได้เกือบทุกชนิดและหลายลักษณะ เช่น การใส่กระเทียมสดในน้ำพริกแกงเผ็ด แกงส้ม น้ำพริกผักจิ้ม การใส่กระเทียมเจียวโดยหน้าอาหารไทย ประเภทก๋วยเตี๋ยว แกงจืด สาคูไส้หมู ข้าวเกรียบปากหม้อ และใช้ผัดร่วมกับอาหารอื่นๆ นอกจากนี้มีการรับประทานในลักษณะกระเทียมดองและกระเทียมผง (powdered garlic) อีกด้วย

กระเทียมถูก譽เป็นเครื่องปรุงหลักในอาหารไทย ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเป็นที่รู้จักกันดีกว่า กระเทียมมีสรรพคุณในการรักษาโรคหลายชนิด เช่น ช่วยป้องกันโรคหลอดเลือดอุดตัน ลดความดันโลหิต และปริมาณน้ำตาลในเลือด แก้จุกเสียดแน่น ห้องอืด ห้องเฟ้อ รวมถึงช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของโรคตืบ วัณโรค ปอดบวม ไฟฟอยด์ และคออักเสบ

อย่างไรก็ตาม การปรุงอาหารด้วยกระเทียมโดยใช้ความร้อน เช่น การเจียว ผัด หรือต้มจะมีผลทำให้สารบางชนิดที่มีประโยชน์หรือคุณค่าต่อร่างกายถูกทำลายไปสูญเสีย ดังนั้นควรรับประทานกระเทียมสดไม่ได้

กระชาย (Krachai)

กระชายมีชื่อพื้นเมืองเรียกแตกต่างกัน เช่น กะแอน ระแอน (ภาคเหนือ) ขิงตราด (มหาสารคาม) ว่านพระอาทิตย์ (กรุงเทพ) ในบางพื้นที่เรียกว่า กะส้มไทย

คนไทยคุ้นเคยกับกระชายเป็นอย่างดี นิยมใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องแกง โดยเฉพาะเพื่อใช้ดับกลิ่นกาบของอาหารและเนื้อ เช่น น้ำปลาปักโภค แกงส้ม ปลาดิบห้องครัว แกงเดียง น้ำขำนมจืด เป็นต้น

กระชายมีประโยชน์ในการรักษาโรคหลายชนิด โดยเฉพาะช่วยขับชี้มูลเริญดิน โอดของเชื้อแบคทีเรีย แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ช่วยขับลม ขับปัสสาวะ ตลอดจนทำให้เจริญอาหาร บำรุงกำลัง บำรุงชาตุ

กะเพรา (Holy Basil)

กะเพราเป็นพืชสวนครัวมี 2 ชนิดคือ กะเพราขาว มีใบและลำต้นสีเขียว กับกะเพราแดง ซึ่งมีลำต้นและใบสีเขียวอมม่วงแดง คนไทยนิยมใช้กะเพราเป็นเครื่องปรุงเพื่อแต่งกลิ่นและกลับรสอาหารในอาหารชนิดต่างๆ เช่น แกงป่า ผัดเผ็ด และอาหารยอดนิยมคือข้าวผัดกะเพรา กะเพราแดงมักนิยมใช้เป็นส่วนผสมของยาไทย กะเพราหวานนิยมมาประกอบอาหาร เพราะมักมีกลิ่นหอมและอร่อยกว่า

กะเพรามีคุณสมบัติในการรักษาโรคต่างๆ เช่น ช่วยขับลม บำรุงชาตุ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ รักษาแพลงค์ในกระเพาะอาหาร บรรเทาอาการ霍บหืด และช่วยดับปริมาณน้ำตาลในเลือด มีข้อดีคือ ไม่เผ็ด ไม่อ่อนโยน หากรับประทานอาหารที่มีกะเพราเป็นส่วนผสมแล้วก็จะช่วยขับลม แก้ท้องอืด ได้เป็นอย่างดี

ข่า (Galanga)

ข่านเป็นเครื่องปรุงที่นิยมใช้แต่งกลิ่นอาหารและดับกลิ่นกาบของปลาและเนื้อ นิยมใช้ผสมในเครื่องแกงต่างๆ เช่น แกงเผ็ด แกงเขียวหวานรวมถึงอาหารประเภทต้มข่าไว้ ต้มข้าวประเภทตานต่างๆ สำหรับหน่อข่าอ่อนนิยมใช้จิ้มน้ำพริกหรือดมข่าไว้

ข่ามีสรรพคุณช่วยขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ปวดท้องและลมพิษ เป็นต้น

ขิง (Ginger)

ขิงเป็นพืชที่นิยมปลูกไว้ตามบ้านเรือนทั่วไปเพื่อใช้ปรุงอาหาร ขิงมีกลิ่นหอมและรสเผ็ด นิยมนำมาใช้หั่นในรูปปิ้งสุด ขิงแห้ง ขิงผง ขิงคง ตัวอย่างเช่น ขิงสดใช้เป็นผักจิ้ม ใช้เป็นส่วนผสมในเมี่ยงคำ โดยเฉพาะขิงอ่อนใช้ขำ ผัดขิงกับเครื่องในไว้ หรือโรยหน้าข้าวต้มโจ๊ก ใส่มีงลาก แหنนสุด และรังว่า ต้มส้ม ข้นนจีนหวานน้ำ ขำหอยแมลงภู่ หรือดองขิงแห้งใช้เป็นส่วนผสมในผงกะหรี่ หรือใช้แต่งกลิ่นอาหาร ต่างๆ รวมถึงเครื่องดื่มน้ำแข็ง และการนำมาสกัดเป็นขิงผงสำเร็จรูปเพื่อใช้ชงดื่มนอกจากส่วนหัวแล้ว ชาวเหนือรับประทานข้าวหน่อไม้กับไข่หั่นฝอยช่วยชูรส ชูกลิ่น ขำหน่อไม้ได้เป็นอย่างดี

ขิงมีสรรพคุณช่วยย่อยอาหาร แก้ไข้เสียด ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้ไอ ขับเสมหะ ตลอดจนบรรเทาอาการคื่นไส้อาเจียน

ขมิ้น (Turmeric)

ขมิ้นที่นิยมใช้กันมากก็คือ ขมิ้นชันและขมิ้นอ้อย โดยเห็นว่าขมิ้นชันจะมีสีเหลืองเข้มและกลิ่นคุณกว่าขมิ้นอ้อย แต่มีขนาดเล็กกว่า ใน การปรุงอาหารนั้น คนไทยนิยมใช้ขมิ้นอ้อยมากกว่า ขมิ้นชัน เพราะกลิ่นไม่คุณมาก และนิยมใช้เหง้าขมิ้นสด เพื่อแต่งสีอาหารให้มีสีเหลืองช่วนรับประทาน เช่น ข้าวหมกไก่ ข้าวเหนียวเหลือง แกงเหลือง แกงจังเต ไก่ย่าง ปลาทอด อาหารของชาวปักษ์ใต้ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยขมิ้นเพื่อคัดกลิ่นคาว ขมิ้นชันใช้เป็นส่วนผสมของผงพะโล๊ะ โดยบดให้ละเอียดร่วมกับเมล็ดผักชี ปือกี้ กับเชย เปราะห้อม รวมถึงการใช้เป็นส่วนผสมในมัสดาร์ด และผงกะหรี่ เป็นต้น ขมิ้นนอกจากใช้ปรุงอาหารแล้ว คนไทยโนบราณใช้ขมิ้นเป็นเครื่องประทินผิวและทาป้องกันแมลงจำพวกกัดต่อยได้อีกด้วย

ขมิ้นมีสรรพคุณในการแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ช่วยป้องกันโรคกระเพาะอาหาร รักษาแพลงเนียร์ในกระเพาะและลำไส้ ตลอดจนช่วยทำให้เจริญอาหาร

น้ำสลด รับประทานแก้โรคความดันโลหิตสูง ตลอดจนใช้คัดกลิ่นคาวปลาและเนื้อโดยนำคั่นตัวคราใส่ในน้ำซุป

ขึ้นฉ่ายมีสรรพคุณช่วยลดความดันโลหิตสูง ขับลม ขับปัสสาวะ แก้ແນ່ນและอาเจียน เป็นต้น

มะกรูด (Kaffir Lime)

ส่วนของมะกรูดที่นำมาใช้ปรุงอาหารก็คือ ผิว ใบ และน้ำมะกรูด เพื่อทำให้อาหารมีกลิ่นหอม คนไทยนิยมนำเอาใบมะกรูดมาปรุงอาหารโดยการหั่นฝอยหรือฉีกเป็นชิ้นแล้วโรยบนอาหารที่ปรุงเสร็จแล้วเพื่อแต่งกลิ่น เช่น ห่อหมก แกงป่า แกงเผ็ด แกงผู้ชี้ ต้มยำ

ส่วนผิวนะมะกรูดนั้นก็นำมาใช้เป็นส่วนผสมเครื่องแกงหลายชนิดและใช้น้ำมะกรูดปรุงอาหารเพื่อให้มีรสเปรี้ยวและดับกลิ่นคาวปลา นิยมใส่น้ำมะกรูดในปลาร้าวหนอน แกงส้ม แกงคั่ว สำหรับน้ำพริกขมนึ่นนี้ นิยมใส่ลงไปทั้งหมด โดยการผ่าครึ่งเช่นเดียวกับแกงเทโพเพื่อทำให้มีกลิ่นหอม และดับกลิ่นคาว นอกจากนี้สามารถนำเอามะกรูดไปเชื่อมเพื่อเก็บไว้รับประทานได้นาน ทั้งนี้ ก่อนจะนำไปเชื่อมจะต้องปอกผิวออกให้หมดแล้วนำไปล้างจนกว่าจะหายขม

มะกรูดมีสรรพคุณในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้มากนanya เช่น ใบและผิวจากผลมะกรูด ช่วยขับลม ในลำไส้ แก้ແນ່ນหน้าอัก แน่นท้อง ขับระดู น้ำมะกรูดมีรสเปรี้ยว ช่วยขับเสมหะ แก้ไอ นอกจากนี้ มะกรูดยังใช้ทำสมุนไพรประเทยาสารพม โดยนำมาเผาไฟแล้วนำมาไปสารพม ปัจจุบันนี้นำมะกรูดมาทำยาสารพม และยาแก้แพ้มีร่วง ในเชิงอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดใหญ่ย่างแพร่หลาย

ขี้นฉ่าย (Celery)

ขี้นฉ่ายเป็นพืชที่มีกลิ่นหอม จึงนิยมนำมาปรุงอาหาร และดับกลิ่นอาหารบางชนิด เช่น แกงจืด น้ำซุป ยำปลากรอบ ผัดปลาช่อน รวมทั้งเครื่องคั่นบางชนิด เช่นนำขี้นฉ่ายมาล้าง หั่น และบีบก้น

มะขาม (Tamarind)

มะขามเป็นพืชที่รู้จักกันทั่วไป มีทั้งชนิดสหหวาน และรสเปรี้ยว ส่วนต่างๆ ของมะขามสามารถนำมาปรุง หรือประกอบอาหารได้มากmany เช่น เนื้อในฝักมะขามที่แก่จัดหรือสุกแล้วแกะเอาเมล็ดออก เรียกว่ามะขามเปียก มีรสเปรี้ยว ใช้แต่งรสเปรี้ยวในอาหารคาว เช่น แกงส้ม แกงบอน หลุนน้ำพริกตามแดง เป็นต้น ฝักมะขามอ่อนใช้ด้านน้ำพริกมะขามสครับประทานกับน้ำปลาหวาน ในมะขามอ่อนใช้สีดันยำปลาซ่อน หรือดันโคลังปลาสด นอกจากนั้นยังนิยมเอามะขามเปียกมาทำเป็นน้ำมะขามใช้คั่ม

มะขามมีสรรพคุณ ใช้เป็นยา nhuận แก้ท้องผูก แก้อาเจียน ขับเสมหะ

มะนาว (Lemon)

มะนาวเป็นเครื่องปรุงที่ใช้แต่งรสเปรี้ยวให้กับอาหาร และเป็นสิ่งซึ่งขาดเสียไม่ได้ในอาหารไทยเกือบทุกชนิด เช่น น้ำพริกกะปิ พริกน้ำปลา ยำ ต้มยำ แกงส้ม นอกจากใช้ปรุงอาหารแล้ว ยังนิยมใส่ในน้ำดื่ม ไอศครีม เค้ก รวมไปถึงการนำมาทำเป็นน้ำมะนาว ใช้คั่มแก้กระหาย เจ็บคอ แก้ไข้หวัด เพราะมะนาวมีวิตามินซีที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

ในบางครั้งจะนำมะนาวขาดแคลนและมีราคายังถูกแก้ปัญหาโดยวิธีการนำไปปดอง เพื่อเก็บไว้ใช้ในช่วงที่ขาดแคลน

ตะไคร้ (Lemongrass)

ตะไคร้ เป็นพืชล้มลุก นิยมปลูกเป็นพืชสวนครัว ตะไคร้มีกลิ่นหอม จึงนำมาใช้แต่งกลิ่นอาหารได้หลายชนิด นิยมใช้เป็นส่วนผสม

ของเครื่องปรุงพริกแกง ได้แก่ แกงเผ็ด แกงเป้า แกงเผ็ด น้ำยาบนมิเงิน ห่อหมก ยำต่างๆ ข้าวขาปิกน์ได้ ต้มยำ ต้มข่า ปลากรอบกระเพาะ ปลากรอบกระเพาะ ตะไคร้ช่วยอาการจูกเสียดแน่นท้อง ขับลม

มะดัน (Madun)

มะดัน ผลสดสีเขียว รูปสวยงาม รสเปรี้ยวฉุก ความเบร์ชของมะดัน ใช้ปรุงรสน้ำพริกกะปิ น้ำพริกลงเรือ ต้มปลาทูสายบัว และทำน้ำพริกมะดัน มะดันช่วยฟอกสมนไะ แก้น้ำลายเหนี่ยว

มะอึก (Mareck)

มะอึก เป็นไม้พุ่ม ลักษณะอึกมีลักษณะกลม มีขนอยู่โดยรอบลูกเมื่อต้องการนำไปปรุงอาหาร บุดบนออก หันใส่น้ำพริกกะปิ น้ำพริกลงเรือ น้ำพริกกะปิ กับมะอึกเป็นของคู่กัน รสของมะอึก มีรสเปรี้ยวอมหวาน ช่วยชูรสน้ำพริกกะปิให้ดีขึ้น ใส่ในแกงหมูตัวพานน้ำ มะอึกสุกมีสีเหลือง มีเนื้อด้านในเนื้อสีขาวและแกะเปลือกเข้มสูง

มะกอก (Hong plum)

มะกอก เป็นไม้ยืนต้น ในมีรสเปรี้ยวเล็กน้อย กลิ่นหอม ใช้เป็นผักรับประทานกับน้ำพริกและลวกปลาดุก ลวนหมู ผลมีขนาดเล็กกว่าไข่ไก่ มีรสเปรี้ยวอมหวาน คนภาคอีสานนิยมนำมาใส่ส้มตำ พล่ากุ้งฟอย ทำให้อาหารสด มะกอกมีวิตามินซี แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน

ผักชี (Coriander)

ผักชี เป็นพืชกึ่งรักภัย โดยทั่วไป ส่วนต่างๆ ของผักชี สามารถนำมาใช้ปรุงอาหารได้มากmany อาหารไทยเกือบทุกชนิดนิยมโรยใบผักชีเพื่อ แต่งกลิ่นและตกแต่งให้แลดูสวยงามชวนรับประทาน ยิ่งขึ้น จนคำว่า “ผักชีโรยหน้า” กลายเป็นคำพังเพย ที่ติดปากและคุ้นหูกันไทยเป็นอย่างดี อาหารไทย ที่นิยมโรยใบผักชีเมื่อปรุงเสร็จแล้ว เช่น ลាឡ น้ำตก ยำต่างๆ แกงจืด กุ้ยเตี๋ยว เป็นต้น ในผักชีนิยม รับประทานกับน้ำปลาหวานสะเดา ผลหรือลูกผักชี ใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องแกง แกงเผ็ด แกงป่า แกงมีสมัน แกงเขียวหวาน

คนโบราณใช้รากผักชีดีมเพื่อถอนพิษไข้ หัด และแก้ไอ ส่วนลูกผักชี มีสรรพคุณในการขับลม ขับปัสสาวะ บำรุงชาตุ และแก้อาการน้ำดี เป็นพิษ

พริก (Capsicum)

คนไทยใช้พริกปรุงอาหารกันอย่างแพร่หลาย เพื่อทำให้อาหารมีรสชาติอร่อย แก้เลี่ยนทำให้อาหาร มีรสชาติไม่จัดซีด พริกเป็นเครื่องปรุงที่มีหลากหลาย มากที่สุดชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะการพิจารณาทางด้าน พันธุ์ ลักษณะ สี ความเผ็ด ตลอดจนรูปแบบของการ นำไปใช้ กล่าวคือ พริกที่นิยมนำมาใช้ในการปรุง อาหารไทย ได้แก่ พริกบีบหู พริกชี้ฟ้า พริกหยวก พริกหวาน ซึ่งแต่ละชนิดจะมีความเผ็ดมากน้อย แตกต่างกัน ในขณะเดียวกัน พริกที่นำมาใช้ปรุงอาหาร ที่สามารถนำพริกมาใช้ปรุงอาหารได้หลายลักษณะ เช่น ปรุงในรูปของพริกสด พริกแห้ง พริกป่น หรือ พริกดอง

อาหารไทยที่มีรสเผ็ด โดยเฉพาะแกงชนิดต่างๆ จะต้องมีพริกเป็นส่วนผสมทั้งสิ้น พริกบางชนิด ใช้แต่งกลิ่นอาหารและดับกลิ่นอาหาร เช่น พริกบีบหูแห้งคั่วใส่ในланดับกลิ่นความเผ็ดสัตว์ นอกจากนี้ในบางโอกาสก็นิยมตกแต่งในอาหาร บางชนิด เพื่อทำให้อาหารมีสีสันชวนรับประทาน ยิ่งขึ้น เช่น แกงเผ็ด แกงเขียวหวาน แกงป่า พะแนง ผัดเผ็ด

พริกกับอาหารไทยนอกจากจะให้รสเผ็ดช่วย ชูรสอาหาร ปรุงแต่งให้มีสีสันชวนรับประทานแล้ว พริกมีสารบางตัวช่วยกระตุ้นให้หลอดเลือดขยายตัว ทำให้เลือดไม่แข็งตัวง่ายมีผลในการป้องกันหัวใจ หลอดเลือด และสารต่อต้านอนุมูลอิสระที่มีผล ต่อการเสื่อมสภาพของร่างกาย ซึ่งมีผลต่อการเกิด โรคมะเร็งบางชนิด

ใบแมงลัก (Sweet basil)

ใบและดอกใช้รับประทานกับข้นเจ็นน้ำยา ใส่แกงเลียง แกงอ้อม (อีสาาน) เมล็ดแห่น้ำ เมื่อแห่น้ำ จะพองรับประทานกับน้ำกะทิหรือน้ำเชื่อมสำหรับ ผู้ที่ต้องการลดความอ้วน มีสรรพคุณทางยาคือ ขับลม ขับเหงื่อ เป็นยาшибาย ลดความอ้วน

ใบโภระพา (Sweet Basil)

ใบโภระพาใช้รับประทานได้ทั้งสด คือ จิ้มน้ำพริกเครื่องจิ้นต่างๆ ลាឡ น้ำตก ใส่แกง ที่ขาดไม่ได้คือ แกงเผ็ด แกงเขียวหวาน ผัดเผ็ด ปลากุ้ก ใส่ได้ทั้งสดและหยอดก่อน รับประทาน เป็นยาขับลม

เรัว (Reaw)

เรัว มีลักษณะใบคล้ายข่า ใช้ส่วนหัวเนื่องจาก มีกลิ่นหอม เกิดจากน้ำมันหอมระเหย ทำให้เกิด การขับลม ช่วยดับกลิ่นความของเนื้อสัตว์ เม็ด มีกลิ่นคล้ายการบูร มีสรรพคุณทางยาคือ แก้อาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่น จางเสียด มีฤทธิ์กระตุ้น ลำไส้ให้เกิดการขับลม

ประหอม ประเป็นพืชคล้ายขิง หัวและต้น มีกลิ่นหอม หัวใช้เป็นส่วนผสมของพริกแกง ผัดปี๊ดย่าง แกงป่าเผ็ดปลาไหล ใช้เป็นเครื่องเทศ ผสมในผงพะโล้ เป็นสมุนไพรขับลมในลำไส้

นอกจากสมุนไพรที่กล่าวมาแล้ว ยังมีสมุนไพร บางชนิดที่นิยมใช้ในบางท้องถิ่น ได้แก่

มะข่วง มะแหลวง เป็นเครื่องเทศ ใส่ในเครื่องลាថอาหารภาคเหนือ

มะข่วน รสเผ็ดร้อน ลูกกลมโตกว่าพริกไทย ใช้สำหรับน้ำจิ้มกินเนื้อ

จะค่าน เป็นสมุนไพรจากต้นไม้มีรากเผ็ดร้อน อาหารภาคเหนือ เช่น ยำหน่อไม้ แกงแค นิยมใส่ จะค่าน มีฤทธิ์ในการขับลมให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

จิงแห้ง มีเหง้าคล้ายกระชาย กลิ่นฉุน เป็นเครื่องแกง แกงป่า อาหารตะวันออก แคนจังหวัดรายอ จันทบุรี

กระเทือ

หัวอ่อน ใช้ขี้ และใส่แกงป่า គอกอ่อนใช้ขี้

หัวไพล

มิกลินฉุน สีเหลือง ใช้ใส่เครื่องแกงป่า គอกเป็นช่องแห้งจากพื้นดิน គอกรับประทานกับน้ำพริก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับประทานกับซุปหน่อไม้

อย่างไรก็ตาม อาหารไทยมิได้ใช้สมุนไพร เพื่อปุงอาหารเท่านั้น คนไทยยังนิยมรับประทานอาหาร ที่ปุงด้วยเครื่องเทศ โดยรู้จักผสมผสานระหว่าง เครื่องปุงสมุนไพร และเครื่องเทศ ได้อย่างลงตัว ด้วยเหตุผลดังกล่าวคือ ความสามารถของคนไทย ที่รู้จักปรับปุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับรสชาติ กันไทย มีหลายรสกลมกล่อม กลิ่นหอม ผสมผสาน สองคัลส์ระหว่างสมุนไพรเครื่องเทศ จนเป็น เอกลักษณ์อาหารไทย ส่วนใหญ่อาหารไทยโดยเด่น เป็นที่รู้จักเพร่ขยายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว

โดยสรุป การกินอาหารที่อุดมไปด้วยเครื่องเทศ นอกจากจะได้รับรอร่อยถึงใจ ทั้งรสเผ็ดร้อนและ กลิ่นหอมแล้ว ยังมีผลดีต่อสุขภาพอย่างมากอีกด้วย การกินอยู่อย่างไทย กินสมุนไพรเครื่องเทศจึงเป็น วิธีการกินที่ถูกครรลองชีวิตของคนไทยทั้งในอดีต และปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรรมการ พรมสาร์ แกะรอย สำนักพิมพ์
วรรณรักษ์ กรุงเทพมหานคร 2542

เทคโนโลยีอาหารและเครื่องดื่ม สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมชาติราช. พิมพ์ครั้งแรก 2544

นิจศิริ เรืองรังสี เครื่องเทศ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร :
2534

สุวัฒนา เลิบงวรรณ อาหารห้องจืดไทยภาคกลาง (ชุด
อาหารไทย 2) หนังสือเทคโนโลยี อาหารและ
เครื่องดื่ม สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาติราช.
พิมพ์ครั้งที่ 1. 2544 อาหารไทย

www.stkc.go.th/Foodlover_index.htm

พานดอกไม้...เครื่องใช้ในพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคล

อ.จันทร์กานต์ วงศ์กฤษณะ

เมื่อพูดถึง “พานดอกไม้” เชื่อว่าคนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักและคุ้นเคย พานหีนบ่ออยู่ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น จัตุรัศมีที่โภคภานุบุญชา หรือหัตถประกราบไหว้ครูอาจารย์ เป็นเครื่องสักการะในโอกาสส่วนสำคัญต่างๆ ในพิธีมงคลสมรส กราบบูชาดิสุไหภูมิ พิธีกรรมเหล่านี้ล้วนต้องใช้พานดอกไม้เป็นเครื่องประกอบหัตถสิ้น อวยพรก็ต้องมีจังหวะหีนได้บ่อย แต่เรื่องราวของเกี่ยวกับพานดอกไม้ คงมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบ ดังนั้นจึงขอประมวลความรู้เกี่ยวกับเรื่องพานดอกไม้มานำเสนอต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของพานดอกไม้ มีการบันทึกไว้ว่าเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่องพระราชนิพิธ 12 เดือน ที่กล่าวถึงงานพม่าหรือหัวศรีฤทธิ์ลักษณ์ว่า มีการร้อยดอกไม้สีเหลืองเป็นรูปพานทองสองชั้นรองขึ้น มีระฆาลนาขอย่างงดงาม ในพานใส่เมี่ยงหมาก แล้วร้อยดอกไม้เป็นตาข่ายคลุมพานอีกชั้นหนึ่ง เพื่อถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระร่วงเจ้า ในสมัยอยุธยา

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ งานช่างฝีมือเกี่ยวกับดอกไม้สด ก็ยังบริบูรณ์เรื่องและพัฒนา รูปแบบต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพระราชบัญชิตรากฐานการทำดอกไม้แบบไทย เป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะมีพระราชนิพิธใดๆ เจ้านายฝ่ายในต้องจัดประการตกแต่งดอกไม้มาตรฐาน

ให้ทรงใช้ในงานนี้แสดง มีรูปทรงต่างๆ อุทิบวนพานอย่างสวยงาม สามารถที่จะนำไปใช้ในหลากหลายโอกาส ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล หรืออุบัติเหตุ

พาน หมายถึง ภาชนะใส่ของที่มีลักษณะเป็นเชิงรูปทรงต่างๆ กัน พานสำหรับใช้จัดดอกไม้นั้นมีมากน้อย ทำจากวัสดุต่างๆ กันหลายชนิด เช่น พานแก้ว พานไม้ พานพลาสติก ฯลฯ พานทองเหลือง พานชุบสีเงิน สีทอง ปัจจุบันนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และพานกะไฟหล่อทอง เป็นพานทองชุบ ราคาสูง ระวังรักษาหาก มักจะใช้ในงานสำคัญๆ งานงานเท่านั้น พานแม่ป่องออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พานก้นตื้น หมายถึง พานที่มีความลึกของตัวพานน้อยหรือตื้น ลักษณะค่อนข้างแบน เช่น พานรูปทรงโตก พานแก้ว พานทองเหลือง ที่มีลักษณะคล้ายจานเชิง

2. พานก้นลึก หมายถึง พานที่มีความลึกของตัวพานพอสมควร หรือมากกว่าพานก้นตื้น เช่น พานกระจัน พานกลีบบัว พานรัชธรรมนูญ

การเลือกใช้พาน

พานมืออยู่หลายชนิด หลากหลาย และ หลากหลายน่าดึงดูนการเลือกใช้จึงควรพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับแบบการจัดตั้งที่ได้ออกแบบไว้ เหมาะสมกับหน้าที่และโอกาสใช้สอยเหมาะสมกับสถานที่ตั้งงานในงานนั้นๆ และให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน (พนักงาน มั่นคง และแข็งแรง)

พานดอกไม้มีน้ำสำลักญี่ปุ่น.....ควรเลือกใช้อย่างไร

พานญี่ปุ่น เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องพูดบูชาสำหรับใช้กับพระพุทธรูป ซึ่งจัดตั้งที่โดยทั่วไปมีบูชาหรือหัตถประวัติอานันดาพระประธานในโบสถ์ การจัดพานดอกไม้ใช้จำนวน 2 พาน กีดตั้งทางขวาและซ้ายของพระพุทธรูปขนาดของพานนั้น ควรให้เหมาะสมกับสถานที่ในการตั้งงาน รูปทรงในการจัดนั้นส่วนใหญ่ยังคงเดิมเป็นทรงพุ่ม ดอกบัวคูณ เพราะมีความเชื่อถือกันว่าดอกบัวเป็นดอกไม้แห่งความบริสุทธิ์และ象征เป็นลักษณะของคุณงามความดี ในพุทธศาสนาอีกด้วย

พานถวายพระ เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องถวายพระสงฆ์แทนดอกไม้ช่อ หรือดอกไม้มีก้าวท้าวๆไป การจัดพานดอกไม้ควรเป็นพานขนาดกะทัดรัดแต่เหมาะสมสามารถถือได้สะดวกสบาย การจัดดอกไม้มีลักษณะเป็นพานดอกไม้ ฐานเป็นหิน หรือจะจัดแบบพานพุ่มดอกไม้ ฐานเป็นหินน้ำผึ้งเป็นชุดไว้ต่างหาก เวลาใช้จึงถวายพร้อมกัน วิธีใช้พานจึงถวายพร้อมกัน

พานพุ่มพระปรมາกไชยย่อ กบปร พานดอกไม้ที่จัดตั้งไว้เกิดลวดลายเป็นพระปรมາกไชยย่อ กบปร อยู่บนด้านหน้าของดอกไม้พุ่มดอกไม้มีน้ำ การจัดพานควรจะต้องจัดให้มีทั้งดอกไม้ ฐาน แล้วตั้งสำเภาอยู่ที่มีความหมายแก่ศิษย์กือ ดอกมะเขือเทศ เป็น และหนัญแพร กบปร ได้อวย่างชัดเจน แต่ควร

จะให้เหมาะสมกับขนาดของสถานที่ตั้งงานด้วย ดอกไม้ใบไม้ที่จัดควรสวยงามและเหมาะสมกับโอกาสและหน้าที่ใช้สอย และมีชื่อที่ดีและมีความหมายที่เป็นสิริมงคลด้วยเช่นกัน วิธีการใช้พานพุ่ม กบปร ใช้ตั้งเบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ใช้สำหรับตั้งที่ชั้นรับเสด็จฯ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ พระราชดำเนินไปยังที่ต่างๆ และใช้สำหรับถวายเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าถวายพระพร ในวันคล้ายวันพระราชนมพรรษา สมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ

พานพุ่มพระนามาภิไชยย่อ สด พานดอกไม้ที่จัดตั้งไว้เกิดลวดลายเป็นพระปรมາกไชยย่อ สด อยู่บนด้านหน้าของดอกไม้มีน้ำ การจัดพานประเภทนี้ควรจัดทรงสูง มีขนาดพานใหญ่พอสมควร สามารถองเห็นพระนามาภิไชยย่อ สด ได้อย่างชัดเจน ดอกไม้ใบไม้ที่จัดอะไรก็ได้ที่เห็นว่าสวยงาม แต่ควรเป็นชื่อที่ดีมีความหมายที่เป็นสิริมงคล วิธีใช้พานพุ่ม สด นี้ ใช้ตั้งเบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ต่างๆ และใช้สำหรับถวายเนื่องในโอกาสเข้าเฝ้าถวายพระพร ในวันคล้ายวันพระราชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

พานไห้วัครุ เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อสำหรับกราบไห้วัครุ อาจารย์ ผู้ที่อบรมสั่งสอนแนะนำ และให้ความรู้แก่ศิษย์ทั้งหลาย พานชุดนี้ควรจะต้องจัดให้มีทั้งดอกไม้ ฐาน แล้วตั้งสำเภาอยู่ที่มีความหมายแก่ศิษย์กือ ดอกมะเขือเทศ เป็น และหนัญแพร กบปร ได้อวย่างชัดเจน แต่ควร

เป็นสัญลักษณ์ของความการพอย่างนอบน้อมถ่องตน ความมีสติปัญญาที่เฉียบแหลมและความอดทน อย่างสูง การจัดพานไหว้ครูจะจัดเป็นรูปทรงอะไรก็ได้ สามารถยกหรือถือเคลื่อนย้ายขบวนที่มาทำพิธีได้สะดวก นิยมจัดทำขึ้นในนามของหมู่คณะมากกว่าที่จะเป็นรายบุคคล แล้วส่งตัวแทนนำพาคนอื่นไม่ชูปเทียน พานดอกไม้ ชูปเทียนให้ครูอาจารย์ที่เป็นผู้แทนคณะอาจารย์ทั้งหลายในพิธีไหว้ครูในวันนั้นๆ

พานควรจะผู้ที่การพนับถือ เป็นพานดอกไม้ ที่จัดไว้เพื่อสำหรับนำไปกราบครัวและผู้ใหญ่ ที่ใกล้ชิด และมีความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันผู้สูงอายุ วันครูฯลฯ การจัดพานควรจะต้องดำเนินการเรื่องความหมายเป็นสำคัญ เช่น พานดอกไม้ที่จัดเพื่อใช้สำหรับมอบให้ในวันแม่นั้น ก็ควรจะเลือกใช้คอกมะดิ เพราะว่ามะดิเป็นคอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของวันแม่ นอกจากนี้ยังเป็นคอกไม้ที่สวยงาม มีสีขาวซึ่งเป็นสีที่บริสุทธิ์และยังมีกลิ่นหอม วิธีการใช้พานประเพณี ผู้น้ออยนำไปมอบให้แก่ผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพรัก และนับถือเป็นพิเศษ อาจใช้ในนามบุคคลหรือหมู่คณะก็ได้

พานตั้งประดับเพื่อความสวยงาม เป็นพานคอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้ตั้งประดับตกแต่งตามสถานที่ต่างๆ ให้สวยงามยิ่งขึ้น เช่น โต๊ะรับแขก โต๊ะประชุม หรือสัมมนา หรืออภิปรายเวทีฯลฯ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมการจัดดอกไม้แบบไทยที่มีความสวยงามคงทนอีกแบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้สืบทอดต่อไปอีกด้วย การจัดพานดอกไม้จะจัดรูปทรงได้ขนาดเท่าใดก็ได้ แต่ควรให้เหมาะสมกับสถานที่ที่ตั้งวาง

รองรับน้ำ เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อสำหรับรองรับน้ำในพิธีรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ หรือผู้อาสา

เนื่องในโอกาสต่างๆ การจัดพานประเพณีไม่มีการใช้ทรงสูง จะทำให้เกะกะ หุ่นที่ขึ้นดอกไม้ส่วนใหญ่จะทำการปี๊เดือยหรือฟอร์ลไฟน์ គอกไม้ใบไม้ที่ใช้จัดนั้นย้อมแล้วแต่ความเหมาะสม ความชอบ และความสะดวกในการจัดหา มีชื่อ มีความหมายดี ขนาดของพานที่จัดจะเล็กหรือใหญ่ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนผู้มาร่วมเป็นสำคัญ วิธีการใช้พานประเพณีใช้ตั้งอยู่เบื้องหน้าผู้ใหญ่หรือผู้อาสาโสันนั่นๆ จำนวนท่านละ 1 พาน

พานดอกไม้ในพิธีมีลักษณะคล้ายกัน มีการจัดพานให้เหมาะสมตามลำดับขั้นตอนของพิธี เช่น “พานเชิญขันหมาก” เป็นพานที่ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดเพื่อเตรียมไว้ใช้สำหรับเชิญขันหมากที่ฝ่ายชายจะยกมาทำพิธีที่บ้านฝ่ายหญิง “พานขันหมาก” เป็นพานที่ฝ่ายชายเป็นผู้จัดเพื่อสำหรับยกไปทำพิธีที่บ้านฝ่ายหญิงตามประเพณีการแต่งงานแบบไทย “พานของหมั้น” เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้สำหรับวางของหมั้นที่ฝ่ายชายจะนำไปให้หมั้นฝ่ายหญิง “พานสินสอด” เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้สำหรับใส่เงินสินสอดที่ฝ่ายชายเตรียมไปให้แก่บิวดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง “พานรับน้ำสังข์” เป็นพานดอกไม้ที่จัดไว้เพื่อใช้สำหรับรองรับน้ำพระพุทธมนต์ หรือน้ำสังข์ ในพิธีรดน้ำสังข์ในงานแต่งงานตามแบบประเพณีไทย “พานไหว้ผู้ใหญ่” เป็นพานดอกไม้ชูปเทียนแพที่ใช้สำหรับไหว้ผู้ใหญ่ของคู่บ่าวสาวหลังจากแต่งงานกันแล้ว

เอกสารอ้างอิง

นภรรตน์ จันทนาผลิน. งานใบทอง. กรุงเทพมหานคร.

อนรินทร์การพิมพ์, 2545.

มาลัย พงศ์ไทย. การจัดดอกไม้สดงานพิธีต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร. เอกการพิมพ์, 2524.

www.culture.go.th. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ. กระทรวงวัฒนธรรม. พ.ศ. 2547.

ตกเครื่องบิน... กล้ายเป็นดี

พค.ยุพดี เสดพรลบ

ตกเครื่องบินกับเครื่องบินตก ความหมาย
แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะเครื่องบินตกส่วนมาก
จะตาย ตกเครื่องบินไม่ตาย แต่เสียความรู้สึก

บ่ายวันที่ตัดสินใจว่าจะไปงานพิธีศพของ
เพื่อนรักได้โทรศัพท์ไปตามเพื่อนอีกคนที่นั่งเครื่องบิน
บอยเมืองนั่งมอเตอร์ไซค์รับจ้างว่า คนที่จะต้อง^{เดินทางคุณควรตั้งต้นตรงไหนดี เพื่อกลับบ้าน} เดินทางว่า^{จะเดินทางบ่ายสามโมงห้าสิบนาทีวันนี้ทันใหม่}
ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณบ่ายโมงกว่าๆ คิดว่าทันแน่
เพื่อนจึงจัดการซื้อตั๋วไป - กลับ ทางอินเตอร์เน็ต^{ให้วันนั้นตัวเองไม่ต้องควักสตางค์สักบาท แค่พัสดุ} ไปให้ทันเที่ยวบินกรุงเทพฯ - ตรัง ก็พอแล้ว และต้องไป^{ให้ถึงสนามบินก่อนเครื่องออก 1 ชั่วโมง}

รู้สึกว่าตอนมองยังมีเวลาจึงนั่งสอนหนังสือ^{และสั่งงานต่อ สุกจากห้องเรียน มีเวลาอีก 1 ชั่วโมง} ตั้งใจว่าจะรับหนินะจะเป่าเสื้อผ้าให้เร็วที่สุดแล้ว^{เดินทาง แต่ลงจากห้องเรียนมาพบลูกค้ายืดอยู่} 2 - 3 คน เสียเวลาไปอีก 15 นาที กลับบ้าน^{บอกหนุ่มน้อยว่าช่วยไปส่งที่สนามบินให้เร็วที่สุด} เขาเก็บขับแบบห้อตะบึง แต่แวงรับสาราน้อยที่ร้อยอยู่^{กลางทางเสียอีก ดังนั้นมือวิ่งเข้าไปในสนามบิน} จึงได้รับคำตอบจากเจ้าหน้าที่ว่า “ไม่ทันแล้วค่ะ”

คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่คือ ให้เปลี่ยนการ^{เดินทางไปลงที่หาดใหญ่แทน โดยเสียเงินค่าตั๋วเพิ่ม} แล้วนั่งรถยนต์ย้อนมาที่จังหวัดตรังอีกราว 2 ชั่วโมง^{แต่เที่ยบินที่ห่างมาอีกชั่วโมงกว่านั้นที่นั่งเต็มจนล้น}

มีคนสำรวจที่นั่งไว้ยาวยียด ต้องเดินทางเที่ยวบิน
หากไม่ยืนยันจะมีที่นั่ง กิตติบุญทวนว่ากว่าจะถึง^{สนามบินหาดใหญ่ กว่าจะเดินทางไปถึงจังหวัดตรัง} รา 4 ทุ่ม หรือกว่านั้น เจ้าภาพของงานคงเข้านอน^{แล้ว เพื่อนฝูงที่หาดใหญ่จะเดือดร้อน เพราะต้อง} เดินทางไปล่วงถึงตรังจนดึกคืน ดังนั้นการเปลี่ยน^{เที่ยวบินและเปลี่ยนสนามบินลงเป็นเรื่องยุ่งยาก} เสียแล้ว จึงตัดสินใจว่าไปวันรุ่งขึ้นกีแล้วกัน แต่ต้องไป^{แบบเช้าไปเย็นกลับ วิธีนี้ง่ายแก่เปลี่ยนเวลาการเดินทาง} ไม่เปลี่ยนสถานที่ลงกีสำเร็จโดยง่าย ได้กระดาษมา 1 แผ่น^{โดยเจ้าหน้าที่บอกว่า ให้ไปยื่นที่คาน់เตอร์เช็คอิน} ในวันเดินทาง เพื่อผู้จัดการการเดินทางให้กระเช้าว่า^{“ตกเครื่องบินเป็นอย่างไร ได้ประสบภัยแล้ว} ไม่ต้องมาประสบภัยเพิ่มเติมอีกในวันพรุ่งนี้[”] สรุปเพื่อนที่จังหวัดตรังนั้นกำลังเดินทางออกจากบ้าน^{เพื่อไปรับเราที่สนามบิน เพราะเขานะบอกว่า “เครื่องบิน} บินเดียวเดียวก็ถึง ประเดิมจะรับไม่ทัน” ต้องรีบ^{โทรศัพท์ไปบอกว่า “พั้นค่าเครื่องบินจะพรุ่งนี้รับใหม่} แล้วกัน” ได้ยินเสียงเพื่อนบอกพลันขึ้นว่า “กลับฯ^{มันค่าเครื่องบินเที่ยวนี้เสียแล้ว” และบอกเราว่า} “พั้นเดินทางมารับนายได้ครึ่งทางแล้วนะ”

เห็นหรือเปล่าๆ การตกเครื่องบินนี่มันวุ่นวาย^{ไปทั่วปานใจและก็ใช่ว่าไม่เคยขึ้นเครื่องบิน เพียงแต่} ขึ้นเที่ยวก่อนๆ นี้ขึ้นกันเป็นหมู่คณะ ต้องออกเดินทาง^{เนื่นๆ พร้อมพร้อมพวง จึงไม่เคยรู้สาดีการตก} เครื่องบินจะได้ประสบภัยครั้งนี้ก็คือมาก จะได้^{ไม่ประมาณกับเวลาและการเดินทางอีก}

ถ้ามีเงิน นั่งเครื่องบินจะดีใจ เพราะไม่ปวดเมื่อย ทรมานหลาๆ ชั่วโมง เมื่อนั่งรถบันต์หรือรถไฟฟินไปแล้วบินกลับมาทำงาน ได้เป็นปกติ ได้งานมากขึ้น เพราะไม่เสียเวลาอยู่กับการเดินทาง แต่ค่าตัวเครื่องบินไปกลับกรุงเทพ-ตรัง เกือบหกพันบาท (รวมภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย) มากไปสำหรับข้าราชการที่ต้องกวักกระเป๋าตัวเองเป็นค่าใช้จ่าย แต่การไปครั้งนี้คุ้มกับความรู้สึกที่ดีของตัวเอง และของเพื่อนรัก และคุ้มกับการได้เห็นพิธีกรรมอันประทับใจและเพื่อจะตระหนักร่วมพิธีศพก็เป็นทรัพยากรหองเที่ยวที่ดี จึงขอถือโอกาสเล่าความประทับใจที่ได้พบเห็นจากสถานบินตรัง ถึงบ้านมีหมุนน้อยลูกของเพื่อนไปรับเพรากุณแม่ติดพิธีกรรม เมื่อถึงบ้านจึงพบว่าเพื่อนอยู่ในชุดกระสอบสีน้ำตาลสวมหมวกกระสอบด้วยเกยเห็นเพื่อนเป็นชาวพุทธเต็มตัว วันนี้เป็นจันตัดจั่วเต็มที่คุ้นเคยไปอีกแบบ เพื่อนพาไปแนะนำให้รู้จักญาติ ให้กันมือเป็นระวัง ขณะเดียวกันพื้นที่ในสามารถที่ใช้ทำพิธีก็เต็มไปด้วยแท็กหรือ โลหะหนูของพ่ออยู่ลึกเข้าไปข้างในข้างหน้าโถมีโต๊ะวางเครื่อง เช่น ไฟว์ เต็มไปหมด ประกอบด้วยหม้อน้ำโถตามใหญ่ๆ มองคุ้น眼 familiar เหมือนบนถ้วยฟูปีงขึ้นฟูงาน มีผลไม้ 5 อย่าง เป็นประเภทส้ม อุ่น ๆ แอบเปิล และอื่นๆ น่ารับประทานอีกหลายถาด แล้วก็ขนมไหว้ รวมทั้งไก่และหมูย่างเป็นของลูกหลวง

หมูย่างเมืองตรังเป็นของขึ้นชื่อ เวลาไหว้ยกมาทั้งตัว แต่ละตัวยาวเกือบ 1 เมตร นับได้ 16 ตัว เป็นความภาคภูมิใจของเหล่าญาติมิตรที่บอกว่า ต้องแต่มีงานพิธีเช่นนี้ งานของพ่อ มีหมูย่างมาไหว้มากที่สุดและหมูย่างที่เป็นทั้งของเจ้าภาพและของแขก สำหรับของแท็ก ที่ส่งหมูมาไหว้ด้วยนั้น ตามประเพณีนิยม จะตัดส่วนหัวสำหรับไหว้และตัด

ส่วนหางส่วนก้นเจ้าของ ส่วนกลางตัวที่เหลือจะสับเป็นชิ้นใส่จานเลี้ยงแท็กที่มาในงานให้ได้กินกัน เมื่อเสร็จพิธีไหว้แล้ว ปกติหมูย่างที่ขายกันในตลาด กิโลกรัมละ 120 บาท หมูที่ใช้ไหว้ในพิธีจะไม่มีตัวใดตัวกว่า 3,000 บาท งานภาพองค์ปักษาได้ถ้าไม่มีคนช่วยเหลือร่วมทำบุญมากพอเจ้าภาพจะต้องล้มละลาย เพราะการเลี้ยงอาหารแก่แท็กเป็นเรื่องสำคัญเป็นเรื่องน้ำใจของเจ้าภาพที่จะต้องจัดอาหารมาเลี้ยงคุกคามมือตั้งแต่เช้า สาย เที่ยง บ่าย เย็น ค่ำ และคึก อาหารที่ต้องพอสมควรทั้งปริมาณและคุณภาพ และนี้อีกที่ตัวเองได้รับประทานก่อนเคลื่อนไปฝั่งถนน สุ้านนั้น มีทั้งกระถุงหมูคุ้นด้วยถ้วยถ้วยลิสิง ผัดหน่อไม้จีน หมู 3 ชิ้นนึ่งกับอะไรสักอย่างที่ไม่รู้จักแล้วกีหมูย่างเมืองตรัง อย่างหลังนี่อร่อยสมกำราบลือจริงๆ รสชาติที่อุดมด้วยเครื่องเทศหวานๆ เท่านั้นฯ ใครไม่ชอบหวานอาจทานน้ำจิ้มน้ำจิ้มแต่จะกลับรสชาติแท้จริงของหมูย่างเสียหมด ลักษณะของเนื้อหมูย่างจะสีเข้มและมีน้ำน้อยเพราะขาดสารเคมีเดือดหมูตัวเล็กๆ พอๆ เมื่อย่างใหม่ๆ เนื้อหมูจะคำเย็นและหอมชวนให้น้ำลายหาก ชนิดที่เนื้อแห้งมีน้ำหมูเป็นสีขาวหนาเป็นน้ำหน้าไข่หมูย่างเมืองตรังตามต้นตระกูลไม่คุณครังส่วนมากมีบรรพบุรุษเป็นคนจีนจึงทำการอร่อยทุกชนิด อาหารประเภทต้ม ข้าวต้ม โภชนาการ มีเช้าเป็นตัวอย่างที่ดี บนมีเก็บเมืองตรังที่ขึ้นชื่อกับมีต้นตำหรับมาจากชาวจีนอีกเหมือนกัน

ตอนทำพิธีไหว้พ่อนั้น มีบุคลที่ทำหน้าที่เหมือนมัคนายกของชาวพุทธ คอยเรียกกลุ่มหลวงเข้าไปคราวตามลำดับชั้น โดยเรียกและบอกให้คราวเป็นภาษาจีน จึงต้องมีคนช่วยแปลอีกทอดหนึ่ง ลำดับชั้นของการคราวจะเริ่มต้นที่ลูกๆ ของพ่อก่อนโดยลูกชายจะได้อัญเชิญหน้า หลานชายที่เป็น

ลูกของลูกชาย (เรียกว่าหลานใน) ถือเป็นลำดับสำคัญ แต่ชุดกระสอบไว้ทุกชิ้นเดียวคือ ทำให้ลูกชายเพื่อน ซึ่งเป็นลูกสาวของพ่อพี่มีพิมพ์พิมพ์ “คนจีนนี้ยกย่อง แต่ลูกชายและหลานชายที่เป็นลูกของลูกชาย” (ฟังแล้วมีนิ่งไหหน) หลานที่เป็นลูกของลูกสาว ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงจะแต่งกายโดยสวมเสื้อสีขาว ธรรมชาติ และนุ่งกางเกงสีดำ (เรียกว่าหลานนอก) หลานกลุ่มนี้ร่วมทั้งเบяхะ ให้ไว้ที่หลัง ขณะทำพิธีให้ไว้ จะมีคนส่งของเช่น ให้ว่าน้าให้บันบูชาที่ลักษณะ กว่าจะถ้วนหัวลูกหลาน ญาติสนิท และคนสนิท ก็จะเลือกอาหารกลางวันจึงต้องให้ไว้ไปกลาง กินไปกลาง คนที่กินกินไป คนที่ให้ไว้ก็ให้ไว้กันไป ซึ่งปกติจะต้องทำพิธีให้วันเสร็จก่อน เกี่ยวกับ การกินอาหารนั้น ลูกๆ จะนั่งกินกับพื้นข้างโลงพ่อ ส่วนลูกเขยให้นั่งกินต่างหากและกินอย่างดี เป็นการ ให้เกียรติคนครรภูลอห์น

· เสร็จพิธีให้ไว้เจ้าน้ำที่สามกับซึ่งมาช่วยกัน ทำบัญชีร่วมทำบุญอยู่กางงาน ก็จัดสรรเงินส่วนที่ เจ้าภาพต้องการทำบุญใส่ซองและประกามอบกัน ตรงนี้น้ำสีขาว รู้สึกว่าประเพณีนี้ดีเหลือเกิน แบกร่วมทำบุญที่มาในงานก็จะได้รู้ว่าเงินส่วนหนึ่ง ที่ตนได้ทำบุญนั้นได้แผ่กุศลไปถึงไครบ้าง ซึ่งก็มี ทั้งโรงพยาบาล โรงเรียนและอีกหลายแห่งที่งาน เพราะพ่อเป็นคนเก่าแก่ของชุมชนและเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นที่เคารพก็จะมีคนร่วมทำบุญนั้นได้หลายแห่งนาท บางคนทำบุญหลายพันบาท เพื่อนบอกว่ารู้สึกซาบซึ้ง แต่ไม่ดีใจเพราะถึงคราวจะต้องตอบแทนเอกลับกัน ก็ต้องเป็นปริมาณที่เท่ากัน

หลังจากนั้นก็เคลื่อนโลงของพ่อไปขังสุสาน ห่างออกไปประมาณ 5-6 กิโลเมตร พ่อเป็นคน ไม่ประมาทจึงเตรียมสถานที่ไว้แล้ว ธรรมเนียม ของคนขับรถไปส่งพ่อ เมื่อถึงปากทางเข้าสุสาน จะได้รับของเงินของคุณจากเจ้าภาพ โลงของพ่อ ลูกหน่อนลงไปในหลุมซึ่งก่อซีเมนต์ไว้ ผู้ไปร่วมพิธี โรยดินลงไป ตลอดเวลาเป็นชั่วโมงๆ นี้ ลูกๆ จะต้อง ถือธูปดอกไม้ใหญ่และต้องระวงไม้ให้ธูปดับ ขันตอนสุดท้ายจะเป็นการทำพิธีให้ไว้พ่อและเพา กงเด็กที่หน้าหลุม พ่อเมียริหารตามไปรับใช้เป็นชาย และหญิงซึ่งอนายขยัน กับ นางเชื้อฟัง มีคนดูแลบ้าน ซ่อนางสะอาด และมีคนขับรถซึ่งอนายว่องไว เมื่อ เสร็จพิธีทุกคนจะถอดหมวกออก จะมีการเก็บ เมล็ดสาบู ข้าว ถั่ว ที่โปรดยบริเวณหลุม (หวงชุ้ย) เพื่อ เอาอกลับไปห่วงไว้ก่อนที่บ้าน

เมื่อทุกคนกลับเข้าบ้านจะต้องล้างเท้าให้สะอาด และรดน้ำมนต์ก่อนเข้าบ้าน หลังจากนั้นก็มีพิธีที่บ้าน ต่ออีก ซึ่งไม่มีเวลาอยู่ดู เพราะถึงเวลาต้องเดินทาง กลับกรุงเทพฯ ไม่เช่นนั้นจะตกเครื่องบินอีกรอบ

นี่ถ้าหากไม่ตกเครื่องบินก็คงไม่ได้แล้วรึเปล่าดีๆ เช่นนี้ให้ฟัง เพราะกำหนดการเดินทางไปตอนเย็น และจะกลับกรุงเทพฯ ด้วยเครื่องบินเที่ยวเช้าวันรุ่งขึ้น ซึ่งจะไม่ได้เห็นพิธีให้ไว้ที่เต็มรูปแบบ รวมทั้งพิธีฝังพ่อ

ตกเครื่องบินเที่ยวนี้จึงกลายเป็นดี ถือเป็นบุญ ที่เป็นทั้งบุญตาและบุญใจ

อนิจจา...ชาไก

พค.ยพดี เสตพรณ

อยากรู้ไปเกี่ยวกับสุคเขตประเทศที่อ่าเภอบึงตง
จังหวัดยะลา นานนานมากแล้ว แต่มีปัญหาเรื่อง
ระยะทางไกลและเวลาว่างมีจำกัด บังเอญเพื่อน
ผู้นำเที่ยวท่านว่างช่วงสงกรานต์และญี่วันหลังจากนี้
อีก ก็ปีกี่เดือนจึงจะว่างบอกไม่ได้ ยุคนี้และวันนี้
เทื่อนดายหาง่ายแต่เพื่อนเที่ยวหายากพอๆ กันเพื่อนกิน
จึงเป็นอันว่าตกลง เพราะกลัวอดเที่ยว และต้องขับรถ
ลงไปเพราตั้งรร.ไฟไม่นี รถหัวรร.ก็ไม่นิยม นั่งเครื่องบิน
ก็แพงจัด จากตอนเมืองลึงหาดใหญ่รากกว่า
สามพันบาท เพื่อนบอกว่าจะลงทุนมากไปหน่อยละมั่ง

การไปบ้านชาไก

จึงต้องหาหนุ่มน้อยช่วยขับรถ คุณเหอนอกกว่าขอเล่น
สงกรานต์ก่อนจึงก่ออยเดินทาง ดังนั้นกว่าจะออก
เดินทางໄດีจึงกว่า 5 โมงเย็น ถนนหนทางสะดวกดี
ไปถึงสงขลาตี 5 ปลูกเพื่อนให้ตื่นมารับ สว่างแล้ว
ไปปรับประทานอาหารเข้าในตัวเมือง และวางแผน
ว่าจะล่องใต้ต่อไปที่ไหనคีบ้าง และหนึ่งในหลายแห่ง^{ที่}
ที่อยากไปคือหมู่บ้านชาไก ดังนั้นช่วงที่เดินทาง
ไปเบตงจึงเลี้ยวเข้าหมู่บ้านชาไกที่แยกจากทางหลวง
สายหลักหมายเลข 410 ไป 4.8 กิโลเมตร ที่ตำบล
บ้านแพร อ่าเภอบางโตก อยู่ก่อนถึงอำเภอเบตง
ราว 40 กิโลเมตร

มีเด็กชาไกขายหอยจามนั่งอยู่ปากทางเดินเท้า
เข้าหมู่บ้าน 3-4 คน คือ หนูปลา สาว ป้าล้มและ
บ่าว หนูปลาหนึ่น มีความเป็นชาไกชัดเจนที่สุด เพราะ
พมหยิกหอยองคำลับ ตาโต ผิวเข้มสุดๆ คนที่เหลือ
คุณหล่อและสายแบบไทย หนูปลาชื่อจริงว่า “เพี้ยนภา”
ไฟแรงมากเลย

พวกเดอเดินมารับเราแล้วนำหน้าพาไปเดิน
ชนหมู่บ้าน ซึ่งต้องเดินเท้าเข้าไปอีกราว 300 เมตร
ผ่านป้ายชื่อเขียนประวัติศาสตร์ชาไกว่า “ปี 2516
กรมประชาสงเคราะห์รวมเงาะในอำเภอเบตง
และบันนังสตา 21 ครอบครัว 52 คน มาอยู่ที่นี่
โดยสร้างบ้านให้ จัดสรรที่ดินปลูกยางพาราให้
300 ไร่ และกรานบังคมทูลขอพระราชทานนามสกุล
โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงให้ใช้
“ศรีชารโตร” มากระทำทั่วทุกวันนี้

แต่วันนี้เห็นบ้านชาไกเพียง 8 หลัง สร้างง่ายๆ แบบฝาดตะ มีชาไกนางคนนอนค่าว่าหน้าอยู่ที่ ประตูบ้านโดยไม่สนใจแรกที่ mana เชื่อ คุณมองแม่น และเงียบแห่งทั้งผู้คนและหมู่บ้าน จึงกลับมาคุยกับ คุณแก้วประพันธ์ อาจารวิชัย ที่ศูนย์ข้อมูลชาไก ตรงปากทาง

คุณแก้วประพันธ์ เป็นอาสาสมัครอิสระ หนุ่มน้อยที่มีอุดมคติแนวโน้มในเรื่องการคุ้มครองชาไก เขายังคงริบบิลาร์ตุนี่ชื่อ "บ้านชาไก" ขนาด 4x3 เมตร มาจากภาคใต้ โดดเด่นที่ห้องประชุมที่เป็นภูมิปัญญาเลื่องชื่อ ของชาวชาไกไว้ภายในอาคาร ชาวชาไกเก่งในการผลิตสมุนไพรเป็นยาคุณกำนิด ยาให้มีสุข ยาเพิ่มพลัง ยาแก้ไข้ ยาแก้ไข้ ยาแก้ไข้ (ให้ผู้ชายกินแล้วแข็งแรง) หรือน้ำมันเสน่ห์ที่ทำจากน้ำมันมะพร้าวสารค่า แท้เกรดคอกไม้ชนิดหนึ่งลงไป เมื่อเอาน้ำมันนี้เพียงนิดเดียวไว้แตะคนที่อยากให้ หลงรักเรา บริเวณด้านหลังตรงหัวใจภายใน 3 วัน 7 วัน คนนั้นจะถูกดึงดูมคลั่งจิ่งมุหานายที่เดียว (ขัดเจนใหม่ กับสำนวนที่ว่าไม่ได้ด้วยเลือดหัวใจของเอวด้วยกอก) ในที่ สุมุนไพรมียาชื่อ "เปลกษา" เช่น หล่าวไห่มุก (แก้เป็นฝี ชานหม่าลี (บำรุงไต) รากรานथูเจียว (บำรุงอื่น ไขข้อกระดูก) ชานเข้าวเกิน (ขันลม ขับความชื้น คลายเส้นอื่น) เป็นต้น แต่ชาวชาไกจะเก็บสมุนไพร อ่อนๆ ไม่สามารถแก้ไข้โรคทางเดินอาหารและ โรคทางเดินหายใจของพวกรดได้ ชาวชาไกรู้ปร่าง เดียว ผัวค้านำตลาดใหม่ หมนหิวเป็นกันหอย ติดหนังศรีษะ จนูกบนกวาง ริมฝีปากหนา น้ำมือน้ำเท้าใบใหญ่แห้ง เป็นคนใจดี พูดโนย ไม่มีเลือดเหล็ก ชอบอยู่ไปวันๆ ไม่ขันทำงาน ขอนอดเพราะซึ่งก็ขอก้อไปหาอาหาร ไม่ชอบอาบัน้ำ

คุณแก้วประพันธ์ อาจารวิชัย อาสาสมัครอิสระ ดูแลชาไก ในห้องนิทรรศการของชาวชาไก

ฉักเสื้อผ้า เพราะกลัวสัตว์พิศกัดลิ่นทำให้ล่าสัตว์ได้ยาก เมื่อฉักผ้า จะเปลือยกายรอผ้าແหงเพราะมีชุดเดียว

ชาวชาไกเรียกกันหลายชื่อ เช่น ชาแกะ เชมัง ชินอย กะนัง โอะรังอัสสี օอแกอัสสี นิกกิโต และเงาะ แต่เขาเรียกตัวเองว่า ก้อยมันนิและกะนัง คุณทวีศักดิ์ ดาวโจน (ผู้ปกครองนิคมรัตนภูมิ) เล่าว่า มีชาไกแท้ๆ อยู่ที่สุกคริน มีตาแดงเพราะความมีด (ของป่า) และ ตัวเป็นแพลงเพราะมีแมง มีเห็บเกาะกิน

ตกเครื่องบินกับเครื่องบินตก ความหมาย แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะเครื่องบินตกส่วนมาก จะตาย ตกเครื่องบินไม่ตาย แต่เสียความรู้สึก

บ่ายวันที่ตัดลินใจว่าจะไปงานพิธีพ่อของ เพื่อนรักได้โทรศัพท์ไปตามเพื่อนอีกคนที่นั่น เครื่องบิน บอยเหมือนนั่นมองเครื่องรีไซค์รับจ้างว่า คนที่จะต้อง เดินทางด่วนควรตั้งต้นตรงไหนดี เพื่อนถามว่า “จะเดินทางบ่ายสามโมงห้าสิบนาทีวันนี้ทันไหม” ขณะนั้นเป็นเวลาประมาณบ่ายโมงกว่าๆ คิดว่าทันแน่ เพื่อนจึงจัดการซื้อตั๋ว ไป - กลับทางอินเตอร์เน็ต

เมื่อตามเด็กๆ ว่าชาไก่ไปไหนกันหมด เขาตอบว่าไปทำงานในมาเลเซีย ซึ่งคุณแก้วประพันธ์ เล่าไว้ ชาวชาไก่หลายไปเก็บห่มดามญี่ปุ่นจากจำนวนที่มีอยู่เป็นร้อยคนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2530 เป็นต้นจากในประเทศไทยมาเดชิยนิชาไก่อยู่แล้วถึง 7 คนในปี พ.ศ. 2522 มีชาไก่เป็นพากการเข้ามาปรับคอมมิวนิสต์ ได้มาชวนชาไก่ของเราไปอยู่เช่นเดียวก็อยู่ให้เงินเดือน 200 ริงกิต ต่อคน (ประมาณ 2,200 บาท) ให้ทำอาชีพที่ส่วนใหญ่ใน เช่น หาหัวway เค้า ตะพาบน้ำ ให้เรียนหนังสือ ให้ครูสอน มีขั้นตอนเดียวกับคนมีครอบครัวส่งไปเรียนในตัวเมือง มีค่าใช้จ่ายให้และพยายามให้ชาไก่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวชาไก่ที่เคยมีในไทยเป็นร้อยคนจึงไปมาเดชิยันกันเก็บห่มดักลุ่มชาไก่ครึ่รา โคลจึงไปอยู่เป็นชุมชนใหญ่ใน 2 หมู่บ้าน กึ่ง บ้านดินคำกันกำปงลาลัง อําเภอบรังรัฐเกคานี เหลืออยู่บ้านเราเพียง 7 คน และยังมีปัญหาคือไม่มีอาชีพหลัก ป้าก็หมดไปทำให้หาสมุนไพร

และของกิน ได้ยากและถูกบีบคั้นจากชาวบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กับชาไกเพื่อเอาที่ดินชาไกที่เหลืออยู่ค้างไว้ อยู่ได้ เพราะมีน้อยกรอบครัว ขายสมุนไพรได้บ้าง และได้ค่าเดยรูปจากนักท่องเที่ยว ชาไกในบ้านเรา จึงมีที่ทำว่าจะสูญพันธุ์แน่ๆ เพราะบ้านเมืองของเราไม่ได้ส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมของชาไกให้เป็นจุดขายของทรัพยากรท่องเที่ยว ผิดกับทางมาเลเซียซึ่งขาดตลาด มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ร่วมโลก มองเห็นกล้าไกลที่จะต้องอนุรักษ์ชนเผ่านี้ เอาไว้ในโลกไม่ให้สูญหาย แต่พัฒนาให้มีความรู้ มีอาชีพทำให้สามารถขายการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เห็นได้ศึกษาต่อไปอีกยาวนาน ส่วนบ้านเรานั้น มีเพียงคุณแก้วประพันธ์ที่คงอยู่แล้วโดยตั้งตื้บบริจากไว้ให้นักท่องเที่ยวที่หลงไปตรวจสอบ เพราะคิดว่า มีชาไกอยู่กันอุ่นหนาฝาคั่งได้สนับสนุน ชาไกจะได้มีชีวิตอยู่ในประเทศไทยอย่างมีศักดิ์ศรี แต่จะไปได้นานเพียงใดมิรู้เลย อนิจจา...ชาไกในไทยແດນด'

